EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 19.6.2024.
SWD(2024) 611 final

RADNI DOKUMENT SLUŽBI KOMISIJE

Izvješće za Hrvatsku za 2024.

priložen dokumentu

Preporuka za PREPORUKU VIJEĆA

o ekonomskim, socijalnim, strukturnim i proračunskim politikama te politikama zapošljavanja Hrvatske

{COM(2024) 611 final} - {SWD(2024) 600 final}

European Commission

Croatia

2024 Country Report

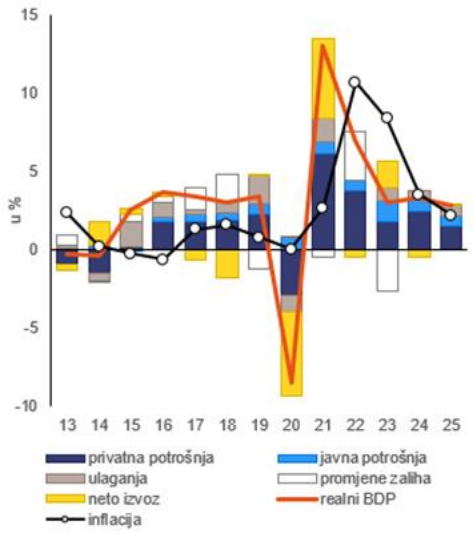
#EURO at 25

Nastavak snažnog gospodarskog rasta

Hrvatsko gospodarstvo nastavlja rasti dobrim tempom. ([1]) Realni BDP Hrvatske povećao se za 3,1 % u 2023., što je manje nego 2022., kad se povećao za 7 % (grafikon 1.1.). Unatoč tom smanjenju stopa rasta bila je druga po visini u EU-u. Rast BDP-a uglavnom se temeljio na domaćoj potražnji, posebno potrošnji kućanstava, čemu su pridonijele sve veća zaposlenost i realne plaće. Ulaganja su se pojačala unatoč strožoj monetarnoj politici i većim troškovima zaduživanja, čemu je pridonio znatni priljev sredstava EU-a, uključujući sredstva iz plana za oporavak i otpornost i sredstva kohezijske politike. Očekuje se da će ove i sljedeće godine gospodarstvo rasti sličnim ritmom te da će nastaviti hvatati korak s prosječnim razinama dohotka u EU-u.

Grafikon 1.1.: **Rast BDP-a i inflacija**

Inflacija mjerena godišnjom promjenom harmoniziranog indeksa potrošačkih cijena (HIPC).
Izvor: AMECO.

Smanjio se izvoz robe, ali je izvoz usluga i dalje jak. Zbog slabe dinamike vanjske potražnje izvoz robe smanjio se 2023. gotovo za 10 % u realnim vrijednostima, ali taj je pad i više nego nadoknađen manjim uvozom. S druge strane izvoz usluga, i to uglavnom usluga putovanja, porastao je u realnim vrijednostima za 4 % nakon što je Hrvatska 2023. uvela euro i pristupila šengenskom području. Trgovinski deficit znatno se smanjio, uglavnom zbog smanjenja cijena energije i manjeg realnog uvoza robe. Neto kreditiranje iznosilo je gotovo 4 % BDP-a, čemu su snažno doprinijeli kapitalni transferi iz fondova EU-a. Očekuje se da će se izvoz robe ponovno početi povećavati jer se vanjska potražnja postupno oporavlja, a izvoz usluga trebao bi nastaviti rasti, ali sporijim ritmom. Međunarodni turizam i dalje znatno pridonosi gospodarskoj aktivnosti – turistički izvoz iznosio je oko 19 % BDP-a 2023. ([2]) i očekuje se nastavak njegova

([1]) Zaključni datum za podatke za izradu 27 izvješća po državama članicama bio je 15. svibnja 2024.

([2]) Izvor: Eurostat, podaci o platnoj bilanci.

rasta u realnim vrijednostima, premda sporijim ritmom.

Inflacija se smanjuje, ali je i dalje relativno visoka. Na temelju harmoniziranog indeksa potrošačkih cijena (HIPC) inflacija se smanjila s 10,7 % u 2022. na 8,4 % u 2023., dok u europodručju iznosi 5,4 %. Do smanjenja je ponajprije došlo zbog pada cijena energije. Veća inflacija u usporedbi s europodručjem djelomično je posljedica relativno velikih pondera za hranu i usluge povezane s turizmom u hrvatskom harmoniziranom indeksu potrošačkih cijena jer su se te cijene više povećale od ostatka indeksa. Bez energije i hrane inflacija je 2023. iznosila 8,8 %, a u europodručju 5 %.

Na tržištu rada zabilježen je manjak radne snage u više sektora i regija. U kontekstu stabilnog gospodarskog rasta 2023. stopa zaposlenosti prvi je put premašila 70 % (za dobnu skupinu od 20 do 64 godine), čime se nastavio trend velikih povećanja zabilježen u zadnjih deset godina, ali je i dalje ispod stope EU-a od 75,3 %. Međutim, stopa zaposlenosti žena (66,8 % u 2023.) i dalje je niska u odnosu na stopu zaposlenosti muškaraca (74,6 %) i prosjek EU-a (70,2 %). Nezaposlenost se smanjila na 6,1 % (za dobnu skupinu od 15 do 74 godine) i to je najniža zabilježena stopa u posljednjih nekoliko desetljeća. Zbog ograničene raspoloživosti potrebne radne snage došlo je do velikog povećanja realnih plaća, što je povećalo potražnju. U nekim sektorima, ponajprije u građevinarstvu i turizmu, velik nedostatak radne snage sve se više nadoknađuje uvozom radne snage iz trećih zemalja, među ostalim iz Azije, što je olakšano liberalizacijom zakonodavnog okvira za tržište rada. Mogućnost zapošljavanja umirovljenika, primjerice na nepuno radno vrijeme, također je pridonijela popunjavanju radnih mjesta u nekim gospodarskim djelatnostima, posebno u administrativnim zanimanjima, maloprodaji i prerađivačkom sektoru.

Procjenjuje se da je proizvodnja Hrvatske iznad svojeg potencijala. Nakon snažnog oporavka od pandemijskog pada stvarna proizvodnja 2023. povećala se iznad svojeg potencijala, ali predviđa se da će se pozitivan jaz smanjiti. Očekuje se da će se potencijalni rast, koji je za 2023. procijenjen na 4,1 %, 2025. smanjiti na 3,2 %.

Produktivnost rada u Hrvatskoj približava se prosjeku EU-a, ali sporije nego u usporedivim gospodarstvima i uz znatne regionalne razlike. U razdoblju od 2015. do 2022. produktivnost rada po radniku u Hrvatskoj rasla je brže od ukupne vrijednosti na razini EU-a, ali sporije nego u usporedivim gospodarstvima. Zbog toga je produktivnost rada u Hrvatskoj 2023. iznosila 70 % ukupne vrijednosti na razini EU-a. Razmjerno slabi rezultati Hrvatske kad je riječ o pokretačima produktivnosti kao što su osoblje u području istraživanja i razvoja, patentne aktivnosti i ljudski kapital pridonijeli su povećanju jaza u odnosu na usporediva gospodarstva. Posebno je niska produktivnost u proizvodnom i građevinskom sektoru, što je problematično s obzirom na velika ulaganja u izgradnju infrastrukture u okviru plana za oporavak i otpornost. Manjak inovacija i vještina (prilozi 11., 14. i 15.), ograničen pristup vlasničkom kapitalu (prilozi 12. i 18.) i visoki troškovi energije (Prilog 7.) utvrđeni su kao velike prepreke ulaganjima poduzeća (okvir 1.). Za poboljšanje konkurentnosti bit će potrebna dodatna povećanja produktivnosti i ponude radne snage.

Državni deficit i dug i dalje su ograničeni

Očekuje se da će deficit opće države u narednim godinama ostati ispod 3 % BDP-a unatoč tome što je smjer fiskalne politike postao ekspanzivan. Kad je riječ o prihodovnoj strani, poreznom reformom uvedenom u siječnju 2024. smanjuje se osnovica za porez na osobni dohodak i doprinose za mirovinsko osiguranje. Na strani rashoda, od 2022. do 2023. rashodi za kamate povećali su se za 40 % zbog zajmova s promjenjivom kamatnom stopom koje su uglavnom uzimala poduzeća u državnom vlasništvu. Očekuje se da će se zbog novog zakona o plaćama u javnom sektoru i nedavnog porasta inflacije znatno povećati

rashodi za plaće i socijalne naknade. Predviđa se da će udio duga u BDP-u pasti ispod 60 %, uglavnom zbog snažnog povećanja BDP-a. Iako dugoročne procjene upućuju na to da bi javni dug trebao ostati blizu referentne vrijednosti utvrđene Ugovorom, povećanjem rashoda za plaće zbog novog zakona o plaćama u javnom sektoru mogli bi nastati dugotrajniji rizici za održivost javnih financija ako se ne donesu mjere za njihovo ublažavanje.

Kako bi se svladali fiskalni izazovi, moglo bi se poraditi na jačanju neovisne fiskalne institucije. Odbor za fiskalnu politiku Hrvatske još je u fazi konstituiranja i oslanja se na usluge tehničke i administrativne potpore Sabora i Vlade. Ima ograničen mandat s fokusom na praćenje primjene fiskalnih pravila i potvrđivanje/procjenu Vladine makroekonomske prognoze. Teško privlači novo osoblje i tek treba razviti značajnije aktivnosti informiranja. Uspostavljena je određena interakcija sa Saborom, ali bi se moglo poraditi na dodatnom razvijanju političkog dijaloga s Vladom.

Kombinacija poreza u Hrvatskoj relativno pogoduje rastu i konkurentnosti ([3]). Oporezivanje rada, koje utječe na troškovnu konkurentnost, znatno je ispod razine EU-a, uglavnom zbog relativno visokih poreznih odbitaka. Porezi na dobit također su ispod prosjeka EU-a i stoga više pogoduju rastu i ulaganjima. Velik dio prihoda proizlazi iz poreza na potrošnju, koji su znatno veći od prosjeka EU-a, a Hrvatska ima i jednu od tri najviše standardne stope PDV-a. Hrvatska je smanjila stope PDV-a za neke osnovne proizvode i usluge, premda to možda nije najučinkovitije sredstvo preraspodjele ([4]). Prihodi od oporezivanja kapitala iznose približno polovinu prosjeka EU-a, a početkom 2024. ono je neznatno povećano. Hrvatska i dalje ima niske poreze na nekretnine i dohodak od najma, što utječe na ponudu i cijene stambenih nekretnina ([5]). Ukupni prihodi od poreza općenito su nešto ispod prosjeka EU-a.

Trajni troškovni pritisci mogli bi narušiti konkurentnost

Trajni troškovni pritisci mogu otežati provedbu ulaganja i smanjiti vanjsku konkurentnost. Potrošačke cijene i plaće znatno su se povećale 2022. i 2023. zbog velike potražnje i ograničene raspoloživosti potrebne radne snage. Zbog toga bi se mogli znatno povećati troškovi provedbe velikih projekata ulaganja, uključujući projekte koje financira EU, na kojima se u znatnoj mjeri temelji buduća konkurentnost Hrvatske. U širem smislu, s obzirom na to da je rast plaća bio jači od povećanja produktivnosti rada, u Hrvatskoj je 2022. i 2023. došlo do znatnih povećanja jediničnih troškova rada (grafikon 1.2.). Iako je kumulativna razlika u povećanju jediničnih troškova rada u odnosu na trgovinske partnere iz europodručja u srednjoročnom razdoblju dosad bila ograničena ([6]), daljnja povećanja mogla bi naštetiti vanjskoj konkurentnosti ako se ne apsorbiraju s pomoću dobiti.

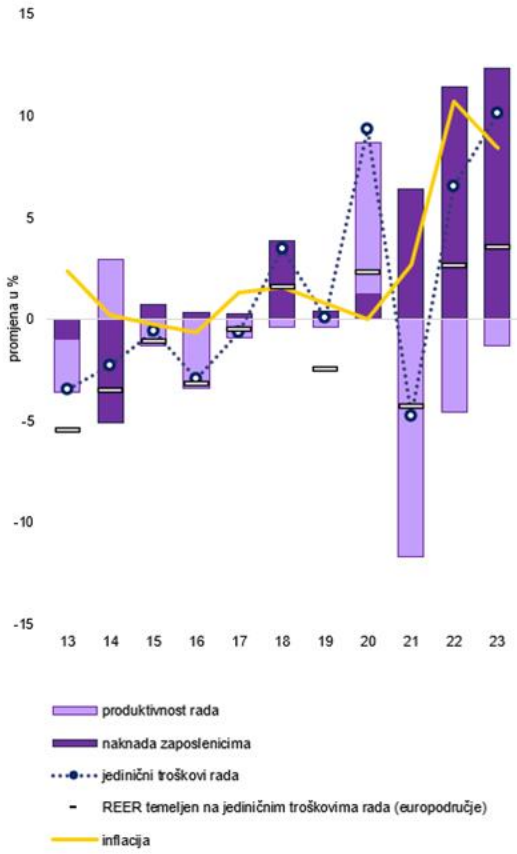
([3]) Više informacija u Prilogu 19.

([4]) OECD (2015.), *The distributional effects of consumption taxes in OECD countries*. (OECD Tax Policy Studies br. 22/2015), http://www.oecd.org/ctp/the-distributional-effects-of-consumption-taxes-in-oecd-countries-9789264224520-en.htm.

([5]) Više informacija u izvješćima za Hrvatsku za 2019. i 2023.

([6]) Nakon znatne deprecijacije od 4,3 % u 2021. realni efektivni tečaj temeljen na jediničnom trošku rada povećao se za 2,6 % u 2022. i 3,5 % u 2023., što upućuje na to da bi snažno povećanje jediničnih troškova rada moglo početi narušavati troškovnu konkurentnost Hrvatske u odnosu na njezine trgovinske partnere u europodručju. Isto tako, realni efektivni tečaj temeljen na HIPC-u povećao se za 1,5 % u 2022. i 2,3 % u 2023. Usporedba s 2019. i dalje upućuje na to da je vanjska konkurentnost zasad uglavnom očuvana.

Grafikon 1.2.: **Vanjska konkurentnost**

Promjena produktivnosti rada prikazana je s negativnim predznakom.
Vrijednosti za naknadu po zaposleniku, produktivnost rada i jedinične troškove rada za 2023. temelje se na tromjesečnim podacima.
Izvor: Eurostat i ESB.

Cijene stambenih nekretnina nastavile su se snažno povećavati 2023., ali sporijim ritmom. Nominalne cijene stambenih nekretnina povećale su se za 11,9 % u 2023. (3,7 % u realnim vrijednostima), što je posljedica velikog viška likvidnosti u bankarskom sustavu nakon pristupanja europodručju, kupnje iz inozemstva i Vladina programa subvencioniranja stambenih kredita (Prilog 18.). Istodobno se broj transakcija, uključujući transakcije nerezidenata, 2023. smanjio, a rast cijena blago usporio, i u ožujku je objavljen zadnji poziv na sudjelovanje u Vladinu programu subvencioniranja kredita, čime je program priveden kraju ([7]). Europski odbor za sistemske rizike (ESRB) u stanju na tržištu nekretnina vidi potencijalni rizik za financijsku stabilnost (Prilog 18.). Pitanje viška likvidnosti moglo bi se riješiti većom raznolikošću instrumenata štednje dostupnih kućanstvima i omogućavanjem njihova izravnog sudjelovanja na tržištima kapitala, što se među ostalim odnosi na ulaganja u državne obveznice, koja su niskorizična. Likvidnost koja im je na raspolaganju banke bi mogle iskoristiti za potporu razvoju tržišta poduzetničkog i vlasničkog kapitala.

Cjenovna pristupačnost stanovanja i dalje je među najnižima u EU-u. Velika turistička aktivnost pridonosi trajno niskoj cjenovnoj pristupačnosti stanovanja jer je dostupnost stambenih objekata ograničena ili smanjena ([8]). Osim toga, pokazalo se da je program stambenih subvencija, uveden 2017. kako bi se građanima olakšala kupnja prve nekretnine, pridonio ukupnom povećanju cijena na tržištu stambenih nekretnina i nižoj cjenovnoj pristupačnosti, posebno za kupce koji nisu koristili subvenciju ([9]). Unatoč znatnim povećanjima dohotka cjenovna pristupačnost stanovanja 2023. bila je općenito nešto lošija nego 2017. Za rješavanje problema niske cjenovne pristupačnosti stanovanja u budućnosti prikladnije bi mogle biti pažljivo osmišljene mjere usmerene na povećanje ponude.

Rizik od siromaštva veći je za ranjive skupine, a socijalna isključenost ograničava ponudu radne snage. Kad je riječ o provedbi europskog stupa socijalnih prava, iako je rizik od siromaštva i socijalne isključenosti od 2019. relativno stabilan i ispod prosjeka EU-a, starije osobe, posebno žene, i osobe s invaliditetom izložene su većim rizicima od siromaštva (Prilog 14.). Ranjive skupine suočavaju se i s trajnim preprekama u pristupu tržištu rada i kvalitetnom zaposlenju, što ograničava sudjelovanje na tržištu rada i produktivnost.

([7]) Krediti su isplaćeni uglavnom tijekom drugog tromjesečja, a program je završio krajem 2023., kako je utvrđeno u zakonodavstvu.

([8]) Mikulić, J., Vizek, M., Stojčić, N., Payne, J.E., Čeh Časni, A. i Barbić, T. (2021.), *The effect of tourism activity on housing affordability*, Annals of Tourism Research 90 103264.

([9]) Kunovac, D. i Žilić, I. (2022.), *The effect of housing loan subsidies on affordability: Evidence from Croatia*, Journal of Housing Economics 55 101808.

Okvir 1:

Ukratko o konkurentnosti Hrvatske

Konkurentnost Hrvatske postupno se poboljšava zahvaljujući provedbi velikih javnih ulaganja i reformi iz plana za oporavak i otpornost. Posebno je dinamičan turistički sektor, koji je 2019. činio 12 % BDP-a ([10]). Hrvatska je blago povećala svoj tržišni udio u svjetskom izvozu s 0,13 % u 2018. na 0,14 % u 2022. Posljednjih nekoliko godina povećala se trgovinska integracija u jedinstveno tržište i sada je oko prosjeka EU-a. Uvođenje eura 2023. dodatno je olakšalo trgovinu sa zemljama europodručja (vidjeti i Prilog 12.).

Međutim, i dalje postoje određeni izazovi za konkurentnost:

- **Potrebno je dodatno poboljšati poslovno okruženje** smanjenjem regulatornog opterećenja, uklanjanjem prepreka tržišnom natjecanju u području usluga i povećanjem učinkovitosti javne uprave.
- **Niske razine osnovnih vještina, istraživanja i inovacija te manjak vještina** koče produktivnost i usporavaju zelenu i digitalnu tranziciju.
- **Nedovoljan pristup različitim vrstama financiranja** ograničava ulaganja i rast mladih i inovativnih poduzeća.
- **Sporo uvođenje energije iz obnovljivih izvora, posebno solarne energije, i spor prelazak na kružno gospodarstvo** onemogućuju stratešku autonomiju i povećavaju osjetljivost na događaje povezane s klimom te mogu ugroziti buduću konkurentnost.

Okvir 2:

UN-ovi ciljevi održivog razvoja

Hrvatska napreduje u pogledu svih ciljeva održivog razvoja povezanih s konkurentnošću i produktivnošću (4., 8. i 9. cilj održivog razvoja). Međutim, potrebno je uložiti veći trud kako bi se nadoknadila razlika u odnosu na prosjek EU-a u svim tim područjima. Deveti cilj održivog razvoja koji se odnosi na inovacije, industriju i otpornu infrastrukturu daleko je ispod prosjeka EU-a, uglavnom zbog slabih rezultata u području istraživanja i inovacija, niskog udjela ekoloških dobara i usluga te kvalitete infrastrukture za prijevoz putnika. Iako se razlika zadnjih godina ubrzano smanjuje, pokazatelji održivog gospodarskog rasta i zapošljavanja (8. cilj održivog razvoja) ispod su prosjeka EU-a, pri čemu realni BDP po stanovniku 2022. iznosi oko polovine prosjeka EU-a, a stopa zaposlenosti manja je od prosjeka EU-a unatoč sve slabijoj raspoloživosti potrebne radne snage (Prilog 1.).

Kad se promatra svih 17 pokazatelja, 11 ciljeva održivog razvoja i dalje je ispod prosjeka EU-a. Osim prethodno navedenih ciljeva, to se odnosi i na stabilnost okoliša (2., 6., 11., 12. i 13. cilj održivog razvoja), pravednost (3. i 5. cilj održivog razvoja) i makroekonomsku stabilnost (16. cilj održivog razvoja).

([10]) Eurostat, Satelitski računi turizma u Europi – izdanje 2023.

PROVEDBA GLAVNIH REFORMI I ULAGANJA S POMOĆU INSTRUMENATA EU-A

Zahvaljujući kombiniranom učinku financiranja sredstvima iz Mehanizma za oporavak i otpornost i kohezijske politike, Hrvatska je pojačala svoja nastojanja da poveća konkurentnost i potakne održivi rast. Kombinirana potpora iz Mehanizma za oporavak i otpornost i sredstava kohezijske politike (u razdobljima do 2026. odnosno 2027.) čini oko 24,52 % BDP-a za 2023., a prosjek EU-a je 5,38 % BDP-a (Prilog 4.). Potpora iz Mehanizma za oporavak i otpornost čini 13,13 % BDP-a u 2023. i taj je udio drugi po veličini u EU-u. Od toga 5,56 % BDP-a čini potpora u obliku zajma, a 7,57 % BDP-a potpora u obliku bespovratnih sredstava (Prilog 3.).

Hrvatska je u okviru svojeg plana za oporavak i otpornost provela važne reforme politika kojima je poboljšala svoju konkurentnost. To se posebno odnosi na područja zdravstvene skrbi, znanosti i visokog obrazovanja, istraživanja i inovacija, tržišta rada, mirovinskog sustava, gospodarenja otpadom i energije iz obnovljivih izvora. Hrvatska je znatna sredstva uložila i u energetsku obnovu zgrada, zelenu i digitalnu tranziciju turizma i smanjenje administrativnog opterećenja za poduzeća.

Provedba hrvatskog plana za oporavak i otpornost u tijeku je, no za pravovremeni dovršetak potreban je dodatan angažman. Hrvatska je podnijela pet zahtjeva za plaćanje za ostvarenih 120 ključnih etapa i ciljnih vrijednosti iz plana na temelju kojih je do 15. travnja 2024. isplaćeno ukupno 3,7 milijardi EUR (vidjeti Prilog 3.) Zbog veličine i složenosti plana te izazova povezanih s apsorpcijskim kapacitetom potrebno je ubrzati ulaganja i smanjiti rizike od kašnjenja te pritom pojačati administrativne kapacitete za pravovremeni dovršetak reformi i ulaganja. Posebno su ulaganja gusto koncentrirana pri kraju provedbe plana za oporavak i otpornost i zaslužuju posebnu pozornost.

Financiranje u okviru kohezijske politike pomaže Hrvatskoj da svlada izazove u području rasta i konkurentnosti te smanji teritorijalne i socijalne razlike. U programskom razdoblju kohezijske politike 2014 – 2020. potpora je bila usmjerena na sljedeća područja: i. istraživanje i inovacije; ii. mala i srednja poduzeća (MSP-ovi); iii. energetska učinkovitost; iv. kružno gospodarstvo i okoliš; v. obrazovanje; vi. zapošljavanje; i vii. socijalna uključenost. Za tekuće programsko razdoblje 2021. – 2027. potpora je usmjerena na: i. inovativnu i pametnu gospodarsku preobrazbu; ii. zapošljavanje; iii. obrazovanje/vještine; iv. socijalnu uključenost; v. poboljšanje energetske učinkovitosti; vi. povećanje udjela obnovljivih izvora u proizvodnji energije; vii. jačanje kružnog gospodarstva; i vii. podupiranje otpornosti na klimatske promjene i bioraznolikosti. Cilj je novog programa povećati suradnju i partnerstvo s regionalnim i lokalnim dionicima.

Uklanjanje regulatornih prepreka radi poboljšanja poslovnog okruženja

Provedba plana za oporavak i otpornost omogućila je poduzimanje značajnih koraka za smanjenje regulatornog opterećenja i poboljšanje poslovnog okruženja. Nakon što je u suradnji s poslovnom zajednicom utvrdila koji zahtjevi najviše opterećuju i napravila analizu troškova usklađivanja, Vlada je optimizirala i digitalizirala administrativne postupke mjerama utvrđenima u tri akcijska plana. Od srpnja 2021. smanjila je administrativno

opterećenje za gospodarstvo za približno 100 milijuna EUR.

Hrvatska je provela mjere za poboljšanje regulatornog sustava za MSP-ove pojednostavnjenjem okvira za procjenu učinka propisa na njih. U okviru programa reformi Mehanizma za oporavak i otpornost Hrvatska vlada donijela je 2023. Strategiju za procjenu ekonomskog učinka propisa na sektor malog i srednjeg poduzetništva s popratnim akcijskim planom.

Sredstvima Mehanizma za oporavak i otpornost i kohezijske politike podupirale su se mjere čiji je cilj poticanje *start-up* poduzeća i konkurentnosti inovativnih MSP-ova. Novi program vlasničkih ulaganja pokrenut je 2023. s iznosom od 52 milijuna EUR za potporu brzorastućim MSP-ovima, malim poduzećima srednje tržišne kapitalizacije i poduzećima srednje tržišne kapitalizacije s poslovnim nastanom i poslovanjem u Hrvatskoj. Program je pokrenut u suradnji s Europskim investicijskim fondom i usmjeren je na zelenu transformaciju i inovacije. Aktivnosti koje se financiraju iz Mehanizma za oporavak i otpornost dopunjene su programom „Konkurentnost i kohezija 2021. – 2027.", koji se financira iz Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR). To uključuje, na primjer, novi fond rizičnog kapitala u vrijednosti od 80 milijuna EUR kojim se inovativni hrvatski MSP-ovi s velikim potencijalom rasta podupiru putem akceleratora i fondova poduzetničkog kapitala.

Provedbom plana za oporavak i otpornost pružena je potpora za poboljšanje učinkovitosti javne uprave, koja trenutačno ograničava poslovno okruženje. Provedeno je, na primjer, nekoliko mjera za ubrzanje sudskih postupaka i provodi se digitalizacija javnih usluga kako bi se povećale brzina obrade i učinkovitost na korist šire javnosti.

Hrvatska je uvela reforme za povećanje privlačnosti, kvalitete i transparentnosti javne službe. Primjerice, u okviru plana za oporavak i otpornost uvela je sveobuhvatni zakonodavni okvir kojim se usklađuje i pojednostavnjuje sustav plaća u državnoj službi i javnim službama. Novim zakonodavstvom stavlja se veći naglasak na vještine i kompetencije pri zapošljavanju i promicanju kako bi se privukli i zadržali visokokvalitetni zaposlenici.

Poticanje ulaganja za zelenu i digitalnu tranziciju

Hrvatska poboljšava strateško planiranje, infrastrukturu i vještine potrebne za digitalnu tranziciju. U okviru plana za oporavak i otpornost donošenjem Strategije digitalne Hrvatske za razdoblje do 2032. utvrđena su prioritetna ulaganja u digitalnu tranziciju i drugi strateški ciljevi, uključujući mjere za razvoj digitalnih vještina i digitalnih radnih mjesta. Iz Instrumenta za tehničku potporu ([11]) hrvatskim tijelima pružena je potpora za poboljšanje planiranja i provedbe javnih IKT/digitalnih projekata u Hrvatskoj, što uključuje smjernice za odabir prioriteta za digitalna ulaganja. Hrvatska je poduzela prve korake u izgradnji pasivne elektroničke komunikacijske infrastrukture koja se financira iz plana za oporavak i otpornost kako bi poboljšala dostupnost 5G mreža u cijeloj zemlji. Na temelju tih mjera potrebno je uložiti dodatne napore kako bi se unaprijedile digitalne vještine, proširila infrastruktura za povezivost i ubrzala digitalizacija poduzeća i javnih usluga (Prilog 10. i Digitalno desetljeće ([12])).

U okviru plana za oporavak i otpornost Hrvatska je uklonila administrativne prepreke i u energetskom sektoru. Ciljanim zakonodavnim izmjenama promijenila je postupke koji su ograničavali ulaganja u obnovljive izvore energije. Nova pravila pružaju veću pravnu sigurnost potrošačima vlastite energije i trebala bi olakšati ugradnju fotonaponskih sustava u višestambenim

([11]) „Razvoj koordinacijskog mehanizma za potporu usklađenosti politike e-upravljanja", TSI21HR28.

([12]) Europska komisija (2023.): Izvješće o stanju digitalnog desetljeća 2023.: https://digital-strategy.ec.europa.eu/hr/library/2023-report-state-digital-decade.

zgradama. Hrvatska je uklonila i stroga ograničenja za osnivanje energetskih zajednica, a 2024. registrirana je prva zajednica.

Djelotvornom upotrebom raznih izvora financiranja Hrvatska je poduzela korake za poboljšanje učinkovitosti i produktivnosti u komunalnom sektoru, kojima se smanjuju regionalne razlike u pružanju komunalnih usluga. Hrvatska je u okviru plana za oporavak i otpornost uvela zakonodavne izmjene radi boljeg upravljanja sektorom vodnog gospodarstva, uz smanjenje rascjepkanosti i broja vodoopskrbnih poduzeća za 80 % te podupiranje racionalnog korištenja vodnih resursa. Hrvatska je donijela i novu šestogodišnju strategiju za gospodarenje otpadom („Plan gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2023. – 2028."), s posebnim ciljnim vrijednostima za recikliranje, razvrstavanje, ponovnu upotrebu i popravak otpada. Usporedno s tim radom na politikama, nadogradnja infrastrukture financirana u okviru kohezijske politike pomoći će osigurati: i. pristup uslugama opskrbe vodom za piće za 98 % stanovništva; i ii. odgovarajuće usluge zbrinjavanja otpadnih voda za 86 % hrvatskog stanovništva. Nadalje, izgradnja četiriju centara za gospodarenje otpadom pridonijet će smanjenju količine otpada koja se odlaže na odlagališta za 40 %. Zahvaljujući dodatnim ulaganjima iz EU-ova Fonda za modernizaciju Hrvatska je primila 80 milijuna EUR potpore namijenjene javnim komunalnim poduzećima za vodno gospodarstvo i gospodarenje otpadom za fotonaponske ploče i kapacitete za pohranu energije.

Hrvatska je poduzela značajne korake za poboljšanje infrastrukture željezničkog sektora, što pridonosi povećanju trgovinskih tokova i integraciji mreže u europske prometne mreže. Konkretno, izradila je Nacionalni plan razvoja željezničke infrastrukture kako bi se povećala konkurentnost i učinkovitost željezničkog sektora, u kojem su utvrđeni različiti projekti i aktivnosti za bolji, moderniji i zeleniji prijevoz putnika i tereta u Republici Hrvatskoj.

Hrvatska je nastavila povećavati otpornost, održivost i konkurentnost svojeg turističkog sektora. U okviru plana za oporavak i otpornost Hrvatska je izradila Strategiju razvoja održivog turizma do 2030., nakon čega su objavljeni posebni natječaji u okviru plana za oporavak i otpornost za dodjelu bespovratnih sredstava poduzetnicima u turističkom sektoru. Kako bi se poboljšala konkurentnost poduzetnika u turističkom sektoru, objavljen je primjerice natječaj u području zelene tranzicije u vrijednosti od 82 milijuna EUR za potporu ulaganjima u postavljanje uređaja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora i druge mjere za smanjenje potrošnje energije i vode ili smanjenje otpada od hrane.

Ulaganje u ljude za gospodarski rast i otpornost

Hrvatska je u okviru plana za oporavak i otpornost provela reforme i ulaganja kojima se rješava problem nedostatka vještina, poboljšava produktivnost i promiče uključivost. Hrvatski nacionalni program vaučera za stjecanje vještina potrebnih na tržištu rada, posebno u području zelene i digitalne tranzicije, izazvao je veliku potražnju, pa je dodatno razvijen dopunskim ulaganjima iz fonda ESF+. Osim toga, izrađen je nacionalni plan za razvoj zelenih vještina u građevinskom sektoru kako bi se osigurale vještine u kontekstu obnove za povećanje energetske učinkovitosti, obnove nakon potresa i primjene rješenja zelene infrastrukture.

Okvir 3: Kombinirano djelovanje za veći učinak fondova EU-a

Kako bi se potaknuo gospodarski rast i maksimalno povećao učinak financiranja sredstvima EU-a, hrvatski plan za oporavak i otpornost uključuje reforme kojima se podupiru ulaganja u okviru drugih instrumenata EU-a, čime se stvara znatna sinergija i komplementarnost među različitim fondovima. Primjerice, kako bi se poboljšali obrazovni ishodi učenika osnovnih škola i proširio pristup izvannastavnom obrazovanju, posebno za učenike u nepovoljnom položaju, u tijeku je sveobuhvatna transformacija sektora osnovnoškolskog obrazovanja. Hrvatska provodi reforme iz plana za oporavak i otpornost kojima se omogućuje prelazak na jednosmjenski rad u školama i priprema za uvođenje cjelodnevne nastave. Te reforme podupiru se ulaganjima u školsku infrastrukturu i opremu u okviru EFRR-a i Mehanizma za oporavak i otpornost te ulaganjima u okviru Europskog socijalnog fonda plus (ESF+) i ulaganjima i reformama u okviru plana za oporavak i otpornost za poboljšanje poučavanja i učenja.

Reformama u okviru Mehanizma za oporavak i otpornost podupire se prelazak na pristup usmjeren na rezultate u javnom sustavu istraživanja i inovacija. Novim Zakonom o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti donesenim u okviru plana za oporavak i otpornost uveden je sustav financiranja visokih učilišta i javnih znanstvenih instituta koji se temelji na rezultatima. Na taj način potiču se kvalitetnija istraživanja uvođenjem programskih ugovora temeljenih na ambicioznim strateškim ciljevima, uključujući poticanje na studiranje i/ili rad u inozemstvu te veću suradnju između akademskog i poslovnog sektora.

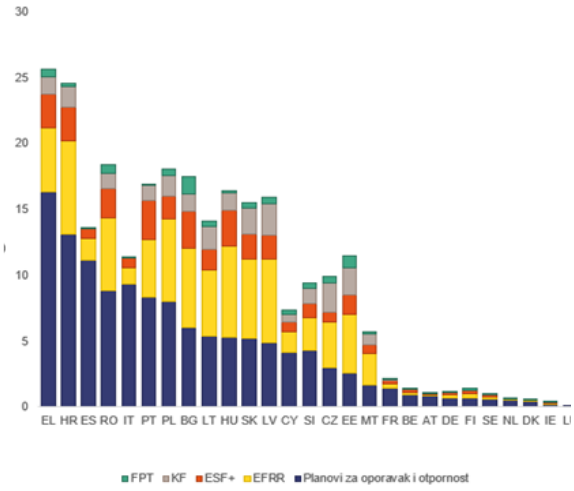
Komplementarnim djelovanjem u okviru raznih instrumenata EU-a povećava se sudjelovanje u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. To se postiže osiguravanjem dostupnosti ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Hrvatska je u okviru plana za oporavak i otpornost donijela novi model za državno financiranje ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje kako bi se osigurala njihova dostupnost i potpuna iskorištenost u cijeloj zemlji, među ostalim u manjim općinama na otocima ili u planinskim područjima. Očekuje se da će se time poduprijeti i veće sudjelovanje na tržištu rada roditelja, posebno žena.

Ulaganjima u modernu medicinsku infrastrukturu i opremu poboljšavaju se kvaliteta i dostupnost zdravstvene skrbi te smanjuju teritorijalne razlike. Digitalizacija kardioloških usluga uz potporu u okviru plana za oporavak i otpornost usmjerena je na poboljšanje dijagnostike u primarnoj skrbi za pacijente u udaljenim i ruralnim područjima na 40 lokacija diljem Hrvatske. Osim toga, Hrvatska će iskoristiti sredstva u iznosu od oko 140 milijuna EUR iz EFRR-a za razvoj i obnovu zdravstvene infrastrukture te za ulaganje u medicinsku opremu, pokretnu zdravstvenu imovinu, kao što su vozila i brodice za hitnu medicinsku pomoć, i digitalizaciju zdravstva.

PRIORITETI ZA NASTAVAK

Stabilna provedba plana za oporavak i otpornost i programa kohezijske politike i dalje je prioritet jer se financijska omotnica povećala. Udio sredstava EU-a u BDP-u Hrvatske drugi je po veličini u EU-u (24,5 % BDP-a 2023., grafikon 3.1.). Provedba plana za oporavak i otpornost odvija se prema rasporedu. Izmjenom s kraja 2023. gotovo se udvostručio iznos dodijeljenih sredstava u okviru plana, a sva preostala i nova ulaganja moraju biti dovršena do 2026. Iako će apsorpcija iz kohezijskih fondova za razdoblje 2014. – 2020. vjerojatno dosegnuti 100 %, što je znatno poboljšanje u odnosu na stopu apsorpcije iz prethodnog programskog razdoblja, provedba ulaganja u okviru kohezijske politike za razdoblje 2021. – 2027. dosad je bila prilično ograničena. Reforme i ulaganja u okviru tih programa ključni su za svladavanje nekih od najvažnijih hrvatskih izazova u pogledu konkurentnosti, uključujući izazove povezane s obrazovanjem, poslovnim okruženjem (regulatorno opterećenje, prepreke tržišnom natjecanju u području usluga, učinkovitost javne uprave) te zelenom i digitalnom tranzicijom.

Grafikon 3.1.: **Financijska sredstva EU-a u okviru plana za oporavak i otpornost i kohezijske politike izražena u % BDP-a (2023.)**

Izvor: ECFIN, Portal otvorenih podataka o koheziji, Eurostat.

Osim izazova obuhvaćenih planom za oporavak i otpornost, Hrvatska se suočava i s drugim izazovima u vezi s inovacijama i vještinama, pristupom različitim izvorima financiranja, zelenom tranzicijom i socijalnom uključenosti. Njihovo svladavanje pridonijet će povećanju dugoročne konkurentnosti Hrvatske i diversifikaciji gospodarstva radi manjeg oslanjanja na turizam, čime će se smanjiti mogući poremećaji (npr. inflacijski pritisci, niska cjenovna pristupačnost stambenih nekretnina, vidjeti poglavlje 1.: Kratki pregled gospodarstva i zapošljavanja) i pojačati otpornost gospodarstva. Pridonijet će i daljnjem napretku u postizanju ciljeva održivog razvoja.

Važno je da se utvrđeni izazovi svladavaju i na nacionalnoj i na regionalnoj razini. To će pridonijeti smanjenju regionalnih razlika i uravnoteženom poboljšanju administrativnih i ulagačkih kapaciteta u cijeloj zemlji.

Jačanje istraživanja i inovacija te rješavanje problema neusklađenosti postojećih i traženih vještina

Unatoč znatnim poboljšanjima zadnjih godina Hrvatska zaostaje u području inovacija. Hrvatska je novi inovator i njezin je zbirni inovacijski indeks nešto manji od 70 % prosjeka EU-a ([13]). I dalje postoji znatna neujednačenost u raspodjeli rashoda za istraživanje i razvoj između hrvatskih regija i glavnog grada Zagreba. Iako je razlika u odnosu na prosjek EU-a i dalje velika, od 2018. bilježi se stalan rast. To je posljedica, među ostalim, viših razina rashoda za istraživanje i razvoj te povećanja broja programa EU-a u okviru kojih se pruža potpora za suradnju akademske zajednice i industrije. Iako su nadležna tijela izradila sveobuhvatan plan za pružanje stalne potpore poticanju prijenosa tehnologije i suradnje te poboljšanje *spin-off* aktivnosti i patentiranja u okviru Mehanizma za oporavak i otpornost i kohezijske politike, važno je nastaviti s financiranjem takvih aktivnosti izvan okvira fondova EU-a.

I dalje je prisutna velika rascjepkanost u području istraživanja i inovacija, i to unatoč nedavnom radu na konsolidaciji javnog istraživačkog sustava, institucijskog okruženja javnih znanstvenih organizacija i visokih učilišta. Ta je rascjepkanost dovela do neučinkovite koordinacije i financijske neučinkovitosti, čime se izravno smanjuje potencijal za suradnju, inovacijski kapacitet i učinkovitost ulaganja u istraživanje i razvoj. Sve to i dalje otežava postizanje boljih rezultata u području istraživanja i inovacija.

Za daljnje poboljšanje rezultata u području istraživanja i inovacija bit će potrebna bliska suradnja među državnim akterima i jačanje administrativnih kapaciteta. Strategijom pametne specijalizacije Hrvatska je uspješno pojednostavnila upravljanje istraživanjem i inovacijama. Međutim, potrebni su daljnji koraci kako bi se dugoročno osigurala konsolidacija i neometan rad sustava. S obzirom na zakonodavni okvir koji je nedavno donesen u okviru Mehanizma za oporavak i otpornost Hrvatska zaklada za znanost mogla bi imati aktivniju ulogu u provedbi mjera politike i odabiru projekata u suradnji s relevantnim ministarstvima. Pravodobna provedba Strategije pametne specijalizacije do 2029. mogla bi omogućiti snažnu i uravnoteženu industrijsku tranziciju regija u nepovoljnom položaju.

Manjak radne snage, niska stopa zaposlenosti i spori rast produktivnosti i dalje su uglavnom posljedica neusklađenosti postojećih i traženih vještina. Niska razina osnovnih vještina, mali udio stanovništva sa završenim tercijarnim obrazovanjem i doktorskim studijem, posebno u području prirodnih znanosti, tehnologije, inženjerstva i matematike (STEM), te niska razina cjeloživotnog učenja pogoršavaju problem neusklađenosti vještina i upućuju na nedostatke u obrazovnom sustavu. Manjak dostupnog kvalificiranog osoblja jedna je od glavnih prepreka poslovnim ulaganjima i bržem prelasku na kružno gospodarstvo i razlog je nedostatka radne snage u glavnim sektorima gospodarstva kao što su turizam, građevinarstvo i industrija. Potreba za radnom snagom u tim sektorima sve se više zadovoljava zapošljavanjem radnika iz trećih zemalja. Manjak kvalificiranih radnika glavni je ograničavajući čimbenik i u području usluga, uključujući informacijsku i komunikacijsku tehnologiju, zdravstvo, socijalnu i dugotrajnu skrb. Manjak stručnjaka posebno je prepreka uvođenju digitalnih i zelenih tehnologija u lokalnim poduzećima (Prilog 10. i 14.) te bržem povećanju produktivnosti i održivog rasta. Posebno zabrinjava manjak odgojitelja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju te školskog nastavnog osoblja u području STEM-a (Prilog 15.).

Za rješavanje pitanja sadašnjeg i budućeg manjka potrebni su snažniji obrazovni sustav prilagođen potrebama tržišta rada te politike usavršavanja i prekvalifikacije.

([13]) Europska ljestvica uspjeha u inoviranju za 2023., profil za Hrvatsku https://ec.europa.eu/assets/rtd/eis/2023/ec_rtd_eis-country-profile-hr.pdf

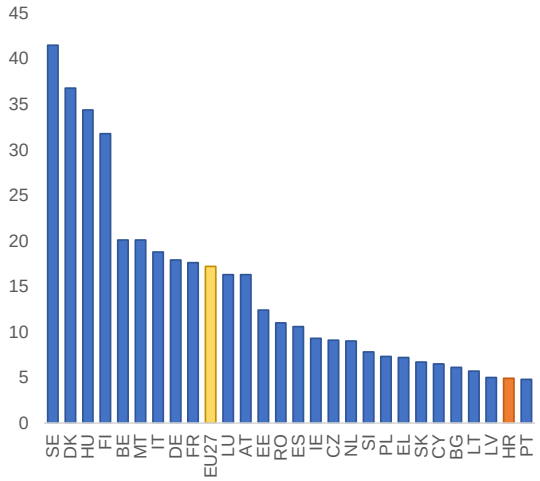
Velik broj učenika ostvaruje slabe rezultate u osnovnim vještinama, posebno matematici, što im kasnije otežava stjecanje dodatnih vještina, a opseg obrazovanja odraslih u Hrvatskoj potrebno je znatno poboljšati. U budućnosti bi se manjak radne snage mogao dodatno pogoršati zbog predviđenog smanjenja broja radno sposobnih stanovnika. Nakon provedbe ulaganja u okviru plana za oporavak i otpornost i Europskog socijalnog fonda plus (ESF+) potrebne su daljnje politike obrazovanja, usavršavanja i prekvalifikacije. Bolji kapacitet obrazovnog sustava i tržišta rada za osposobljavanje i zadržavanje većeg broja stručnjaka za IKT također bi pomogao u rješavanju pitanja sadašnjeg i potencijalnog manjka radne snage.

Usredotočenost na aktivne politike tržišta rada i dalje je glavni prioritet. Usmjeravanje aktivnih politika tržišta rada, kao i mjera usavršavanja i prekvalifikacije, na ranjive skupine i njihovo usklađivanje sa socijalnim politikama i dalje su od ključne važnosti. Reforme i ulaganja u aktivne politike tržišta rada, među ostalim u okviru plana za oporavak i otpornost, znatno su se povećali posljednjih godina, ali Hrvatska i dalje ima poteškoća doprijeti do skupina u nepovoljnom položaju. Aktivne politike tržišta rada nisu dovoljno integrirane u socijalne politike, obrazovanje odraslih i strukovno osposobljavanje (Prilog 14.).

Promicanje pristupa različitim izvorima financiranja

Hrvatska poduzeća imaju ograničen pristup nebankovnom financiranju zbog nedostatne raspoloživosti različitih izvora financiranja. Pristup vlasničkom kapitalu znatno je ispod prosjeka EU-a (Prilog 12.). Tržišna kapitalizacija na burzi iznosila je samo 27,3 % BDP-a u 2022., što je manje od polovine prosjeka EU-a koji iznosi 65,6 %. Trajno nizak broj izdavatelja na Zagrebačkoj burzi dodatno upućuje na slabu privlačnost financiranja putem tržišta kapitala. Istodobno je širina tržišta obveznica bila znatno manja od prosjeka EU-a ([14]). Izravno sudjelovanje malih ulagača također je manje od prosjeka EU-a (grafikon 3.2.). Zbog toga dolazi do nakupljanja privatne štednje, a time i većeg pritiska na tržišta nekretnina. Hrvatska ima prostora i za povećanje aktivnosti na tržištu privatnog vlasničkog kapitala i poduzetničkog kapitala.

Grafikon 3.2.: **Izravna ulaganja kućanstava (2021.)**

Zbroj iznosa obveznica i uvrštenih dionica koje drže kućanstva u odnosu na gotovinu i depozite.
Izvor: Eurostat, GU FISMA.

Tržišta kapitala i dalje su nedovoljno razvijena. Ima još prostora za uklanjanje prepreka razvoju i rastu tržišta kapitala, uključujući privatni vlasnički kapital i poduzetnički kapital. Spremnost malih i srednjih poduzeća i drugih društava na pristup tržišnom financiranju mogla bi se potaknuti: i. jačanjem suradnje i prijenosa znanja putem klasterskih politika; i ii. jačanjem mjera za izgradnju kapaciteta iz plana za oporavak i otpornost s pomoću akceleratorâ kako bi se pružila savjetodavna potpora u svim fazama donošenja odluka o ulaganjima. Višak likvidnosti u bankarskom sustavu nastao na temelju novih regulatornih zahtjeva nakon što je Hrvatska uvela euro mogao bi se koristiti kao izvor financiranja za razvoj privatnog vlasničkog kapitala i poduzetničkog kapitala u Hrvatskoj.

([14]) https://finance.ec.europa.eu/document/download/05a3142e-ab62-4528-ac86-2e1ce64ca6ee_en?filename=230816-capital-markets-union-indicators_en.pdf

Daljnja integracija u šire tržište kapitala EU-a također bi mogla biti korisna. Iako je Hrvatska 2022. osnovala klirinšku kuću koja djeluje kao središnja druga ugovorna strana, uklanjanjem prepreka za njezinu prekograničnu integraciju mogla bi se povećati privlačnost za ulagače i likvidnost na tržištu dionica, u skladu s ciljevima unije tržišta kapitala.

Tržište dionica moglo bi se učiniti privlačnijim za izdavatelje i ulagače. Premda su u plan za oporavak i otpornost uključene reforme za diversifikaciju tržišta kapitala i poboljšanje pristupa alternativnom financiranju, na nekim drugim područjima tek treba poraditi. To se odnosi na povećanje razine likvidnosti i sudjelovanja na tržištu dionica uspostavom viših standarda korporativnog upravljanja i objavljivanja, promicanjem novih izdavanja i smanjenjem troškova na temelju digitalizacije. Tržište kapitala može se dodatno proširiti poboljšanjem pristupačnosti i vjerodostojnosti ključne tržišne infrastrukture.

Pretjerano složena porezna pravila mogla bi destimulirati vlasnička ulaganja i ograničiti likvidnost i razvoj tržišta kapitala. Molgo bi se poraditi na uklanjanju mogućih nepoticajnih poreznih mjera, među ostalim pojednostavnjenjem postupaka povezanih s obračunom i plaćanjem poreza na kapitalnu dobit za prekogranične ulagače, posebno male, primjerice putem investicijskih računa s poreznim poticajima za fizičke osobe ([15]).

Poticanje izravnog sudjelovanja malih ulagača pridonijelo bi rastu domaćeg tržišta kapitala. Poticanjem financijske pismenosti, u kombinaciji s prethodno navedenim mjerama za veću transparentnost tržišta i poreznim poticajima, olakšalo bi se izravno sudjelovanje malih ulagača na tržištima vlasničkog kapitala i obveznica (uključujući sudjelovanje u državnim obveznicama s duljim rokom dospijeća ([16])). Veće sudjelovanje malih ulagača moglo bi: i. ublažiti cjenovne pritiske i smanjiti problem cjenovne pristupačnosti stanovanja; ii. smanjiti višak likvidnosti u bankarskom sustavu; iii. pridonijeti razvoju tržišta kapitala općenito; i iv. poboljšati transmisiju monetarne politike. Dobro osmišljeno i progresivno oporezivanje nekretnina također bi smanjilo pritisak na tržište nekretnina i stvorilo poticaje za druge oblike produktivnih kapitalnih ulaganja te dodatne prihode za lokalne vlasti. Ažuriranje i integriranje vrijednosti zemljišta i nekretnina (ili „katastarskih vrijednosti") i podataka o sastavu kućanstava bit će važan korak za dobivanje dosljednih informacija o cjenovnoj pristupačnosti i cijenama stambenih nekretnina te stvoriti temelj za socijalno pravedno oporezivanje imovine.

Ubrzavanje zelene tranzicije pojačanim politikama

Hrvatska ne iskorištava u potpunosti svoj potencijal za postizanje kružnog gospodarstva. Kružna upotreba materijala čini 5,8 %, što je znatno ispod prosjeka EU-a koji iznosi 11,5 % (Prilog 9.). Jačanjem tog područja povećala bi se učinkovitost resursa, strateška autonomija i otvaranje kvalitetnih radnih mjesta. Uz mjere koje se provode za pojedine sektore (primjerice za građevinski otpad i otpad od rušenja), Hrvatskoj bi mogla biti korisna sveobuhvatna strategija kružnog gospodarstva. Oporezivanje bi moglo biti ključno za brži prelazak na kružno gospodarstvo i iskorištavanje punog potencijala Hrvatske.

Potrebno je poboljšati upravljanje klimatskim rizicima te kvalitetu i dostupnost okolišne infrastrukture. Hrvatska se već počela suočavati sa sušama i niskim zalihama vode tijekom ljeta, što utječe

([15]) Izvješće organizacije CFA Society Croatia. „Podloga za strategiju razvoja tržišta kapitala u Hrvatskoj", https://www.cfacroatia.org/_files/ugd/449b16_0111b5f5cc274d33931dd6bca55200ac.pdf

([16]) U ožujku 2023. Hrvatska vlada prvi je put izravno izdala dvogodišnju obveznicu malim ulagačima, što je privuklo velik interes. Nakon tog uspjeha u studenom 2023. izdano je još jedno primarno izdanje državnih obveznica za male ulagače.

na turizam, proizvodnju hrane i proizvodnju energije u hidroelektranama. Upravljanje vodama i vodnu infrastrukturu treba dodatno poboljšati i učiniti održivijima kako bi se optimizirala potrošnja vode i smanjila izloženost klimatskim rizicima povezanima s vodom. To uključuje i uklanjanje institucionalnih nedostataka. Štete od poplava mogle bi se ublažiti većom dostupnošću i cjenovnom pristupačnošću polica osiguranja kako bi se obuhvatile opasnosti povezane s klimom (Prilog 6.). Unatoč ulaganjima u bolje gospodarenje otpadom i vodnu infrastrukturu uz potporu u okviru kohezijske politike i Mehanizma za oporavak i otpornost, napredak je spor. Hrvatska zaostaje u ostvarivanju ciljeva EU-a u području gospodarenja otpadom ([17]). Još ima prostora za jačanje politika u tom području, među ostalim poboljšavanjem kapaciteta lokalnih vlasti za provedbu ulaganja u odvajanje, prikupljanje i obradu otpada.

Unatoč postignutom napretku, razina korištenja solarne energije i dalje je niska. U razdoblju od srpnja 2023. do siječnja 2024. došlo je do povećanja solarnih kapaciteta zbog nedavnih zakonodavnih promjena. Međutim, široke mjere energetske potpore koje nisu izravno usmjerene na ranjiva poduzeća i kućanstva odvraćaju od većeg interesa za solarnu energiju i smanjuju cjenovni signal. Udio solarne energije i dalje je neznatan i iznosi samo 1 % proizvedene električne energije (Prilog 7.). U višestambenim zgradama solarna energija gotovo se i ne koristi zbog zastarjelog zakonodavstva o održavanju i vlasništvu te zahtjevnih pravila o priključenju operatora distribucijskog sustava (HEP). Veće korištenje solarne energije u stambenom sektoru i poduzećima pridonijelo bi dekarbonizaciji grijanja i hlađenja. Iako su neke regulatorne prepreke uklonjene i određeni važni aspekti pojašnjeni zakonodavnim izmjenama 2023., bilo bi važno preispitati relevantne postupke registracije energetskih zajednica jer je dosad u cijeloj zemlji registrirana samo jedna. Blaži zahtjevi, posebno za jednostavnije vrste zajednica, mogli bi pridonijeti postizanju cilja EU-a da se do kraja 2025. uspostavi barem jedna energetska zajednica u svakoj općini s više od 10 000 stanovnika (u Hrvatskoj ima oko 80 takvih općina).

Poboljšanja regulatornog okvira nisu donijela znatnije povećanje broja velikih postrojenja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora. Hrvatska je dovršila zakonodavni okvir za smanjenje administrativnog opterećenja, no nije bilo šireg uvođenja novih postrojenja za proizvodnju energije vjetra i solarne energije, a planirana dražba za potporu obnovljivim izvorima energije na temelju premija nije objavljena u 2023. Projekti u pripremi slabo su vidljivi jer nije objavljen dugoročni raspored dražbi. Nadalje, nacionalno regulatorno tijelo za energiju (HERA) nije odredilo naknade za priključenje, što koči konkurentnost energetskog sektora i gospodarstva. Unatoč uklanjanju nekih prepreka u izdavanju dozvola zahvaljujući sudjelovanju u Radnoj skupini za osiguravanje primjene pravila jedinstvenog tržišta, Hrvatska nema plan za uvođenje jedinstvenog kontaktnog centra za izdavanje dozvola za energiju iz obnovljivih izvora (Prilog 12.).

U 2023. potpora mjerama energetske učinkovitosti u poduzećima i stambenom sektoru nije bila dovoljna. Ograničene mjere potpore poduzećima i slabo korištenje energije iz obnovljivih izvora, uz uska grla u postupku izdavanja dozvola, otežavaju troškovnu konkurentnost hrvatskih poduzeća jer su cijene koje plaćaju za električnu energiju među najvišima u EU-u ([18]). Očekuje se da će se primjena mjera energetske učinkovitosti u stambenom sektoru povećati nakon novog javnog poziva za energetsku obnovu obiteljskih kuća koji će biti objavljen 2024. ([19]). Budući da Hrvatska primjenjuje programe financiranja bespovratnim sredstvima koji se provode putem centraliziranih poziva na podnošenje prijedloga za obnovu zgrada, potencijalnim

([17]) COM/2023/304 final.

([18]) Statistički podaci | Eurostat (europa.eu)

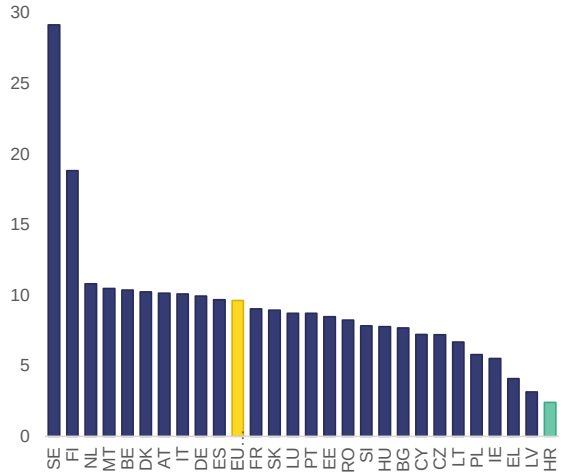
([19]) Očekuje se da će se u okviru iznosa od 120 milijuna EUR dodijeljenog javnom pozivu osim mjera energetske učinkovitosti financirati i ugradnja dizalica topline ili solarnih fotonaponskih sustava za oko 6000 obiteljskih kuća.

korisnicima i građevinskom sektoru pomogla bi veća transparentnost i pravodobne informacije o budućim pozivima (Prilog 7.).

Udio obnovljivih izvora energije u prometu u Hrvatskoj 2022. bio je najniži u EU-u (2,4 %, u usporedbi s prosjekom EU-a od 9,6 %, grafikon 3.3.) ([20]). Emisije stakleničkih plinova hrvatskog prometnog sektora u zadnjih su 15 godina općenito rasle brže od općeg trenda u EU-u. Plan za oporavak i otpornost uključuje reforme i ulaganja za promicanje obnovljivih izvora energije u prometu. Međutim, oni tek trebaju uzeti maha. Elektrifikacija i upotreba drugih obnovljivih izvora u vrstama prijevoza koje je teško elektrificirati također su dio plana za oporavak i otpornost, ali još ima prostora za dodatne mjere, posebno u željezničkom i pomorskom prometu.

Udio električnih vozila u Hrvatskoj i dalje je među najnižima u EU-u. Nakon što se od 2020. do 2021. udvostručio, udio novoregistriranih električnih automobila od 2021. do 2022. tek se neznatno povećao, s 2,95 % na 3,17 % ([21]). Interes potencijalnih vlasnika električnih automobila u Hrvatskoj smanjen je zbog nepredvidivih programa poticaja. Prelazak na čiste automobile i druga vozila mogao bi se ubrzati kad bi se oporezivanje vozila (porez na vlasništvo) tijekom cijelog životnog ciklusa čvršće povezalo s emisijama CO_2.

Grafikon 3.3.: **Udio energije iz obnovljivih izvora u prometu (2022.)**

Izvor: Eurostat

Bolji pristup učinkovitijim socijalnim i zdravstvenim uslugama

Ima prostora za poboljšanje obuhvata i primjerenosti socijalne pomoći. Učinak socijalnih transfera (isključujući mirovine) na smanjenje siromaštva općenito se smanjuje od 2020. te je 2023. iznosio 20,9 %, što je među najnižim stopama u EU-u (2022. prosjek EU-a bio je 35 %, a u Hrvatskoj 20,4 %) zbog slabog obuhvata i neadekvatnih naknada. Rashodi za socijalnu zaštitu u Hrvatskoj su i dalje relativno niski (22,2 % BDP-a u odnosu na 29,9 % u EU-u 2021.) (Prilog 14).

Učinkovitijim upravljanjem nekretninama u državnom vlasništvu mogla bi se povećati raspoloživost cjenovno pristupačnog stanovanja. Prenamjena te imovine za cjenovno pristupačno stanovanje mogla bi pridonijeti rješavanju problema energetskog siromaštva, negativnih demografskih trendova, mobilnosti radne snage i socijalne uključenosti ranjivih skupina. Moglo bi biti korisno i tematsko proširenje postojećeg instrumenta za integrirana teritorijalna ulaganja.

Jačanjem preventivne skrbi i integracijom zdravstvenih usluga među regijama mogli

([20]) Statistički podaci Eurostata (europa.eu)

([21]) EEA, 2023., https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/figures/new-electric-vehicles-by-country-2

bi se poboljšati zdravlje, dobrobit i gospodarski rezultati. Rashodi za zdravstvo po stanovniku i očekivani životni vijek u Hrvatskoj i dalje su ispod prosjeka EU-a, što je djelomično posljedica visoke stope smrtnosti od uzroka koji se mogu spriječiti i liječiti (Prilog 16.). Neujednačena geografska raspodjela zdravstvenih ustanova i radnika otežava pristup zdravstvenoj skrbi. U 2022. nezadovoljene potrebe za zdravstvenom skrbi prijavilo je više osoba nego u bilo kojoj drugoj državi članici EU-a. Poboljšane politike suzbijanja pušenja, poticanje zdravih prehrambenih navika i tjelesne aktivnosti te restrukturiranje bolničkog sustava, nakon nedavne reforme vlasništva, mogli bi pomoći u smanjenju čimbenika rizika i poboljšanju pristupa zdravstvenim uslugama.

Dugotrajna skrb je rascjepkana, izrazito institucionalizirana te trpi zbog nedostatka osoblja i koordinacije. Osim toga, i dalje je vidljiv ozbiljan manjak financiranja: javni rashodi među najnižima su u EU-u (0,5 % BDP-a u odnosu na prosjek EU-a od 1,7 %) ([22])). To posebno pogađa starije osobe, koje se suočavaju s problemom neadekvatnih mirovina i visokim stopama siromaštva. Za uspješnu provedbu strukturnih promjena koje se podupiru sredstvima EU-a potrebno je: i. integrirati socijalnu dugotrajnu skrb sa zdravstvenom dugotrajnom skrbi; ii. uspostaviti koordinirani kontrolni mehanizam s jasnom podjelom odgovornosti na različitim razinama upravljanja; iii. osigurati kvalificiranu radnu snagu za dugotrajnu skrb; i iv. ubrzati deinstitucionalizaciju tih usluga. Osim toga, potrebne su mjerljive i ciljane mjere za očuvanje fiskalne održivosti i troškovne učinkovitosti (Prilog 14.).

Ograničena dostupnost nerezidencijalnih usluga u zajednici doprinosi socijalnoj isključenosti. Nedovoljna razvijenost i korištenje socijalnih usluga u zajednici i u obitelji otežavaju proces deinstitucionalizacije. Znatno smanjenje smještaja u ustanovama mora biti popraćeno osiguravanjem dodatnih jedinica socijalnog stanovanja i jačanjem infrastrukturnog kapaciteta pružatelja socijalnih usluga (Prilog 14.).

Niska primjerenost mirovina zabrinjava i zbog nepovoljnih demografskih trendova. U 2022. ukupna stopa zamjene u Hrvatskoj iznosila je 37 %, u odnosu na 58 % u EU-u. Nedavnim izmjenama Zakona o mirovinskom osiguranju u okviru plana za oporavak i otpornost nastoji se poboljšati primjerenost i održivost mirovinskog sustava te se uvodi novi model obiteljske mirovine. Sustav kapitalizirane štednje poboljšan je 2024. smanjenjem administrativnih troškova i liberalizacijom ulaganja mirovinskih fondova, što bi trebalo pozitivno utjecati na primjerenost mirovina. Međutim još ima prostora za poboljšanje primjerenosti sustava produljenjem i izjednačavanjem radnog vijeka muškaraca i žena. Reforme provedene na temelju prethodnih preporuka upućenih Hrvatskoj u okviru europskog semestra u pogledu dobi za umirovljenje, dobi za prijevremeno umirovljenje i izjednačavanja dobi za umirovljenje muškaraca i žena ukinute su nakon 2019., a naknadne mjere imaju tek djelomične učinke. Osim toga, posebni mirovinski planovi crpe resurse koji bi se mogli upotrijebiti za podupiranje primjerenosti i održivosti općeg mirovinskog sustava.

([22]) Europska komisija i Odbor za ekonomsku politiku, 2024., Izvješće o starenju stanovništva za 2024. – Gospodarska i proračunska predviđanja za 27 država članica EU-a (2019. – 2070.), Ured za publikacije Europske unije, Luxembourg.

Okvir 4:

Preispitivanje fondova kohezijske politike u sredini programskog razdoblja za Hrvatsku

Preispitivanje fondova kohezijske politike u sredini programskog razdoblja prilika je da se ocijene programi kohezijske politike i uzmu u obzir nove potrebe i izazovi u državama članicama EU-a i njihovim regijama. Države članice preispituju svoje programe uzimajući u obzir, među ostalim, izazove utvrđene u europskom semestru i preporuke koje su im upućene u 2024. Države članice na temelju tog preispitivanja podnose prijedlog za konačnu dodjelu 15 % financijskih sredstava EU-a uključenih u svaki program.

Hrvatska je ostvarila napredak u provedbi programa kohezijske politike i europskog stupa socijalnih prava, ali i dalje postoje izazovi, kako se navodi u ovom izvješću, među ostalim u prilozima 14. i 17. Konkretno, u Hrvatskoj su i dalje vidljive znatne regionalne razlike, uključujući znatne razlike u produktivnosti rada, ulaganjima i zaposlenosti između regije glavnoga grada i drugih regija. U tom je kontekstu važno nastaviti s provedbom planiranih prioriteta, pri čemu osobitu pozornost treba posvetiti: i. aktivnostima istraživanja i razvoja izvan regije glavnoga grada, a posebno inovacijskim sposobnostima poduzeća; ii. administrativnim kapacitetima, s naglaskom na jačanju uloge regionalnih i lokalnih tijela, među ostalim optimalnom upotrebom postojećih teritorijalnih instrumenata i podupiranjem novih oblika angažmana teritorijalnih jedinica, npr. putem pilot-projekata za regionalne i lokalne uprave koje trenutačno ne provode teritorijalne instrumente; iii. teritorijalnim planovima za pravednu tranziciju i olakšavanju prelaska na klimatski neutralno gospodarstvo, među ostalim postupnim napuštanjem ugljena do 2033.; vi. energetskom siromaštvu i stvaranju energetskih zajednica; v. prikupljanju otpada i gospodarenju otpadom na nacionalnoj i lokalnoj razini; vi. aktivnim politikama tržišta rada, s naglaskom na ranjivim i neaktivnim skupinama; vii. usavršavanju i prekvalifikaciji putem individualnih računa za učenje; viii. deinstitucionalizaciji i povećanju broja kvalitetnih i cjenovno pristupačnih socijalnih usluga u zajednici, posebno dugotrajne skrbi, kako bi se potaknula socijalna uključenost.

Hrvatska bi osim toga mogla iskoristiti mogućnosti koje nudi Platforma za strateške tehnologije za Europu (STEP) ([23]) kako bi poduprla transformaciju svojih temelja konkurentnosti ulaganjima u sljedeća područja: i. digitalne tehnologije i duboke inovacije; ii. čiste i resursno učinkovite tehnologije; i iii. biotehnologije i proizvodnja lijekova.

([23]) Uredba (EU) 2024/795

GLAVNI ZAKLJUČCI

Širokim opsegom politika i znatnom financijskom omotnicom hrvatskog plana za oporavak i otpornost obuhvaćene su mjere za svladavanje raznih strukturnih izazova u sinergiji s drugim fondovima EU-a, uključujući fondove kohezijske politike:

- **ubrzanje zelene tranzicije i smanjenje ovisnosti o fosilnim gorivima**: i. promicanjem energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora energije; ii. pojačanom obnovom zgrada; iii. ulaganjem u održivi promet i učinkovito i održivo gospodarenje vodama i otpadom; te iv. zaštitom bioraznolikosti,

- **podupiranje digitalne tranzicije**: i. ulaganjem u digitalizaciju javne uprave, obrazovnih ustanova i poduzeća; ii. smanjenjem digitalnih nejednakosti između gradskih i ruralnih područja; te iii. ulaganjem u digitalne vještine,

- **poboljšanje poslovnog okruženja**: i. smanjenjem znatnih regulatornih i administrativnih prepreka; ii. poboljšanjem učinkovitosti javne uprave, pravosuđa i upravljanja državnom imovinom; te iii. poticanjem aktivnosti istraživanja, razvoja i inovacija,

- **razvoj kvalificirane radne snage**: i. poboljšanjem infrastrukture i obrazovnih ishoda učenika osnovnih i srednjih škola; ii. ulaganjem u zelene i digitalne vještine kako bi se zadovoljila sadašnja i buduća potražnja na tržištu rada; te iii. provedbom aktivnih politika tržišta rada,

- **poboljšanje socijalne zaštite i uključivosti:** i. jačanjem kvalitete, učinkovitosti i dostupnosti zdravstvenog sustava i sustava dugotrajne skrbi; ii. razvijanjem socijalnih usluga u obitelji i u zajednici radi smanjenja siromaštva i bolje integracije skupina u nepovoljnom položaju, te iii. provedbom ciljanih mjera za uklanjanje razlika među regijama i društvenim skupinama.

Provedba hrvatskog plana za oporavak i otpornost dobro napreduje. U nastavku bi se mogli pojaviti određeni rizici i izazovi, stoga će za uspješnu provedbu svih mjera iz hrvatskog plana za oporavak i otpornost do kolovoza 2026. biti ključan dodatni angažman.

Povrh reformi i ulaganja iz plana za oporavak i otpornost i kohezijskih programa, Hrvatska bi mogla ojačati svoju dugoročnu konkurentnost i produktivnost:

- **jačanjem uspješnosti obrazovanja i istraživanja i inovacija te prilagodbom školskog obrazovanja i obrazovanja odraslih potrebama tržišta rada –** tim bi se mjerama: i. ublažio manjak vještina i povećala ponuda radne snage; ii. potaknula poslovna ulaganja, među ostalim u inovacije; te iii. ubrzala zelena i digitalna tranzicija,

- **promicanjem pristupa raznovrsnim izvorima financiranja i razvojem tržišta kapitala –** tim bi se mjerama: i. poduprla produktivna ulaganja u hrvatska poduzeća i rast poduzeća, posebno MSP-ova i inovativnih poduzeća; ii. smanjio pritisak na cijene nekretnina; te iii. poboljšala transmisija monetarne politike za stabilnije i otpornije gospodarstvo,

- **uklanjanjem uskih grla i utvrđivanjem proporcionalnijih zahtjeva u postupcima izdavanja dozvola, što bi povećalo udio energije iz obnovljivih izvora, posebno solarne energije i energije iz obnovljivih izvora u prometu, poboljšalo gospodarenje**

vodama/otpadom i ubrzalo prelazak na kružno gospodarstvo – tim bi se mjerama: i. smanjila ovisnost o fosilnim gorivima i uvoz osnovnih sirovina; ii. smanjila osjetljivost na klimatske rizike; te iii. potaknula dugoročna produktivnost,

- **povećanjem dostupnosti, kvalitete i učinkovitosti socijalnih i zdravstvenih usluga, s naglaskom na socijalnim transferima, dugotrajnoj skrbi / deinstitucionalizaciji i preventivnoj skrbi –** tim bi se mjerama: i. proširila baza radne snage i povećala produktivnost; te ii. povećala otpornost i uključivost hrvatskog društva.

PRILOZI

POPIS PRILOGA

Međusektorski pokazatelji 26

A1. Ciljevi održivog razvoja 26

A2. Napredak u provedbi preporuka za Hrvatsku 29

A3. Plan za oporavak i otpornost – provedba 33

A4. Drugi instrumenti EU-a za oporavak i rast 35

A5. Otpornost 38

Okolišna održivost 40

A6. Europski zeleni plan 40

A7. Energetska tranzicija i konkurentnost 44

A8. Pravedna tranzicija prema klimatskoj neutralnosti 51

Produktivnost 54

A9. Produktivnost, učinkovitost i kružnost resursa 54

A10. Digitalna transformacija 57

A11. Inovacije 60

A12. Industrija i jedinstveno tržište 63

A13. Javna uprava 68

Pravednost 71

A14. Zapošljavanje, vještine i socijalne politike u kontekstu europskog stupa socijalnih prava 71

A15. Obrazovanje i osposobljavanje 74

A16. Zdravlje i zdravstveni sustavi 77

A17. Gospodarski i socijalni rezultati na regionalnoj razini 80

Makroekonomska stabilnost 84

A18. Glavna kretanja u financijskom sektoru 84

A19. Oporezivanje 86

A20. Tablica gospodarskih i financijskih pokazatelja 89

A21. Analiza održivosti duga 90

POPIS TABLICA

A2.1. Tablica sa sažetim prikazom ocjene napretka ostvarenog u pogledu preporuka 2019. – 2023. 30

A3.1. Osnovne informacije o hrvatskom planu za oporavak i otpornost 33

A3.2. Mjere iz hrvatskog plana za oporavak i otpornost 34
A4.1. Potpora iz instrumenata EU-a u Hrvatskoj 37
A5.1. Indeksi otpornosti po dimenzijama za Hrvatsku i EU-27 38
A6.1. Pokazatelji za praćenje napretka u provedbi europskog zelenog plana iz makroekonomske perspektive 43
A7.1. Glavni energetski pokazatelji 50
A8.1. Ključni pokazatelji za pravednu tranziciju u Hrvatskoj 52
A9.1. Pokazatelji kružnosti 55
A10.1. Najvažniji ciljevi digitalnog desetljeća koji se prate na temelju pokazatelja indeksa gospodarske i društvene digitalizacije 59
A11.1. Glavni pokazatelji inovacija 62
A12.1. Jedinstveno tržište i industrija 67
A13.1. Pokazatelji javne uprave 69
A14.1. Pregled socijalnih pokazatelja za Hrvatsku 71
A14.2. Stanje u Hrvatskoj u pogledu ciljeva zapošljavanja, stjecanja vještina i smanjenja siromaštva do 2030. 72
A15.1. Ciljevi na razini EU-a i drugi kontekstualni pokazatelji u strateškom okviru za europski prostor obrazovanja 75
A16.1. Glavni zdravstveni pokazatelji 78
A17.1. Odabrani pokazatelji na regionalnoj razini u Hrvatskoj 81
A18.1. Pokazatelji financijske stabilnosti 85
A19.1. Porezni pokazatelji 86
A20.1. Glavni gospodarski i financijski pokazatelji 89
A21.1. Analiza održivosti duga – Hrvatska 92
A21.2. Toplinska karta rizika za fiskalnu održivost – Hrvatska 92

POPIS GRAFIKONA

A1.1. Napredak u ostvarivanju ciljeva održivog razvoja u Hrvatskoj 26
A2.1. Napredak Hrvatske u pogledu preporuka za razdoblje 2019. – 2023. (Europski semestar 2024.) 29
A3.1. Ukupan iznos bespovratnih sredstava isplaćenih u okviru Mehanizma za oporavak i otpornost 34
A3.2. Ukupan iznos zajmova isplaćenih u okviru Mehanizma za oporavak i otpornost 34
A4.1. Raspodjela sredstava kohezijske politike u Hrvatskoj po ciljevima politike 36
A4.2. Raspodjela sredstava Mehanizma za oporavak i otpornost u Hrvatskoj po stupovima 37
A6.1. Emisije stakleničkih plinova iz sektora obuhvaćenih raspodjelom tereta u Mt ekvivalenta CO2, 2005. – 2022. 40
A6.2. Promjene u gustoći stoke i ekološkoj poljoprivredi 42
A6.3. Investicijski jaz u području okoliša, godišnji prosjek 42
A7.1. Maloprodajne cijene energije u Hrvatskoj za kućanstva te industriju i usluge 44
A7.2. Kretanja cijena električne energije za potrošače koji nisu kućanstva (EU i strani partneri) 45
A7.3. Instalirani kapacitet za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora (lijevo) i struktura izvora električne energije u Hrvatskoj (desno) 46
A8.1. Izazovi povezani s pravednom tranzicijom u Hrvatskoj 52
A8.2. Stopa slobodnih radnih mjesta u sektorima u preobrazbi i sektoru rudarstva i vađenja 49
A9.1. Emisije iz ETS-a po sektoru od 2013. 54
A9.2. Obrada komunalnog otpada 55
A11.1. 10 % najčešće citiranih publikacija u vezi s javnim rashodima za istraživanje i razvoj, 2020. 60
A12.1. Produktivnost rada po zaposlenoj osobi (indeks 100 u 2015.) 63
A13.1. Obrazovanje odraslih: a) stopa sudjelovanja u s poslom povezanom obrazovanju i osposobljavanju koje financira poslodavac (lijevo); b) prosječan broj nastavnih sati koje sudionici provedu u obrazovanju i osposobljavanju po sektoru (u sredini); c) udio žena i muškaraca na rukovodećim položajima u javnoj upravi (desno) 70
A15.1. Stope slabih rezultata po područjima, PISA 2012., 2018. i 2022. 74
A16.1. Očekivani životni vijek pri rođenju, u godinama 77
A16.2. Predviđeno povećanje javnih rashoda za zdravstvenu zaštitu u razdoblju 2024.–2070. 77
A17.1. BDP po stanovniku (2012.) i rast BDP-a (2013.–2022.), Hrvatska 80
A19.1. Porezni klin za radnike samce i sekundarne hranitelje kao postotak ukupnih troškova rada, 2023. 87
A19.2. Prihodi od poreza iz različitih vrsta poreza, % ukupnog prihoda 88

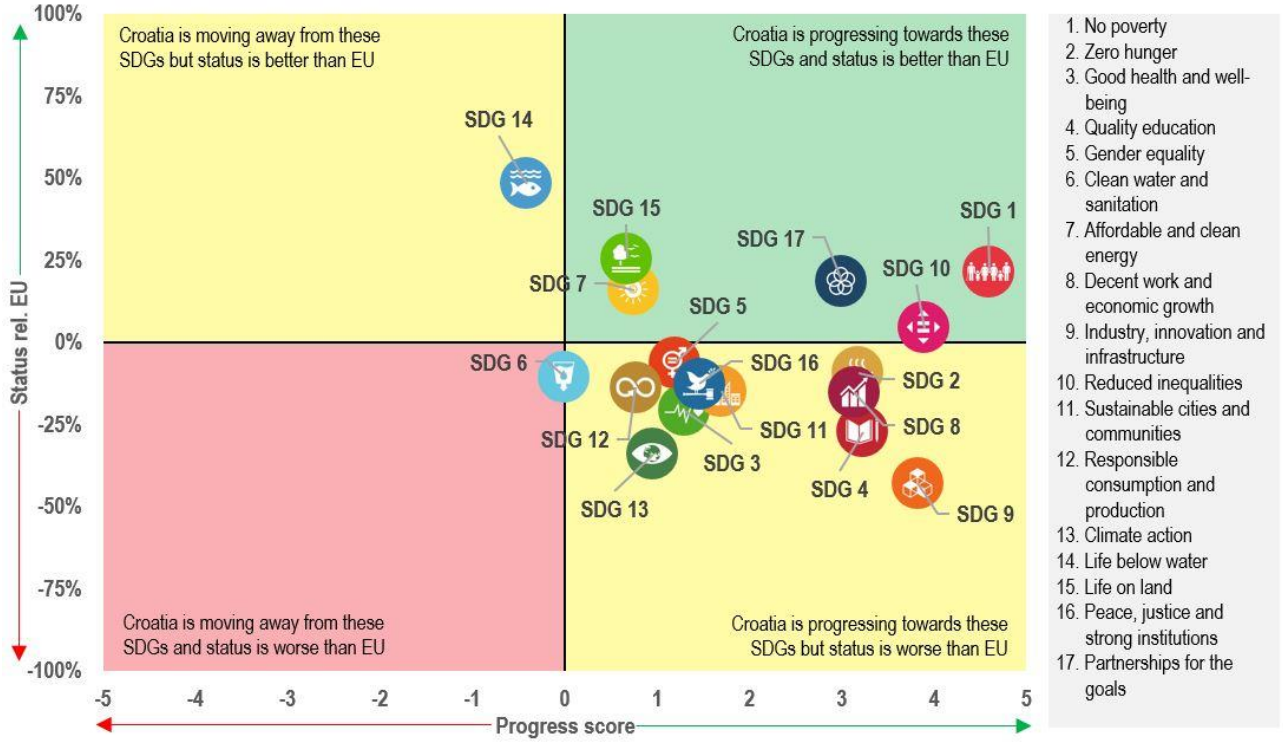
POPIS KARATA

A17.1. Indeks regionalne konkurentnosti 2.0, izdanje za 2022. Osnovni podindeks – Hrvatska 81

U ovom Prilogu ocjenjuje se napredak Hrvatske u ostvarivanju ciljeva održivog razvoja u četiri dimenzije konkurentne održivosti. Okvir politike temeljen na UN-ovu Programu održivog razvoja do 2030. obuhvaća 17 ciljeva održivog razvoja i povezane pokazatelje. Cilj je iskorijeniti sve oblike siromaštva, suzbiti nejednakosti i riješiti problem klimatskih promjena i okolišnu krizu te istodobno osigurati da nitko ne bude zapostavljen. EU i njegove države članice obvezali su se provoditi taj globalni okvirni sporazum i aktivno pridonositi ostvarivanju maksimalnog napretka u postizanju ciljeva održivog razvoja. Grafikon u nastavku temelji se na skupu pokazatelja EU-a za ciljeve održivog razvoja, čija je svrha praćenje napretka u ostvarivanju ciljeva održivog razvoja u EU-u.

Hrvatska je ostvarila poboljšanje u gotovo svim pokazateljima ciljeva održivog razvoja u području *okolišne održivosti* (2., 6., 7., 9., 11., 12., 13. i 15. cilj održivog razvoja) te ima solidne rezultate za 14. cilj održivog razvoja, iako se postupno udaljava od svoje ciljne vrijednosti. Međutim, za neke od ciljeva treba uložiti dodatne napore kako bi dostigla prosjek EU-a, a to se posebno odnosi na 2., 6., 9., 11., 12. i 13. cilj održivog razvoja. Unatoč udaljavanju od ciljne vrijednosti, Hrvatska je uspješnija od EU-a u cjelini u ostvarivanju 14. cilja održivog razvoja (Život u vodi) (70,3 % u odnosu na prosjek EU-a od 47,4 % i 15. cilja održivog razvoja (Život na kopnu) (70,7 % u odnosu na prosjek EU-a od 56,3 %), što se može djelomično pripisati tome što je Hrvatska među tri države članice (iza Slovenije i Estonije) s najvećim udjelom šumskih područja u EU-u (58 % u odnosu na prosjek EU-a od 43,5 %). Hrvatska napreduje u ostvarivanju 7. cilja održivog razvoja (Čista energija po pristupačnoj cijeni), posebno kad je riječ o udjelu energije iz obnovljivih izvora u konačnoj bruto potrošnji energije (s 27,3 % u 2017. na 29,4 % u 2022.; iznad prosjeka EU-a od 23 %). Plan za oporavak i otpornost Hrvatske uključuje mjere za dodatna poboljšanja u području

Grafikon A1.1.: **Napredak u ostvarivanju ciljeva održivog razvoja u Hrvatskoj**

Za detaljne skupove podataka o različitim ciljevima održivog razvoja vidjeti Eurostatovo godišnje izvješće „Održivi razvoj u Europskoj uniji"; opsežni podaci o kratkoročnom napretku pojedinačnih država članica dostupni su ovdje: Najvažniji zaključci – Pokazatelji održivog razvoja – Eurostat (europa.eu). Visoko mjesto na ljestvici ne znači da je zemlja blizu postizanja određenog cilja održivog razvoja, već da postiže bolje rezultate od prosjeka EU-a. Ocjena napretka apsolutna je mjera koja se temelji na kretanjima pokazatelja tijekom posljednjih pet godina. Pri izračunu se ne uzimaju u obzir ciljne vrijednosti jer većina ciljeva politike EU-a vrijedi samo za razinu cijelog EU-a. Ovisno o dostupnosti podataka za svaki cilj, nije za svaku zemlju prikazano svih 17 ciljeva održivog razvoja.

Izvor: Eurostat, zadnji put ažurirano 25. travnja 2024. Podaci se uglavnom odnose na razdoblje 2017. – 2022. ili razdoblje 2018. – 2023. Podaci o ciljevima održivog razvoja mogu se razlikovati u izvješću i njegovim prilozima zbog različitih zaključnih datuma.

energije, posebno energetsku obnovu zgrada, povećanje ukupne energetske učinkovitosti i veću dekarbonizaciju energetskog sektora. Hrvatska znatno zaostaje za prosjekom EU-a u pogledu 9. cilja održivog razvoja (Industrija, inovacije i infrastruktura) zbog slabih rezultata pokazatelja u području istraživanja i razvoja kao što su broj patentnih prijava i bruto domaći rashodi za istraživanje i razvoj. Jedna od komponenata plana za oporavak i otpornost posvećena je jačanju istraživanja i razvoja. Hrvatska treba nadoknaditi zaostatak u ostvarivanju 11. cilja održivog razvoja (Održivi gradovi i zajednice), što se posebno odnosi na pokazatelje recikliranja otpada i otpadnih voda. Hrvatska zaostaje za prosjekom EU-a i u ostvarivanju 2. cilja održivog razvoja (Svijet bez gladi), uglavnom zbog više stope pretilosti i nižih pokazatelja za održivu poljoprivrednu proizvodnju. U planu za oporavak i otpornost predviđene su mjere za uklanjanje tih nedostataka, u okviru posebne komponente za bolje gospodarenje otpadom i recikliranje i ulaganja u poticanje zelene tranzicije i kružnoga gospodarstva. Hrvatska treba nadoknaditi zaostatak u ostvarivanju 12. cilja održivog razvoja (Odgovorna potrošnja i proizvodnja), osobito zbog smanjenja bruto dodane vrijednosti u sektoru ekoloških dobara i usluga (1,5 % u 2020.; prosjek EU-a za 2020.: 2.5 %) uz istodobno povećanje emisija CO_2 osobnih automobila i materijalnog otiska u tonama po stanovniku.

Hrvatska ostvaruje napredak po svim pokazateljima ciljeva održivog razvoja koji se odnose na *pravednost* (1., 3., 4., 5., 7., 8. i 10. cilj održivog razvoja), ali treba uložiti dodatne napore da dostigne prosjek EU-a u pogledu 3., 8., 4. i 5. cilja održivog razvoja. Ostvaren je znatan napredak u pogledu pokazatelja siromaštva (1. cilj održivog razvoja), kao što su stopa teške materijalne i socijalne deprivacije i pokazatelj stope rizika od siromaštva (vidjeti Prilog 14.). Hrvatska ostvaruje dobre rezultate kad je riječ o udjelu stanovništva koje ne može primjereno zagrijati svoje domove (7. cilj održivog razvoja; smanjenje sa 7,4 % u 2017. na 7 % u 2022., a prosjek EU-a iznosi 9,3 %). Hrvatska poboljšava svoje rezultate i u pogledu 10. cilja održivog razvoja (Smanjenje nejednakosti), iako je jaz između urbanih i ruralnih područja za rizik od siromaštva ili socijalne isključenosti i dalje znatno iznad prosjeka EU-a (11 % u odnosu na prosjek EU-a od 0,4 % u 2022.), što znači da bi se socijalni transferi mogli bolje usmjeriti. Unatoč poboljšanjima, Hrvatska je i dalje ispod prosjeka EU-a kad je riječ o 3. cilju održivog razvoja (Dobro zdravlje i dobrobit), 8. cilju održivog razvoja (Dostojanstven rad i gospodarski rast), 4. cilju održivog razvoja (Kvalitetno obrazovanje) i 5. cilju održivog razvoja (Rodna ravnopravnost). To se posebno odnosi na očekivani zdravi životni vijek (3. cilj održivog razvoja; 58,6 godina 2021.; prosjek EU-a: 63,6 godina), sudjelovanje u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju (4. cilj održivog razvoja; 77,8 % djece u dobi od 3 godine i više u 2021.; prosjek EU-a: 92,5 %) i sudjelovanje odraslih u obrazovanju (6,4 % stanovništva u dobi od 25 do 64 godine u 2023. u odnosu na prosjek EU-a od 12,7 %). U planu za oporavak i otpornost predviđene su mjere za rješavanje tih pitanja u okviru namjenskih komponenata za zdravstvo i obrazovanje. To uključuje mjere kao što je nacionalni plan razvoja zdravstva za razdoblje 2021. – 2027. donesen 2021., revidirani pravni okvir za obrazovanje odraslih donesen 2021., izmjene Zakona o ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju donesene 2022., ulaganja u izgradnju i obnovu ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje te model državnog sufinanciranja ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje.

Hrvatska ostvaruje napredak u pogledu svih ciljeva održivog razvoja koji se odnose na *produktivnost* (4., 8. i 9. cilj održivog razvoja), ali je i dalje ispod prosjeka EU-a u svim tim ciljevima. Iako je iznad prosjeka EU-a kad je riječ o odraslima s barem osnovnim digitalnim vještinama (4. cilj održivog razvoja; 59 % osoba u dobi od 16 do 74 godine 2023. u odnosu na prosjek EU-a od 55,5 %), Hrvatska zaostaje u pogledu udjela kućanstava s brzom internetskom vezom (9. cilj održivog razvoja; 61,5 % kućanstava u 2022.; prosjek EU-a: 73,4 %). To je u Hrvatskoj dugogodišnji problem zbog veličine njezina obalnog područja. Stoga plan za oporavak i otpornost sadržava mjere usmjerene na povećanje širokopojasnog pristupa kućanstava. Pokazatelji zaposlenosti za 8. cilj održivog razvoja (Dostojanstven rad i gospodarski rast) poboljšali su se u posljednjih nekoliko godina, ali su i dalje ispod prosjeka EU-a; 11,8 % mladih u dobi od 15 do 29 godina 2022. nije radilo i nije bilo u sustavu redovitog obrazovanja ni u sustavu obrazovanja odraslih (prosjek EU-a: 11,2 %); stopa zaposlenosti stanovništva u dobi od 20 do 64 godine 2022. iznosila je 70,7 % (prosjek EU-a: 75,3 %).

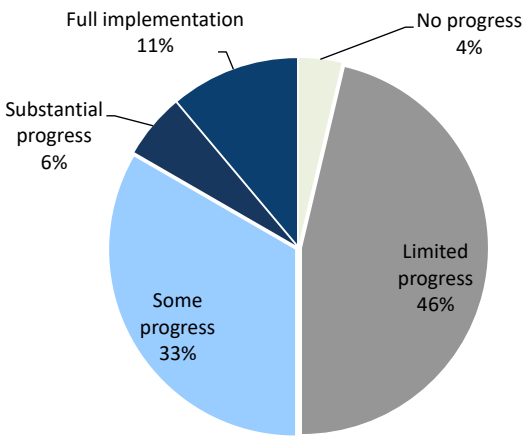
Hrvatska ostvaruje napredak po pokazateljima ciljeva održivog razvoja koji se odnose na *makroekonomsku stabilnost* (8.,

16. i 17. cilj održivog razvoja), ali treba uložiti dodatne napore da dostigne prosjek EU-a u pogledu 8. i 16. cilja održivog razvoja. Realni BDP po stanovniku, jedan od pokazatelja održivog gospodarskog rasta za 8. cilj održivog razvoja (Dostojanstven rad i održiv rast), posljednjih se godina poboljšao, ali je i dalje ispod prosjeka EU-a. Hrvatska je znatno poboljšala stopu dugotrajne nezaposlenosti (8. cilj održivog razvoja; s 3,4 % aktivnog stanovništva 2018. na 2,0 % 2023., što je slično prosjeku EU-a). Indeksi pristupa pravosuđu i percepcije korupcije (16. cilj održivog razvoja) su ispod prosjeka EU-a i upućuju na strukturne probleme u tim područjima. Komisija to prati na više načina, među ostalim u okviru izvješća o vladavini prava. Osim toga, plan za oporavak i otpornost sadržava dvije namjenske komponente za modernizaciju pravosudnog sustava te sprečavanje i suzbijanje korupcije. Bruto dug opće države (17. cilj održivog razvoja) iznosio je 63,0 % BDP-a u 2023., što je ispod prosjeka EU-a od 81,7 %. U srednjoročnom razdoblju očekuje se daljnji pad udjela duga u BDP-u potaknut snažnim nominalnim rastom koji pogoduje državnim prihodima.

Budući da su ciljevi održivog razvoja od općenite važnosti, sve poveznice s relevantnim ciljevima održivog razvoja objašnjene su ili prikazane ikonama u drugim prilozima.

Komisija je ocijenila provedbu preporuka koje su Hrvatskoj upućene u razdoblju 2019. – 2023. ([24]) u kontekstu europskog semestra. Te se preporuke odnose na širok spektar politika povezanih s 15 od 17 ciljeva održivog razvoja (vidjeti priloge 1. i 3.). U ocjeni se uzimaju u obzir mjere politike koje je Hrvatska dosad ([25]) poduzela i njezine obveze iz plana za oporavak i otpornost ([26]). U ovoj fazi provedbe plana za oporavak i otpornost za 50 % preporuka Hrvatskoj iz razdoblja 2019. – 2023. usmjerenih na strukturne probleme zabilježen je barem „određeni napredak", dok je za 46 % preporuka zabilježen „ograničeni napredak" (grafikon A2.1.). Budući da se provedba plana za oporavak i otpornost nastavlja, u narednim se godinama očekuje znatan napredak u provedbi strukturnih preporuka za Hrvatsku.

Grafikon A2.1.: **Napredak Hrvatske u pogledu preporuka za razdoblje 2019. – 2023. (Europski semestar 2024.)**

Izvor: Europska komisija

([24]) Preporuke za Hrvatsku za 2023.: EUR-Lex - 32023H0901(11) - HR - EUR-Lex (europa.eu)
Preporuke za Hrvatsku za 2022.: EUR-Lex - 32022H0901(11) - HR - EUR-Lex (europa.eu)
Preporuke za Hrvatsku za 2021.: EUR-Lex - 32021H0729(11) - HR- EUR-Lex (europa.eu)
Preporuke za Hrvatsku za 2020.: EUR-Lex - 32020H0826(11) - HR - EUR-Lex (europa.eu)
Preporuke za Hrvatsku za 2019.: EUR-Lex - 32019H0905(11) - HR - EUR-Lex (europa.eu)

([25]) Uključujući mjere politike iz nacionalnog programa reformi i izvješća u okviru Mehanizma za oporavak i otpornost (polugodišnja izvješća o napretku u provedbi ključnih etapa i ciljnih vrijednosti na temelju ocjene zahtjeva za plaćanje).

([26]) Od država članica zatraženo je da u svojim planovima za oporavak i otpornost djelotvorno provedu sve ili znatan dio relevantnih preporuka Vijeća. U ocjeni provedbe preporuka za Hrvatsku uzima se u obzir stupanj provedbe mjera iz plana za oporavak i otpornost i mjera provedenih izvan plana za oporavak i otpornost u trenutku ocjenjivanja. Mjere iz Priloga donesenoj Provedbenoj odluci Vijeća o odobrenju ocjene plana za oporavak i otpornost koje još nisu donesene ni provedene, ali za koje se smatra da su vjerodostojno najavljene, prema metodologiji ocjene preporuka za pojedine zemlje ocijenjene su ocjenom „ograničeni napredak". Nakon što se provedu, te mjere mogu dovesti do „određenog/znatnog napretka" ili „potpune provedbe", ovisno o njihovoj relevantnosti.

Tablica A2.1.: **Tablica sa sažetim prikazom ocjene napretka ostvarenog u pogledu preporuka 2019. – 2023.**

Croatia	Assessment in May 2024*	RRP coverage of CSRs until 2026**	Relevant SDGs
2019 CSR 1	**Limited Progress**		
Reinforce the budgetary framework and monitoring of contingent liabilities at central and local level.	Some Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021, 2022, 2023 and planned as of 2025	SDG 8, 16
Reduce the territorial fragmentation of the public administration and streamline the functional distribution of competencies.	Limited Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2022, 2023 and planned as of 2025	SDG 10, 11, 16
2019 CSR 2	**Some Progress**		
Deliver on the education reform and improve both access to education and training at all levels and their quality and labour market relevance.	Some Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021, 2022 and planned as of 2025 and 2026	SDG 4, 5
Consolidate social benefits and improve their capacity to reduce poverty.	Limited Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021, 2023 and planned as of 2024 and 2025	SDG 1, 2, 10
Strengthen labour market measures and institutions and their coordination with social services.	Some Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2022, 2023 and planned as of 2024, 2025 and 2026	SDG 8
In consultation with the social partners, introduce harmonised wage-setting frameworks across the public administration and public services.	Full Implementation	Relevant RRP measures being implemented as of 2023 and planned as of 2024	SDG 8
2019 CSR 3	**Limited Progress**		
Focus investment-related economic policy on research and innovation,	Some Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2022 and planned as of 2024, 2025 and 2026	SDG 9, 10, 11
sustainable urban and railway transport,	Limited Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021, 2022 and planned as of 2024, 2025 and 2026	SDG 10, 11
energy efficiency, renewables and environmental infrastructure, taking into account regional disparities.	Limited Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021, 2022, 2023 and planned as of 2024, 2025 and 2026	SDG 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13
Increase the administration's capacity to design and implement public projects and policies.	Some Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021, 2022, 2023 and planned as of 2025	SDG 16
2019 CSR 4	**Some Progress**		
Improve corporate governance in State-owned enterprises and intensify the sale of such enterprises and non-productive assets.	Limited Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021 and planned as of 2024 and 2026	SDG 9
Enhance the prevention and sanctioning of corruption, in particular at the local level.	Substantial Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021, 2022 and planned as of 2024, 2025 and 2026	SDG 16
Reduce the duration of court proceedings and improve electronic communication in courts.	Limited Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2022 and planned as of 2023, 2024 and 2026	SDG 16
Reduce the most burdensome parafiscal charges	Substantial Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2022 and planned as of 2023 and 2024	SDG 8, 9
and excessive product and services market regulation.	Some Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2022 and planned as of 2023 and 2024	SDG 9
2020 CSR 1	**Limited Progress**		
In line with the general escape clause, take all necessary measures to effectively address the pandemic, sustain the economy and support the ensuing recovery. When economic conditions allow, pursue fiscal policies aimed at achieving prudent medium-term fiscal positions and ensuring debt sustainability, while enhancing investment.	Not relevant anymore	Not applicable	SDG 8, 16
Enhance the resilience of the health system. Promote balanced geographical distribution of health workers and facilities, closer cooperation between all levels of administration and investments in e-health.	Limited Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021, 2022, 2023 and planned as of 2024, 2025 and 2026	SDG 3
2020 CSR 2	**Some Progress**		
Strengthen labour market measures and institutions	Some Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2022, 2023 and planned as of 2024, 2025 and 2026	SDG 8
and improve the adequacy of unemployment benefits and minimum income schemes.	Limited Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021, 2023 and planned as of 2024 and 2025	SDG 1, 2, 10
Increase access to digital infrastructure and services.	Some Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2022 and planned as of 2023, 2024, 2025 and 2026	SDG 9
Promote the acquisition of skills.	Some Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021, 2022, 2023 and planned as of 2026	SDG 4
2020 CSR 3	**Some Progress**		
Maintain measures to provide liquidity to small and medium-sized enterprises and the self-employed.	Full Implementation	Relevant RRP measures being implemented as of 2022 and planned as of 2025 and 2026	SDG 8, 9
Further reduce parafiscal charges and	Substantial Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2022 and planned as of 2023 and 2024	SDG 8, 9
restrictions in goods and services market regulation.	Some Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2022 and planned as of 2023 and 2024	SDG 9
Front-load mature public investment projects	Some Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021 and 2022	SDG 8, 16
and promote private investment to foster the economic recovery.	Some Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2022 and planned as of 2024, 2025 and 2026	SDG 8, 9
Focus investment on the green and digital transition, in particular on environmental infrastructure,	Limited Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021, 2022 and planned as of 2023, 2024, 2025 and 2026	SDG 6, 12, 15
sustainable urban and rail transport,	Limited Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021, 2022 and planned as of 2024, 2025 and 2026	SDG 11
clean and efficient production and use of energy	Limited Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021, 2022 and planned as of 2023, 2024, 2025 and 2026	SDG 7, 9, 13
and highspeed broadband.	Some Progress	Relevant RRP measures planned as of 2023 and 2026	SDG 9

(nastavak na sljedećoj stranici)

Tablica (nastavak)

2020 CSR 4	**Limited Progress**		
Reinforce the capacity and efficiency of the public administration to design and implement public projects and policies at central and local levels.	Some Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021, 2022 and planned as of 2023 and 2025	SDG 16
Improve the efficiency of the judicial system.	Limited Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2022 and planned as of 2023, 2024 and 2026	SDG 16
2021 CSR 1	**Not relevant anymore**		
In 2022, maintain a supportive fiscal stance, including the impulse provided by the Recovery and Resilience Facility, and preserve nationally financed investment. Keep the growth of nationally financed current expenditure under control.	Not relevant anymore	Not applicable	SDG 8, 16
When economic conditions allow, pursue a fiscal policy aimed at achieving prudent medium-term fiscal positions and ensuring fiscal sustainability in the medium term.	Not relevant anymore	Not applicable	SDG 8, 16
At the same time, enhance investment to boost growth potential *Pay particular attention to the composition of public finances, both on the revenue and expenditure sides of the budget, and to the quality of budgetary measures, to ensure a sustainable and inclusive recovery. Prioritise sustainable and growth-enhancing investment, notably supporting the green and digital transition.*	Not relevant anymore	Not applicable	SDG 8, 16
Give priority to fiscal structural reforms that will help provide financing for public policy priorities and contribute to the long-term sustainability of public finances, including by strengthening the coverage, adequacy, and sustainability of health and social protection systems for all.	Not relevant anymore	Not applicable	SDG 8, 16
2022 CSR 1	**Substantial Progress**		
In 2023, ensure that the growth of nationally financed primary current expenditure is in line with an overall neutral policy stance, taking into account continued temporary and targeted support to households and firms most vulnerable to energy price hikes and to people fleeing Ukraine. Stand ready to adjust current spending to the evolving situation.	No Progress	Not applicable	SDG 8, 16
Expand public investment for the green and digital transitions, and for energy security taking into account the REPowerEU initiative, including by making use of the Recovery and Resilience Facility and other Union funds.	Full Implementation	Not applicable	SDG 8, 16
For the period beyond 2023, pursue a fiscal policy aimed at achieving prudent medium-term fiscal positions.	Not relevant anymore	Not applicable	SDG 8, 16
2022 CSR 2			
Proceed with the implementation of its recovery and resilience plan, in line with the milestones and targets included in the Council Implementing Decision of 20 July 2021.	RRP implementation is monitored by assessing RRP payment requests and analysing reports published twice a year on the achievement of the milestones and targets. These are to be reflected in the country reports.		
Swiftly finalise the negotiations with the Commission on 2021-2027 cohesion policy programming documents with a view to starting their implementation.	Progress on the cohesion policy programming documents is monitored under the EU cohesion policy.		
2022 CSR 3	**Limited Progress**		
Diversify fossil-fuel imports and reduce overall reliance on fossil fuels.	Limited Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2022 and planned as of 2023, 2024, 2025, and 2026	SDG 7, 9, 13
Accelerate the deployment of renewables, focussing in particular on wind, solar and geothermal sources, including through small-scale renewable energy production and developing energy communities, mainly by streamlining procedures for administrative authorisation and permits.	Limited Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021 and planned as of 2024, 2025 and 2026	SDG 7, 8, 9, 13
Further upgrade electricity transmission and distribution grids and invest in electricity storage.	Limited Progress	Relevant RRP measures being planned as of 2024 and 2026	SDG 7, 9, 13
Step up efforts to reduce energy demand by increasing energy efficiency in industry and in private and public building stock.	Some Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2022 and planned as of 2024, 2025 and 2026	SDG 7
and transport sectors.	Limited Progress	Relevant RRP measures being planned as of 2024, 2025 and 2026	SDG 11
2023 CSR 1	**Substantial Progress**		
Wind down the energy support measures in force by the end of 2023, using the related savings to reduce the government deficit. Should renewed energy price increases necessitate support measures, ensure that these are targeted at protecting vulnerable households and firms, fiscally affordable, and preserve incentives for energy savings.	Some Progress	Not applicable	SDG 8, 16
Ensure prudent fiscal policy, in particular by limiting the nominal increase in nationally financed net primary expenditure in 2024 to not more than 5.1%.	No Progress	Not applicable	SDG 8, 16
Preserve nationally financed public investment and ensure the effective absorption of RRF grants and other EU funds, in particular to foster the green and digital transitions.	Full Implementation	Not applicable	SDG 8, 16
For the period beyond 2024, continue to pursue a medium-term fiscal strategy of gradual and sustainable consolidation, combined with investments and reforms conducive to higher sustainable growth, to achieve a prudent medium-term fiscal position.	Full Implementation	Not applicable	SDG 8, 16

(nastavak na sljedećoj stranici)

Tablica (nastavak)

2023 CSR 2			
Continue the steady implementation of its recovery and resilience plan and swiftly finalise the REPowerEU chapter with a view to rapidly starting its implementation. Proceed with the speedy implementation of cohesion policy programmes, in close complementarity and synergy with the recovery and resilience plan.	*RRP implementation is monitored through the assessment of RRP payment requests and analysis of the bi-annual reporting on the achievement of the milestones and targets, to be reflected in the country reports. Progress with the cohesion policy is monitored in the context of the Cohesion Policy of the European Union.*		
2023 CSR 3	**Limited Progress**		
Reduce overall reliance on fossil fuels	Limited Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2022 and planned as of 2023, 2024, 2025, and 2026	SDG 7, 9, 13
by accelerating the deployment of renewables, in particular wind, solar, and geothermal sources, finalising the incomplete legislative framework, streamlining administrative procedures for permitting, simplifying the procedures for installing renewable energy sources (i.e. solar photovoltaic facilities) in multi-apartment buildings and providing more legal certainty.	Limited Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021 and planned as of 2024, 2025 and 2026	SDG 7, 8, 9, 13
Support small-scale renewable energy generation capacity.	Some Progress	Relevant RRP measures being planned as of 2024, 2025 and 2026	SDG 7, 9, 13
Further upgrade electricity transmission and distribution grids, in particular by improving the transmission links between the north and south of the country, and advancing the roll-out of smart meters.	Some Progress	Relevant RRP measures being planned as of 2024 and 2026	SDG 7, 9, 13
Accelerate the implementation of energy efficiency measures, including the installation of heat pumps.	Limited Progress	Relevant RRP measures being planned as of 2024, 2025 and 2026	SDG 7, 9, 13
Reduce dependence on fossil fuels in the transport sector by promoting sustainable solutions, in particular rail and the electrification of road transport.	Limited Progress	Relevant RRP measures being planned as of 2024, 2025 and 2026	SDG 7, 11
Step up policy efforts aimed at the provision and acquisition of the skills needed for the green transition.	Limited Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2022 and planned as of 2025, 2026	SDG 4

Napomena:

* Vidjeti bilješku ([26]).

** Mjere iz plana za oporavak i otpornost navedene u ovoj tablici pridonose provedbi preporuka za Hrvatsku. Međutim, potrebne su dodatne mjere izvan plana za oporavak i otpornost kako bi se preporuke za Hrvatsku u potpunosti provele i otklonili temeljni uzroci problema zbog kojih su donesene. Kao mjere koje „se provode" označene su samo mjere koje su uključene u zahtjeve za plaćanje u okviru Mehanizma za oporavak i otpornost koje je Europska komisija pozitivno ocijenila.

Izvor: Europska komisija

Ovaj Prilog sadržava pregled provedbe plana za oporavak i otpornost u Hrvatskoj, nakon što je Mehanizam za oporavak i otpornost ušao u drugu polovinu svojeg životnog ciklusa. Mehanizam za oporavak i otpornost imao je ključnu ulogu u oporavku EU-a od pandemije bolesti COVID-19. Pomogao je da se ubrza usporedna zelena i digitalna tranzicija, uz prilagodbu geopolitičkim i gospodarskim kretanjima, te pridonio povećanju otpornosti na buduće šokove. Osim toga, pomaže u provedbi UN-ovih ciljeva održivog razvoja i provedbi preporuka za pojedine zemlje (vidjeti Prilog 2.).

Hrvatska na temelju plana za oporavak i otpornost može iz Mehanizma za oporavak i otpornost u razdoblju 2021. – 2026. primiti bespovratna sredstva u iznosu do 5,8 milijardi EUR i zajmove u iznosu do 4,25 milijardi EUR, što čini 13,1 % hrvatskog BDP-a ([27]). Do 15. svibnja 2024. Hrvatskoj je iz Mehanizma za oporavak i otpornost isplaćeno ukupno 3,7 milijardi EUR, od toga 3,1 milijardu EUR bespovratnih sredstava i 0,5 milijardi EUR zajmova.

Hrvatskoj su iz Mehanizma za oporavak i otpornost dostupne još 6,4 milijarde EUR u obliku bespovratnih sredstava i zajmova. Sredstva će biti isplaćena nakon ocjene ostvarenja preostalih 316 ključnih etapa i ciljnih vrijednosti ([28]) iz Provedbene odluke Vijeća ([29]) do krajnjeg roka za provedbu Mehanizam za oporavak i otpornost 2026.

Napredak koji je Hrvatska ostvarila u provedbi svojeg plana bilježi se u Tablici pokazatelja za oporavak i otpornost ([30]). Tablica pokazatelja sadržava pregled napretka ostvarenog u provedbi Mehanizma za oporavak i otpornost u cjelini. Grafikoni A3.1 i A3.2 prikazuju aktualno stanje provedbe kako je prikazano u toj tablici.

Hrvatski plan za oporavak i otpornost sadržava poglavlje o planu REPowerEU s ciljem postupnog ukidanja ovisnosti o ruskim fosilnim gorivima, diversifikacije opskrbe energijom i povećanja proizvodnje čiste energije u predstojećim godinama. Uoči početka provedbe poglavlja o planu REPowerEU, Hrvatskoj je 25. siječnja 2024. isplaćeno pretfinanciranje u iznosu od 585,1 milijun EUR kako bi se potaknulo pokretanje reforme za povećanje zelenih vještina i kompetencija radnika iz trećih zemalja u građevinskom sektoru.

Plan je snažno usmjeren na zelenu tranziciju: 39 % raspoloživih sredstava namijenjeno je mjerama potpore klimatskim ciljevima, a 20 % ukupnog iznosa dodijeljeno je digitalnoj tranziciji. Zahvaljujući mjerama socijalne zaštite zadržana je i snažna socijalna dimenzija, posebno u aktivnim politikama tržišta rada te ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju.

Tablica A3.1.: **Osnovne informacije o hrvatskom planu za oporavak i otpornost**

Initial plan CID adoption date	28 July 2021
Scope	Revised plan with REPowerEU chapter
Last major revision	8 December 2023
Total allocation	EUR 5.8 billion in grants and EUR 4.3 billion in loans (13.1% of 2023 GDP)
Investments and reforms	157 investments and 78 reforms
Total number of milestones and targets	436
Fulfilled milestones and targets	120 (27.5% of total)

Izvor: Tablica pokazatelja za oporavak i otpornost.

Hrvatskoj su isplaćena četiri obroka i provedba plana je u tijeku. Međutim, bit će potrebno uložiti dodatne napore da bi posao se završio na vrijeme. Komisija je pozitivno ocijenila prvi, drugi i treći zahtjev za plaćanje Hrvatske, uzevši u obzir mišljenje Gospodarskog i financijskog odbora, nakon čega su joj 28. lipnja 2022., 16. prosinca 2022. i 30. studenog 2023. isplaćena tri obroka financijske

([27]) Informacije o BDP-u temelje se na podacima za 2023. Izvor: https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/index.html?lang=hr

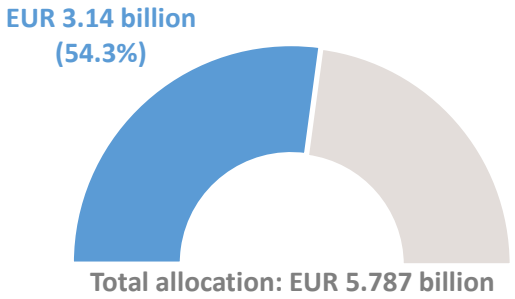
([28]) Ključna etapa ili ciljna vrijednost u zadovoljavajućoj je mjeri ostvarena nakon što država članica Komisiji dostavi dokaz da je ostvarila ključnu etapu ili ciljnu vrijednost i nakon što ih Komisija u provedbenoj odluci pozitivno ocijeni.

([29]) https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10687-2021-ADD-1/hr/pdf

([30]) https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/country_overview.html

potpore, svaki u iznosu od 700 milijuna EUR ([31]). Povezane 104 ključne etape i ciljne vrijednosti obuhvaćaju, među ostalim, reforme u području javne uprave, borbe protiv korupcije, fiskalne politike, suzbijanja pranja novca, zdravstva, znanosti i visokog obrazovanja, istraživanja i inovacija, tržišta rada, gospodarenja otpadom i obnovljivih izvora energije te ulaganja u energetsku obnovu zgrada, zelenu i digitalnu tranziciju turizma i smanjenje administrativnog opterećenja za poduzeća.

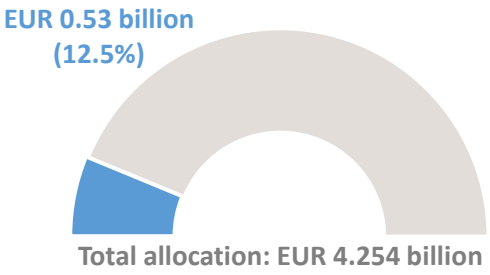
Grafikon A3.1.: **Ukupan iznos bespovratnih sredstava isplaćenih u okviru Mehanizma za oporavak i otpornost**

Napomena: Na grafikonu je prikazan iznos bespovratnih sredstava, uključujući pretfinanciranje, koji je dosad isplaćen u okviru Mehanizma za oporavak i otpornost. Bespovratna sredstva su nepovratni financijski doprinosi. Ukupan iznos bespovratnih sredstava dodijeljenih svakoj državi članici utvrđuje se na temelju ključa za raspodjelu i ukupnog procijenjenog troška njihova plana za oporavak i otpornost.
Izvor: Tablica pokazatelja za oporavak i otpornost.

Isplata na temelju četvrtog zahtjeva za plaćanje, koji je Komisija pozitivno ocijenila 29. veljače 2024., izvršena je 15. travnja 2024. u iznosu od 162,5 milijuna EUR. Isplata se temeljila na pozitivnoj ocjeni devet ključnih etapa i sedam ciljnih vrijednosti, kojima su obuhvaćene mjere u području javne uprave, pravosuđa, javne nabave, ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja te ulaganja u dekarbonizaciju energetskog sektora, elektroničke komunikacije, istraživanje i inovacije i zdravstvo.

Grafikon A3.2.: **Ukupan iznos zajmova isplaćenih u okviru Mehanizma za oporavak i otpornost**

Izvor: Tablica pokazatelja za oporavak i otpornost.

Hrvatska je peti zahtjev za plaćanje podnijela 15. travnja 2024., a Komisijina preliminarna ocjena očekuje se u roku od dva mjeseca od podnošenja, kako je propisano u Uredbi o Mehanizmu za oporavak i otpornost. U tablici A3.2. istaknute su neke relevantne mjere koje su dosad provedene i neke koje će se provesti do 2026. kako bi hrvatsko gospodarstvo svakim danom bilo sve zelenije, digitalnije, uključivije i otpornije.

Tablica A3.2.: **Mjere iz hrvatskog plana za oporavak i otpornost**

Reforms and investments implemented
• Improving business environment and continuing administrative and fiscal burden relief • Reform of the wage system in public administration • Reform and strengthening of the research and development capacities of the public research sector
Upcoming reforms and investments
• New water supply projects • Construction, upgrading, reconstruction and equipping of primary schools for single shift full-day teaching • Fostering energy efficiency, heat and renewable energy to decarbonise the energy sector

Izvor: FENIX.

([31]) Nakon što se izvrše zatražene isplate pretfinanciranje se razmjerno poravnava. Ovdje su navedeni neto iznosi.

EU-ovi instrumenti financiranja državama članicama EU-a osiguravaju znatna sredstva za oporavak i rast. Osim sredstava iz Mehanizma za oporavak i otpornost u iznosu od 10,0 milijardi EUR kako je opisano u Prilogu 3., Hrvatskoj je u razdoblju 2021. – 2027. ([32]) dostupno i 8,7 milijardi EUR iz EU-ovih fondova kohezijske politike ([33]). Ukupna potpora iz tih dvaju instrumenata čini oko 24,52 % hrvatskog BDP-a u 2023., što je znatno više od prosjeka EU-a od 5,38 % BDP-a ([34]). Kohezijska politika dugoročnim ulaganjima u skladu s prioritetima EU-a i nacionalnim i regionalnim strategijama podupire regionalni razvoj, gospodarsku, socijalnu i teritorijalnu konvergenciju i konkurentnost.

U programskom razdoblju 2014. – 2020. fondovi kohezijske politike ojačali su konkurentnost Hrvatske, a rezultati su posebno vidljivi u području istraživanja i inovacija, energetske učinkovitosti, kružnog gospodarstva, obrazovanja, zapošljavanja i socijalne uključenosti. Tijekom cijelog tog razdoblja, u okviru kojeg su se financirala ulaganja do prosinca 2023., Hrvatskoj ([35]) je iz fondova kohezijske politike ([36]) osigurano 9,1 milijarda EUR, od čega je 6 milijardi EUR isplaćeno od ožujka 2020., kad je počela pandemija bolesti COVID-19 ([37]). Među postignućima fondova kohezijske politike tijekom tog programskog razdoblja ističu se potpora infrastrukturi za istraživanje i razvoj i istraživačkim projektima u MSP-ovima. Procjenjuje se da su financijska sredstva kohezijske politike pridonijela otvaranju više od 11 000 novih radnih mjesta. Programi kohezijske politike pridonijeli su i povećanju energetske učinkovitosti hrvatskoga gospodarstva (procijenjena ušteda energije od 85 milijuna kWh) i jačanju kružnoga gospodarstva (npr. zatvaranje ili sanacija 29 odlagališta, sanacija 56,74 hektara zemljišta i poboljšani vodoopskrbni sustavi za 263 000 ljudi). Zahvaljujući kohezijskoj politici povećala se i zaposlenost, a broj osoba izloženih riziku od siromaštva ili isključenosti smanjen je za 225 000 (već 2016. ispunjen je nacionalni cilj smanjenja broja osoba izloženih riziku od siromaštva ili isključenosti za 150 000). Kohezijska politika unijela je znatna poboljšanja u obrazovne ustanove u Hrvatskoj: više od 180 000 učenika i gotovo 60 000 nastavnika dobilo je bolju IKT opremu i infrastrukturu, a u novim i obnovljenim studentskim domovima osigurano je više od 9000 mjesta, čime su poboljšani uvjeti studentskog života. U istom razdoblju više od 900 000 osoba primilo je potporu u okviru mjera zapošljavanja, usavršavanja, obrazovanja i socijalnog uključivanja koje su se financirale iz Europskog socijalnog fonda u Hrvatskoj. Tijekom pandemije bolesti COVID-19 Europski socijalni fond pridonio je očuvanju najmanje 353 000 radnih mjesta u gospodarstvu.

U tekućem programskom razdoblju kohezijska politika dat će dodatni poticaj hrvatskoj konkurentnosti, zelenoj tranziciji i socijalnoj koheziji i tako poboljšati životne i radne uvjete hrvatskih građana. U razdoblju 2021. – 2027. uložit će se znatna sredstva u poboljšanje energetske učinkovitosti 300 stambenih objekata te kako bi se osigurao pristup pitkoj vodi za oko 98 % stanovništva i adekvatno pročišćavanje otpadnih voda za oko 86 % stanovništva. Stavljanjem u funkciju četiriju novih centara za gospodarenje otpadom omogućit će se smanjenje količine otpada odloženog na odlagališta za 40 %. Europski socijalni fond plus (ESF+) omogućit će ključna ulaganja u ljude i reforme, koja će biti općenito ravnomjerno raspoređena na područja zapošljavanja, obrazovanja/vještina i socijalne uključenosti.

Hrvatska je dodijelila 0,6 milijardi EUR za potporu obrazovanju i vještinama. Tim će financiranjem, među ostalim, biti obuhvaćeno jačanje zelenih i digitalnih vještina u okviru mjera za usklađivanje strukovnog obrazovanja i osposobljavanja s potražnjom na tržištu rada. Podupirat će se i samozapošljavanje i usavršavanje u zelenom i digitalnom gospodarstvu, posebno ranjivih skupina. ESF+

([32]) Iznos ne uključuje programe europske teritorijalne suradnje (ETS). U razdoblju 2021. – 2027. ukupna ulaganja, uključujući nacionalno financiranje, iznose 10,2 milijarde EUR.

([33]) U razdoblju 2021. – 2027. fondovi kohezijske politike uključuju Kohezijski fond, Europski fond za regionalni razvoj, Europski socijalni fond plus i Fond za pravednu tranziciju.

([34]) Financiranje iz Mehanizma za oporavak i otpornost uključuje bespovratna sredstva i zajmove, prema potrebi. Prosjek EU-a za fondove kohezijske politike ne uključuje programe europske teritorijalne suradnje. Iznosi BDP-a temelje se na Eurostatovim podacima za 2022.

([35]) U razdoblju 2014. – 2020. ukupna ulaganja, uključujući nacionalno financiranje, iznosila su 10,6 milijarde EUR.

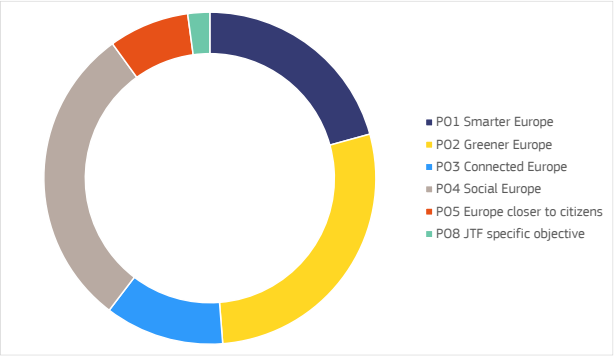
([36]) U razdoblju 2014. – 2020. fondovi kohezijske politike obuhvaćali su Kohezijski fond, Europski fond za regionalni razvoj, Europski socijalni fond i Inicijativu za zapošljavanje mladih. Uključena su sredstva dodijeljena u okviru instrumenta REACT-EU, ali nisu uključeni programi europske teritorijalne suradnje.

([37]) Zaključni datum: 14. svibnja 2024.

podupire i mjere socijalne zaštite i socijalnog uključivanja (0,6 milijardi EUR), uključujući mjere za deinstitucionalizaciju socijalnih usluga i razvoj kvalitetne dugotrajne skrbi. Na taj način kohezijska politika znatno pridonosi postizanju UN-ovih ciljeva održivog razvoja u Hrvatskoj, posebno 9. cilja (Industrija, inovacije i infrastruktura), 8. cilja (Dostojanstven rad i gospodarski rast) i 4. cilja (Kvalitetno obrazovanje).

Uzajamnim djelovanjem kohezijske politike i plana za oporavak i otpornost dodatno se pojačava njihov učinak u Hrvatskoj. Na primjer, Hrvatska je u okviru plana za oporavak i otpornost uvela financiranje sveučilišta na temelju rezultata, što bi trebalo potaknuti institucionalno financiranje javnih znanstvenih instituta i visokih učilišta u budućnosti. To je i prvi korak u rješavanju problema povezanih s rascjepkanošću ustanova za istraživanje i inovacije, a potencijalno i povećanju učinkovitosti financiranja. Plan za oporavak i otpornost sadržava programe sa znatnim ulaganjima za potporu mladim istraživačima i suradnji znanstvenog i poslovnog sektora. Financiranje kohezijske politike bit će djelomično usmjereno na dovršetak infrastrukture za istraživanje i razvoj i jačanje suradnje između istraživača u javnim ustanovama i MSP-ova, poboljšanje prijenosa tehnologije i približavanje istraživanja tržištu. Hrvatski plan za oporavak i otpornost uključuje i reformu za uspostavu škola s radom u jednoj smjeni, koja bi u konačnici trebala rezultirati uvođenjem cjelodnevne nastave u osnovnim školama. Prva faza uključuje izgradnju infrastrukture potrebne za povećanje udjela učenika koji pohađaju osnovne škole s jednosmjenskom nastavom s 40 % na 70 % ([38]). U sljedećoj fazi taj bi se udio trebao povećati sa 70 % na 100 %.

Grafikon A4.1.: **Raspodjela sredstava kohezijske politike u Hrvatskoj po ciljevima politike**

Izvor: Europska komisija

Istodobno se sredstvima kohezijske politike financiraju projekti modernizacije ustanova za osnovno obrazovanje. Zahvaljujući ulaganjima u infrastrukturu i opremu škole koje trenutačno rade u jednoj smjeni moći će prijeći na model cjelodnevne nastave. Tim komplementarnim pristupom financiranju u okviru plana za oporavak i otpornost i kohezijske politike osigurava se učinkovita i sveobuhvatna reforma osnovnog obrazovanja u Hrvatskoj. Doprinos financiranja kohezijske politike i planova za oporavak i otpornost raznim ciljevima politike prikazan je u grafikonima A4.1. i A4.2.

Instrument za tehničku potporu pomaže Hrvatskoj da provede ulaganja u javnoj upravi i stvori poticajnije okruženje za ulaganja na razini EU-a i nacionalnih ulaganja. U okviru tog instrumenta u Hrvatskoj su od 2017. financirani projekti za osmišljavanje i provedbu reformi za poticanje rasta. U 2023. Hrvatskoj je osigurana potpora za mjere za optimizaciju upravljanja nekretninama u državnom vlasništvu, reformu državnih matica primjenom naprednih tehnoloških rješenja i unapređenje strateškog okvira za promociju privatnih ulaganja. Instrument za tehničku potporu pomaže Hrvatskoj i u provedbi posebnih reformi i ulaganja uključenih u plan za oporavak i otpornost, na primjer u provedbi reforme upravljanja vodama radi smanjenja prekomjernih gubitaka u javnim vodoopskrbnim sustavima.

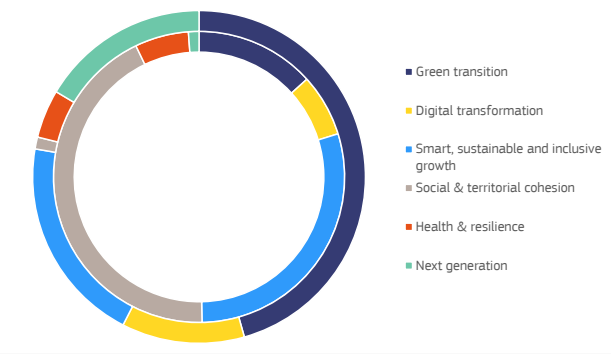
([38]) Povećat će se na 100 % kad bude donesena dopuna.

Tablica A4.1.: **Potpora iz instrumenata EU-a u Hrvatskoj**

EU grants			
	Amount 2014-2020 (EUR million)		Amount 2021-2027 (EUR million)
Cohesion policy	9 114.9		8 706.6
RRF grants (1)	-		5 786.5
Public sector loan facility (grant component) (2)	-		14.1
Common agricultural policy (3)	4 200.0		3 385.0
EMFF/EMFAF (4)	252.6		243.7
Connecting Europe Facility (5)	574.0		287.5
Horizon 2020 / Horizon Europe (6)	138.2		92.7
LIFE programme (7)	15.7		29.2
EU guarantees			
	EU Guarantee (EUR million)		Volume of operations (EUR million)
European Fund for Strategic Investment 2015-2020 (8)	101.8		405.8
InvestEU 2021-2027 (9)	38.5		125.4
EU loans			
	Period	Total amount available (EUR million)	Disbursed amount (EUR million)
SURE (10)	2020-2022	1 570.6	1 570.6
RRF	2021-2026	4 254	529.9

(1) Razdoblje provedbe Mehanizma za oporavak i otpornost je 2021. – 2026.
(2) Programsko razdoblje instrumenta za kreditiranje u javnom sektoru je 2021. – 2025., a iznos odražava nacionalni udio u komponenti bespovratnih sredstava rezerviranih do kraja razdoblja.
(3) Programska razdoblja zajedničke poljoprivredne politike su 2014. – 2022. i 2023. – 2027.
(4) EMFF – Europski fond za pomorstvo i ribarstvo, EMFAF – Europski fond za pomorstvo, ribarstvo i akvakulturu.
(5) Podaci o Instrumentu za povezivanje Europe obuhvaćaju promet i energiju, a zaključni datum je 15. svibnja 2024.
(6) Zaključni datum za podatke o programu Obzor Europa (2021. – 2027.) je 13. svibnja 2024.
(7) Zaključni datum za podatke o programu LIFE (2021. – 2027.) je 15. svibnja 2024.
(8) Iznos jamstva EU-a potpisanog u okviru dijela EFSU-a za infrastrukturu i inovacije dobiven je na temelju potpisanog iznosa operacija i prosječnog unutarnjeg multiplikatora koji je utvrdio EIB (zaključni datum je 31. prosinca 2023.).
(9) Iznos jamstva EU-a i opsega operacija potpisanih u okviru programa InvestEU uključuje odjeljak „EU" i odjeljke „države članice" (zaključni datum je 31. prosinca 2023.).
(10) SURE – Europski instrument za privremenu potporu radi smanjenja rizika od nezaposlenosti u izvanrednoj situaciji.
Izvor: Europska komisija

Grafikon A4.2.: **Raspodjela sredstava Mehanizma za oporavak i otpornost u Hrvatskoj po stupovima**

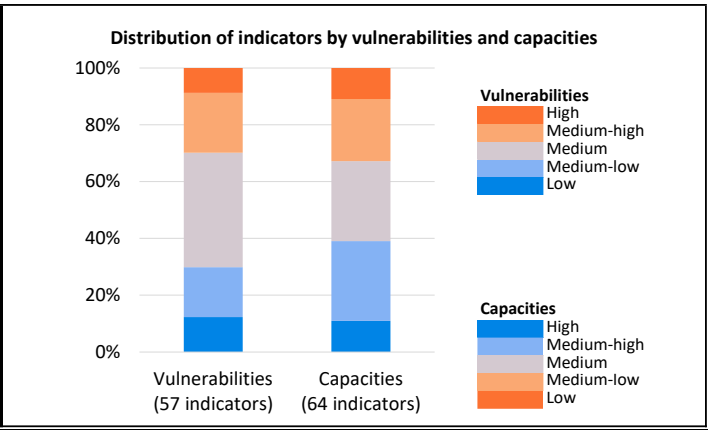

(1) Svaka mjera iz plana za oporavak i otpornost pridonosi ostvarenju ciljeva dvaju od šest stupova politike Mehanizma za oporavak i otpornost. Primarni doprinos prikazan je u vanjskom krugu, a sekundarni u unutarnjem krugu. Svaki doprinos čini 100 % sredstava iz Mehanizma za oporavak i otpornost. Prema tome, ukupni doprinos svim stupovima prikazanima u ovom grafikonu iznosi 200 % sredstava Mehanizma za oporavak i otpornost dodijeljenih Hrvatskoj.
Izvor: Europska komisija

Hrvatska prima financijska sredstva iz još nekoliko instrumenata EU-a, uključujući one u tablici A4.1.

Tablica A5.1.: **Indeksi otpornosti po dimenzijama za Hrvatsku i EU-27**

Dimension		HR 2023 RDB	HR 2024 RDB	EU-27 2024 RDB
Overall resilience	Vulnerabilities			
	Capacities			
Social and economic	Vulnerabilities			
	Capacities			
Green	Vulnerabilities			
	Capacities			
Digital	Vulnerabilities			
	Capacities			
Geopolitical	Vulnerabilities			
	Capacities			

(1) Sintetski indeksi pokazuju ukupnu relativnu otpornost zemalja prema svim razmatranim pokazateljima. Za svaki pokazatelj relativno stanje svake zemlje u posljednjoj godini za koju su dostupni podaci uspoređuje se sa skupom vrijednosti tog pokazatelja za sve države članice i sve godine u referentnom razdoblju.
Izvor: Pregledi pokazatelja otpornosti – verzija za proljeće 2024., podaci do 2022.

U ovom su Prilogu s pomoću Komisijinih pregleda pokazatelja otpornosti ([39]) prikazani relativni kapaciteti i slabosti Hrvatske u području otpornosti ([40]) koji bi mogli biti relevantni za društvenu, gospodarsku i zelenu preobrazbu i digitalnu transformaciju te za odgovor na buduće šokove i geopolitičke izazove ([41]).

Prema skupu pokazatelja otpornosti iz pregleda pokazatelja otpornosti Hrvatska ima slične ukupne slabosti, ali nešto niže kapacitete u odnosu na prosjek EU-a, pri čemu su joj i slabosti i kapaciteti na srednjoj razini. To je vidljivo iz raspodjele pokazatelja po različitim kategorijama otpornosti, pri čemu je oko 30 % pokazatelja kapaciteta Hrvatske u niskoj ili srednje niskoj kategoriji. Oko 30 % pokazatelja slabosti u srednje je visokoj ili visokoj kategoriji. Ukupni su se kapaciteti pogoršali u usporedbi s pregledom pokazatelja otpornosti za 2023.

U usporedbi s pregledom pokazatelja otpornosti za 2023. društveni i gospodarski kapaciteti Hrvatske ostali su stabilni, na srednjoj razini. Neki su od glavnih izazova nizak učinak socijalnih transfera na smanjenje siromaštva, relativno niska razina sudjelovanja odraslih u obrazovanju i srednje niska uspješnost učenika prema Programu za međunarodnu procjenu učenika (PISA). Kao i u drugim državama članica EU-a, nakon pandemije bolesti COVID-19 stopa štednje kućanstava u Hrvatskoj znatno se smanjila.

Kad je riječ o zelenoj dimenziji, kapaciteti su ostali isti kao u pregledu pokazatelja otpornosti za 2023. (srednje visoki), a slabosti su se povećale (srednje). Kad je riječ o pokazateljima slabosti, Hrvatska ostvaruje rezultate iznad prosjeka EU-a, primjerice ima niže emisije stakleničkih plinova i niži indeks iskorištavanja vode. Kad je riječ o zelenoj dimenziji, kapaciteti su na srednje visokoj razini, ali su neki od pokazatelja među najgorima u usporedbi s prosjekom EU-a, npr. pročišćavanje komunalnih otpadnih voda, okolišni patenti po stanovniku (iako se njihov broj znatno povećao) i bruto dodana vrijednost u sektoru ekoloških dobara i usluga.

U digitalnoj dimenziji Hrvatska pokazuje srednje visoke slabosti, što je bolje od prosjeka EU-a, i srednje visoke kapacitete,

([39]) Https://ec.europa.eu/info/strategy/strategic-planning/strategic-foresight/2020-strategic-foresight-report/resilience-dashboards_hr. Otpornost se definira ne samo kao sposobnost prevladavanja izazova, već i pravedne, održive i uključive provedbe tranzicija. Izvješće o strateškim predviđanjima 2020.: *Put prema otpornijoj Europi* (COM(2020) 493).

([40]) Slabosti se odnose na značajke koje mogu pogoršati negativan učinak kriza i tranzicija ili prepreke koje mogu otežati ostvarenje dugoročnih strateških ciljeva, dok se kapaciteti odnose na pokretače ili sposobnost za svladavanje kriza, prilagodbu strukturnim promjenama i upravljanje tranzicijama.

([41]) Ovaj je Prilog povezan s Prilogom 1. o ciljevima održivog razvoja, Prilogom 6. o zelenom planu, Prilogom 8. o pravednoj tranziciji prema klimatskoj neutralnosti, Prilogom 9. o produktivnosti, učinkovitosti i kružnosti resursa, Prilogom 10. o digitalnoj tranziciji i Prilogom 14. o europskom stupu socijalnih prava.

što je jednako prosjeku EU-a. Među gorućim su problemima neodgovarajuće osposobljavanje nastavnika u području informacijskih i komunikacijskih tehnologija (IKT) te nedostatak internetskih javnih usluga za poduzeća. Razina slabosti srednje je visoka i kad je riječ o pristupu javnim digitalnim uslugama i jazu u pristupu širokopojasnom internetu između urbanih i ruralnih područja. S druge strane, u području istraživanja i razvoja u poduzećima u sektoru IKT-a te naprednih digitalnih kompetencija odraslih i mladih Hrvatska ima srednje visoke kapacitete, što je bolje od većine država članica EU-a.

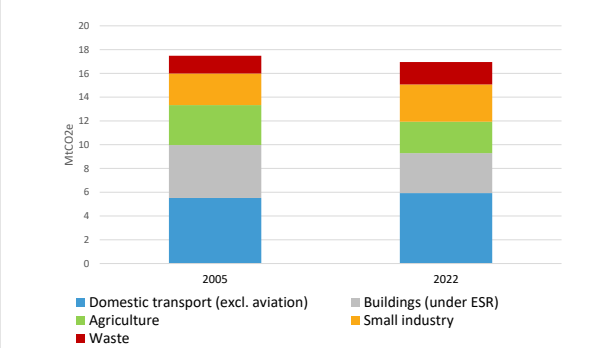
Geopolitički su kapaciteti na srednje visokoj, a geopolitičke slabosti na srednjoj razini, što je jednako prosjeku EU-a. Hrvatska ima najmanje koncentrirane partnere u lancu vrijednosti od svih država članica EU-a, ali i neke trajno niske kapacitete u pogledu participacije unatrag (engl. *backward participation*) u globalnim lancima vrijednosti i slabe otvorenosti prema trgovini izvan EU-a.

Hrvatska je ostvarila napredak u zelenoj tranziciji, ali treba poduzeti dodatne mjere u nekoliko područja, uključujući pripravnost za potencijalne gubitke uzrokovane klimatskim nepogodama, održivo upravljanje vodama, institucionalni okvir za prilagodbu klimatskim promjenama i kružno gospodarstvo. U ovom su Prilogu sažeto opisani klimatski, energetski i okolišni aspekti tranzicije u Hrvatskoj ([42]).

Nacrt ažuriranog nacionalnog energetskog i klimatskog plana (NECP) Hrvatske sadržava samo djelomične informacije o potrebnim ulaganjima za ostvarenje njezinih klimatskih i energetskih ciljeva za 2030. Stoga nije moguće procijeniti investicijski jaz. U planu se navode glavni izvori financiranja za većinu mjera, osim mjera u području istraživanja, inovacija, konkurentnosti i vještina. Neki su od izvora programi financiranja EU-a, nacionalno, regionalno i lokalno financiranje, sredstva razvojnih banaka (EIB, EBRD, Svjetska banka) i financiranje iz privatnog sektora. Međutim, u planu se ne objašnjavaju njihovi doprinosi, a navedeni opisi uglavnom su kvalitativni. Ne navodi se ni doprinos iz Mehanizma za oporavak i otpornost ([43]).

Hrvatska bi trebala ostvariti svoj cilj raspodjele tereta za 2030. ako donese i provede planirane dodatne mjere ([44]). Emisije stakleničkih plinova iz predmetnih sektora u Hrvatskoj 2022. su trebale biti za 6,1 % niže od razina iz 2005. Dodatnim politikama planiranima u hrvatskom nacrtu ažuriranog NECP-a te bi se emisije trebale smanjiti za 17,1 % u odnosu na razine iz 2005. To znači da bi se emisije smanjile za 0,4 postotna boda više od hrvatskog cilja raspodjele tereta, prema kojem se trebalo postići smanjenje od 17,1 %. Uz trenutačne politike emisije obuhvaćene raspodjelom tereta do 2030. bi se trebale smanjiti za 10,3 % u odnosu na razine iz 2005. ([45]). Stoga se cilj ne može postići bez provedbe svih politika i mjera iz nacrta ažuriranog NECP-a.

Grafikon A6.1.: **Emisije stakleničkih plinova iz sektora obuhvaćenih raspodjelom tereta u Mt ekvivalenta CO^2, 2005. – 2022.**

Izvor: Europska agencija za okoliš

Ciljevi Hrvatske iz konačnog ažuriranog NECP-a mogli bi biti ambiciozniji ([46]). Doprinos energiji iz obnovljivih izvora utvrđen u nacrtu ažuriranog NECP-a (42,5 % do 2030.) nešto je niži od propisanog doprinosa od 44 %. Doprinos energetskoj učinkovitosti izražen u nacrtu NECP-a kao potrošnja primarne energije od 8,14 Mtoe i konačna potrošnja energije od 6,55 Mtoe u 2030. znatno je manje ambiciozan od doprinosa

([42]) Te su informacije dopunjene Prilogom 7. o energetskoj tranziciji i konkurentnosti, Prilogom 8. o pravednoj tranziciji prema klimatskoj neutralnosti, Prilogom 9. o učinkovitosti, kružnosti i produktivnosti resursa te relevantnim informacijama iz drugih priloga ovom izvješću.

([43]) Vidjeti Komisijinu ocjenu nacrta nacionalnog energetskog i klimatskog plana Hrvatske (2023.).

([44]) Nacionalni cilj smanjenja emisija stakleničkih plinova utvrđen je u Uredbi (EU) 2023/857 (Uredba o raspodjeli tereta). Cilj je uskladiti djelovanje u predmetnim sektorima kako bi se postigao cilj smanjenja emisija stakleničkih plinova na razini cijeloga gospodarstva EU-a za najmanje 55 % u odnosu na razine iz 1990. Cilj vrijedi i za sektore izvan trenutačnog EU-ova sustava trgovanja emisijama, posebno zgrade (grijanje i hlađenje), cestovni promet, poljoprivredu, otpad i malu industriju (tzv. sektori obuhvaćeni raspodjelom tereta).

([45]) Emisije obuhvaćene raspodjelom tereta za 2022. temelje se na približnim podacima iz inventara. Konačni podaci utvrdit će se 2027. nakon sveobuhvatnog preispitivanja. Predviđanja učinka trenutačnih politika („uz postojeće mjere") i dodatnih politika („uz dodatne mjere") prema nacrtu ažuriranog nacionalnog energetskog i klimatskog plana Hrvatske.

([46]) Prema revidiranoj Direktivi o energiji iz obnovljivih izvora EU-ov cilj je da udio energije iz obnovljivih izvora u konačnoj bruto potrošnji energije 2030. bude 42,5 %, pri čemu se nastojati dosegnuti 45 %. Primjenom formule iz Priloga I. Direktivi (EU) 2023/1791 za Hrvatsku je utvrđen okvirni nacionalni doprinos od 6,83 Mtoe za potrošnju primarne energije. U skladu s člankom 4. stavkom 5. Direktive o energetskoj učinkovitosti radi povećanja doprinosa EU-ovu obvezujućem cilju povećanja energetske učinkovitosti Komisija je Hrvatsku obavijestila o ispravljenom nacionalnom doprinosu od 5,88 Mtoe u konačnoj potrošnji energije za 2030. Vidjeti Preporuku Komisije Hrvatskoj od 18. prosinca 2023.

propisanog Direktivom o energetskoj učinkovitosti. U planu nije jasno ni detaljno objašnjeno zašto je Hrvatska tek neznatno povećala nacionalni doprinos EU-ovim ciljevima energetske učinkovitosti za 2030.

Prelazak na održivi promet u Hrvatskoj još nije u punom zamahu ([47]). Samo 0,2 % osobnih automobila u Hrvatskoj 2022. bili su električni automobili na baterije. U 2023. je bilo 1280 javno dostupnih mjesta za punjenje, jedno na četiri električna vozila. Najviše se putuje osobnim automobilima (88 % prijeđenih udaljenosti), dok je udio željezničkog prijevoza vrlo nizak (2 %). U Hrvatskoj se 62 % tereta prevozi cestom. Udio prijevoza cjevovodima (11 %) veći je od prosjeka EU-a (4 %). Elektrificirano je samo 38 % željezničke mreže.

Požari i starenje šuma ugrožavaju kapacitet za uklanjanje ugljika u hrvatskom sektoru korištenja zemljišta, prenamjene zemljišta i šumarstva (LULUCF). U sektoru korištenja zemljišta šume u Hrvatskoj imaju glavnu ulogu u uklanjanju ugljika. Kako bi se postigao cilj za LULUCF za 2030. da se ukupno ukloni 5527 kt ekvivalenta CO_2, treba ukloniti još 593 kt ekvivalenta CO_2 ([48]). Prema najnovijim predviđanjima Hrvatska do 2030. neće ostvariti taj cilj ([49]).

Izazovi s kojima se Hrvatska suočava kad je riječ o prilagodbi klimatskim promjenama uključuju nedostatnu pokrivenost osiguranjem od posljedica klimatskih katastrofa ([50]), rizike za upravljanje vodama i institucionalne nedostatke. Hrvatska je osjetljiva na poplave, suše, porast razine mora i toplinske valove. Poljoprivreda i upravljanje vodama najpogođeniji su sektori, ali rizici postoje i u sektorima proizvodnje hidroenergije i toplinske energije. Poplave su rizik u smislu očekivane godišnje štete i u smislu broja izloženih stanovnika. Tijekom proteklih desetljeća bilo je osigurano samo 5 % gubitaka uzrokovanih događajima povezanima s klimom. S obzirom na sve veću učestalost poplava, dosad poduzete mjere nisu dovoljne za ograničavanje štete i zaštitu slobodnog toka rijeka i vodnih ekosustava. Zelena infrastruktura i prirodna rješenja ključni su za ublažavanje posljedica tih događaja povezanih s klimom. Pokrivenost osiguranjem od posljedica poplava u Hrvatskoj vrlo je nedostatna, a pokrivenost osiguranjem od posljedica šumskih požara treba pomno pratiti. Uspostava odgovarajućeg institucionalnog okvira ključna je za prilagodbu klimatskim promjenama. U tom pogledu Hrvatskoj nedostaju upravljačka struktura i sustavi za potporu sustavnom i redovitom planiranju, praćenju i evaluaciji politika, uključujući odgovarajuću koordinaciju među državnim sektorima ([51]).

Hrvatska bi mogla poboljšati produktivnost vode, ekološko stanje slatkovodnih resursa i zaštitu prirode. U 2021. hrvatsko gospodarstvo ostvarilo je 204 EUR po kubičnom metru zahvaćene vode, što je ispod prosjeka EU-a. Prema podacima iz drugog plana upravljanja riječnim slivom 42 % svih površinskih vodnih tijela postiglo je barem dobro ekološko stanje, a 92 % dobro kemijsko stanje. Prema deskriptorima iz Okvirne direktive o morskoj strategiji i najnovijim podacima iz hrvatske morske strategije stanje okoliša njezinih morskih voda još nije dobro. Hrvatska još nije obavijestila Komisiju o programu mjera predviđenom Okvirnom direktivom, koji je trebala donijeti u svibnju 2022. Hrvatska je do kraja 2021. zaštitila gotovo 38 % svojeg kopna, čime je već ostvarila EU-ov cilj za 2030., a zaštitila je i 9,5 % svojih morskih područja. Ciljevi zaštite prirode i bioraznolikosti još nisu dovoljno integrirani u mjere zaštite od poplava, razvoj hidroenergije i unutarnju plovidbu.

Kvaliteta zraka u Hrvatskoj i dalje je zabrinjavajuća. Prema najnovijim dostupnim godišnjim procjenama (2021.) na svakih 100 000 stanovnika izgubi se 921 godina života zbog izloženosti sitnim česticama (PM2,5), a 91 godina zbog izloženosti dušikovu dioksidu (NO_2), što je iznad prosjeka EU-a. Intenzitet emisija prekursora smoga od 2008. do 2021. smanjio se za 47 %, a

([47]) Ako nije drukčije navedeno, podaci u ovom odjeljku odnose se na 2021. Vidjeti publikaciju Europske komisije iz 2023. „Promet u EU-u u brojkama", transport.ec.europa.eu.

([48]) Nacionalni ciljevi država članica za LULUCF u skladu s Uredbom (EU) 2023/839.

([49]) Predviđanja iz nacrta ažuriranog nacionalnog energetskog i klimatskog plana Hrvatske, 2023.

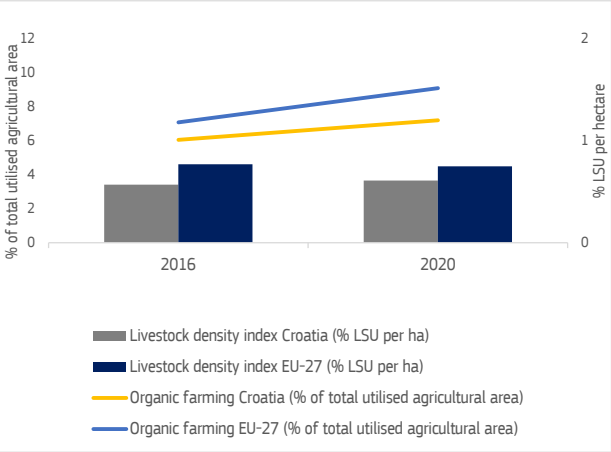
([50]) U vezi s nedostatnom pokrivenošću osiguranjem od posljedica klimatskih katastrofa vidjeti napomene uz tablicu A6.1.

([51]) Vidjeti Komisijinu ocjenu i preporuku o napretku Hrvatske u području prilagodbe klimatskim promjenama iz 2023.

2021. je dosegnuo 1,41 tonu/10 EUR, što je iznad prosjeka EU-a.

Intenzivna poljoprivreda jedan je od glavnih uzroka onečišćenja prirode i vode u Hrvatskoj. Najnoviji podaci o bruto bilanci dušika (2019.) na poljoprivrednom zemljištu u Hrvatskoj upućuju na prosječni višak od 53,4 kg dušika po hektaru, što je niže nego prethodne godine. U 1,5 % postaja za praćenje podzemnih voda zabilježene su razine veće od maksimalne razine nitrata od 50 mg/l. Bruto bilanca fosfora 2019. je iznosila 1,6 kg/ha. Utjecaj onečišćenja pesticidima u Hrvatskoj na kemijsko stanje vodnih tijela manji je od prosjeka EU-a. Razine pesticida za 4,7 % mjernih mjesta u 2021. premašile su pragove utvrđene Okvirnom direktivom o vodama. Od 2010. do 2020. u većini država članica EU-a smanjila se gustoća stoke. U Hrvatskoj se indeks gustoće stoke smanjio s 0,75 % na 0,61 %, što je ispod prosjeka EU-a.

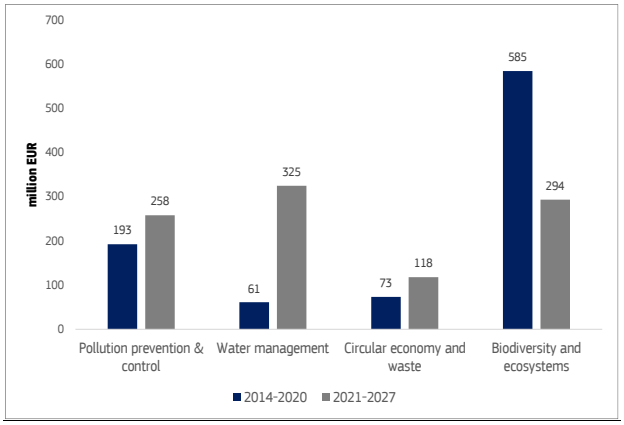
Grafikon A6.2.: **Promjene u gustoći stoke i ekološkoj poljoprivredi**

Uvjetno grlo (UG) / ha korištene poljoprivredne površine (KPP): broj UG-a stoke (goveda, ovaca, koza, kopitara, svinja, peradi i kunića) po hektaru KPP-a.
Izvor: Eurostat

Hrvatska bi trebala više ulagati u održivo upravljanje vodama, gospodarenje otpadom, kružno gospodarstvo i bioraznolikost. Procjenjuje se da je u razdoblju 2014. – 2020. investicijski jaz u području okoliša iznosio 921 milijun EUR godišnje, tj. 1,9 % BDP-a, što je iznad prosjeka EU-a od 0,8 % BDP-a. Procjenjuje se da će se taj jaz u razdoblju 2021. – 2027. blago povećati na 1 milijardu EUR godišnje (1,5 % BDP-a). Hrvatska bi mogla povećati sredstva za održivo upravljanje vodama (325 milijuna EUR) te za bioraznolikost i ekosustave (294 milijuna EUR). Bilo bi dobro i da više ulaže u sprečavanje i kontrolu onečišćenja te u kružno gospodarstvo i gospodarenje otpadom.

Grafikon A6.3.: **Investicijski jaz u području okoliša, godišnji prosjek**

Izračun Europske komisije na temelju najnovijih internih izvješća i podataka dobivenih od Eurostata, EIB-a i nacionalnih izvora.
Izvor: Europska komisija

Tablica A6.1.: **Pokazatelji za praćenje napretka u provedbi europskog zelenog plana iz makroekonomske perspektive**

							Target	Distance	
		2005	2019	2020	2021	2022	2030	WEM	WAM
Progress to climate and energy policy targets									
Greenhouse gas emission reductions in effort sharing sectors [1]	Mt CO_{2eq}, %, pp	18 056.3	-8%	-5%	-3%	-6%	-17%	-6	0
Net greenhouse gas removals from LULUCF [2]	Kt CO2eq	-8 003	-5 726	-5 659	-5 764	-4 867	-5 527	n/a	n/a
Share of energy from renewable sources (1) [3]	%	24%	28%	31%	31%	29%	44%	-	-
Energy efficiency: primary energy consumption [3]	Mtoe	9.1	8.2	7.8	8.3	8.3	6.8		
Energy efficiency: final energy consumption [3]	Mtoe	7.2	6.9	6.5	7.0	6.9	5.9		

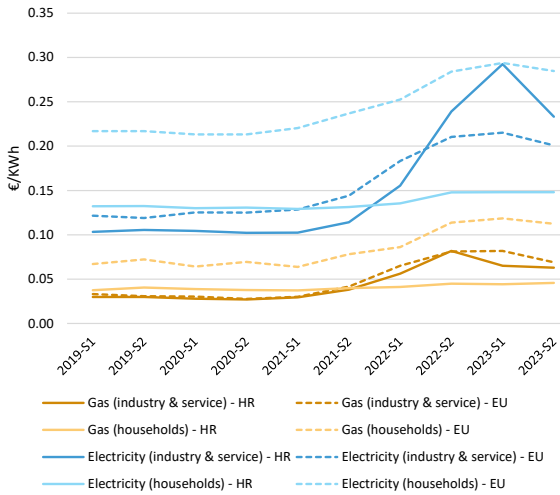
							EU-27		Projected
		2018	2019	2020	2021	2022	2021	2022	2030
Green transition: mobility									
Greenhouse gas emissions: road transport	Mt CO2e	-	-	-	6.2	5.9	769.0	786.6	5.8
Share of zero-emission vehicles in new registrations [4]	%	0.1	0.2	1.5	3	3	9	12.1	n/a
Number of publicly accessible AC/DC charging points		-	-	498	795	1116	299178	446956	n/a
Share of electrified railways	%	37.3%	37.1%	37.1%	38.0%	-	56.1%	-	n/a
Green transition: buildings									
Greenhouse gas emissions: buildings	Mt CO2e	-	-	-	3.4	3.4	537.0	486.7	3.0
Final energy consumption in buildings	2015=100	98.1%	96.3%	95.0%	103.0%	96.9%	104.0%	97.2%	
Climate adaptation									
Climate protection gap [5]	score 1-4	-	-	2.4	2.1	2.0	1.5	1.5	n/a

		2018	2019	2020	2021	2022	2020	2021	2022
State of the environment									
Water | Water exploitation index (WEI+) (1) [6]	% of renewable freshwater	0.2	0.2	-	-	-	3.6	-	-
Circular economy | Material footprint [7]	tonnes per person	13.9	14.2	13.2	13.6	15.0	14.2	14.8	14.9
Pollution | Years of life lost due to air pollution by PM2.5 [8]	per 100.000 inhabitants	1 183	893	996	921	-	545	584	-
Biodiversity | Habitats in good conservation status [9]	%	39.2					14.7		
Common farmland bird index [10]	2000=100	-	-	-	-	-	78	-	-
Green transition: agri-food sector									
Organic farming	% of total utilised agricultural area	6.94	7.19	7.21	8.26	-	9.1	-	-
Nitrates in groundwater	mg NO_3/litre	18.52	18.29	18.51	-	-	20.42	-	-
Food waste per capita	Kg per capita			71	71	-	130	131	-
Share of soil in poor health [11]	%					9			41
Soil organic matter in agricultural land [12]	Mt per ha	58	-	-	-	-	7 904	-	-

Izvori: (1) Podaci država članica o emisijama za 2019. i 2020. izraženi su u vrijednostima potencijala globalnog zagrijavanja (GWP) iz Četvrtog izvješća o procjeni (AR4) Međuvladina panela o klimatskim promjenama (IPCC). Emisije država članica u baznoj godini 2005. u skladu s Uredbom (EU) 2018/842, podaci o emisijama za 2021. i 2022. i projekcije za 2030. izraženi su u vrijednostima GWP-a iz Petog izvješća o procjeni (AR5) IPCC-a. Podaci za 2021. temelje se na završnim izvješćima o inventaru, a podaci za 2022. temelje se na okvirnim izvješćima o inventaru i emisijama obuhvaćenima raspodjelom tereta prema izračunu Europske agencije za okoliš. Konačni podaci za 2021. i 2022. utvrdit će se tek nakon sveobuhvatnog preispitivanja 2027. Cilj za 2030. izražen je kao postotna promjena u odnosu na emisije u baznoj godini 2005. Odstupanje od ciljne vrijednosti razlika je između cilja za 2030. i projekcija emisija obuhvaćenih raspodjelom tereta uz postojeće i uz dodatne mjere, izraženo kao postotna promjena u odnosu na emisije u baznoj godini 2005. Mjere navedene za projekcije emisija za 2030. odraz su trenutačnog stanja o kojem su države članice izvijestile u nacrtima ažuriranih nacionalnih energetskih i klimatskih planova ili, ako oni nisu dostupni, stanja o kojem su izvijestile do 15. ožujka 2023. u skladu s Uredbom (EU) 2018/1999. (2) Neto uklanjanje izraženo je u negativnim vrijednostima, a neto emisije u pozitivnim vrijednostima. Iskazani podaci temelje se na dostavljenim inventarima stakleničkih plinova za 2024. Vrijednost neto uklanjanja stakleničkih plinova 2030. u skladu s Uredbom (EU) 2023/839 – Prilog II.a. (3) Nacionalni ciljevi za 2030. u pogledu energije iz obnovljivih izvora i energetske učinkovitosti okvirni su nacionalni doprinosi u skladu s Uredbom (EU) 2018/1999 (Uredba o upravljanju), EU-ovim ciljem u pogledu udjela energije iz obnovljivih izvora do 2030. utvrđenim u Direktivi (EU) 2018/2001 kako je izmijenjena Direktivom (EU) 2023/2413 (revidirana Direktiva o energiji iz obnovljivih izvora) (42,5 % u konačnoj bruto potrošnji energije, uz nastojanje da se dosegne 45 %) te formulom iz Priloga I. Direktivi (EU) 2023/1791 (Direktiva o energetskoj učinkovitosti). (4) Putnička električna vozila na baterije (BEV) i električna vozila s gorivnim člancima (FCEV). (5) Nedostatna pokrivenost osiguranjem od posljedica klimatskih katastrofa odnosi se na udio neosiguranih gospodarskih gubitaka uzrokovanih klimatskim katastrofama, koji se određuje na temelju modeliranja rizika od poplava, šumskih požara i oluja, u odnosu na stopu pokrivenosti osiguranjem. Mjerilo: 0 (dostatna pokrivenost) – 4 (vrlo niska pokrivenost) (Europsko nadzorno tijelo za osiguranje i strukovno mirovinsko osiguranje, 2022.). (6) Ukupna potrošnja vode kao postotak obnovljivih slatkovodnih resursa za određeno područje i razdoblje. (7) Vađenje sirovina za potrošnju i ulaganja. (8) Potencijalno izgubljene godine života zbog prerane smrti uzrokovane izloženošću lebdećim česticama promjera manjeg od 2,5 mikrometara. (9) Udio staništa u dobrom stanju očuvanosti prema evidenciji dostavljenoj na temelju članka 17. Direktive Vijeća 92/43/EEZ (Direktiva o staništima) za razdoblje 2013. – 2018. (10) Indeks koji mjeri promjene u brojnosti populacija više vrsta poljskih ptica. (11) Izvor: Prilog 12. Komisijinu Prijedlogu akta o praćenju tla, SWD(2023) 417 final. (12) Procjene udjela organskog ugljika u obradivom zemljištu.

U ovom Prilogu ([52]) opisuje se postignuti napredak i navode izazovi s kojima se Hrvatska suočava pri ubrzavanju prelaska na gospodarstvo s nultom neto stopom emisija i istodobnom jačanju konkurentnosti EU-a u sektoru čiste energije ([53]). Razmatraju se mjere i ciljevi iz nacrta ažuriranog nacionalnog energetskog i klimatskog plana (NECP) za 2030. ([54]).

Grafikon A7.1.: **Maloprodajne cijene energije u Hrvatskoj za kućanstva te industriju i usluge**

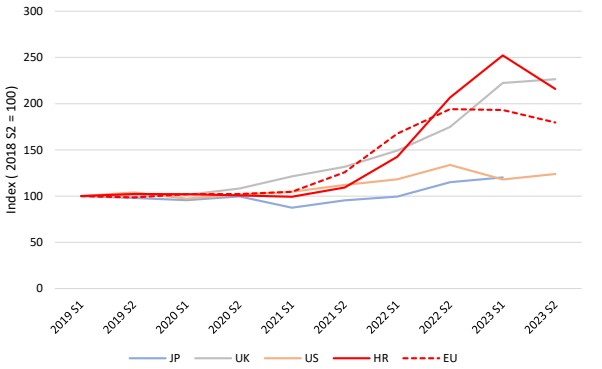

(1) Kad je riječ o industriji, kategorije potrošnje jesu I3 za plin i IC za električnu energiju, što se odnosi na srednje potrošače i pruža uvid u cjenovnu pristupačnost.
(2) Kategorije potrošnje za kućanstva jesu D2 za plin i DC za električnu energiju.
(3) Cijene za industriju prikazane su bez PDV-a i drugih poreza/pristojbi/naknada čiji se povrat može ostvariti jer potrošači koji nisu kućanstva obično mogu ostvariti povrat PDV-a i nekih drugih poreza.
Izvor: Eurostat

Za razliku od prevladavajućih trendova u ostatku EU-a, tijekom cijele 2023. cijene električne energije i plina za kućanstva u Hrvatskoj bile su blizu razina iz razdoblja 2018. – 2020. i među najnižima u EU-u. Kad je riječ o industriji i uslugama, prosječne cijene električne energije rasle su u prvoj polovini 2023., a u drugoj polovini pale za 20 %, što je za 16 % više od prosjeka EU-a (iako se razlika u odnosu na prosjek EU-a smanjila).

S druge strane, prosječne cijene plina za industriju kretale su se slično kao u ostatku EU-a: u prvoj polovini 2023. smanjile su se za 21 %, a u drugoj polovini 2023. za 3 %. U drugoj polovini godine prosječne cijene plina približile su se prosjeku EU-a, iako su i dalje bile za 9 % niže. U relativnom smislu do prve polovine 2023. cijene električne energije za potrošače koji nisu kućanstva znatno su se povećale u usporedbi sa SAD-om i Japanom, što bi moglo utjecati na međunarodnu konkurentnost energetski intenzivnih industrija u Hrvatskoj.

Grafikon A7.2.: **Kretanja cijena električne energije za potrošače koji nisu kućanstva (EU i strani partneri)**

(1) Kad je riječ o podacima Eurostata (za EU i HR), kategorija potrošnje jest ID, što se odnosi na velike potrošače s godišnjom potrošnjom između 2000 MWh i 20 000 MWh, primjerice u sektorima proizvodnje s velikom potrošnjom električne energije, te pruža uvid u međunarodnu konkurentnost.
(2) JP = Japan.
Izvor: Eurostat, IEA

Povećane cijene energenata u razdoblju 2021. – 2023. negativno su utjecale na potrošnju kućanstava, ali su ti učinci bili manji od procijenjenih učinaka na razini EU-a. Mjere donesene radi ublažavanja gospodarskih i socijalnih posljedica povećanja cijena energenata prvotno su trebale biti ukinute krajem ožujka 2024., ali su produljene barem do 30. rujna 2024.

Treba dodatno raditi na osnaživanju potrošača na tržištima električne energije i

([52]) Te su informacije dopunjene informacijama iz Priloga 6. o europskom zelenom planu (jer je on usmjeren na prelazak na čistu energiju) i Priloga 8. o poduzetim mjerama za zaštitu najranjivijih skupina (kojima se dopunjuju tekuće mjere u okviru europskog zelenog plana, plana REPowerEU i industrijskog plana u okviru europskog zelenog plana).

([53]) U skladu s industrijskim planom u okviru zelenog plana i Aktom o industriji s nultom neto stopom emisija.

([54]) Hrvatska je u prosincu 2023. dostavila nacrt ažuriranog NECP-a. Komisija je 18. prosinca 2023. objavila ocjenu plana i preporuke za Hrvatsku. Komisijina preporuka, ocjena (SWD) i informativni članak o nacrtu ažuriranog nacionalnog energetskog i klimatskog plana Hrvatske – Europska komisija (europa.eu).

plina. Uspostava energetskih zajednica i dalje je otežana. Kad je riječ o pravilima i instrumentima za osnaživanje potrošača, u Hrvatskoj je 2022. udio ugovora za opskrbu kućanstava električnom energijom i plinom po fiksnoj cijeni bio vrlo visok (gotovo 100 %), a ponuda vrlo slaba. Stope promjene opskrbljivača električnom energijom bile su vrlo niske (ispod 2 %) i potrošači ne mogu odabrati datum prelaska na drugog opskrbljivača. Pametna brojila u 2022. imalo je 19 % krajnjih potrošača iz kategorije kućanstvo (prosjek EU-a iznosi 80 %).

Fosilna goriva i dalje imaju važnu ulogu u strukturi izvora energije u Hrvatskoj, s udjelom od 72 % u bruto dostupnoj energiji 2022. Očekuje se da će se taj udio do 2030. neznatno smanjiti (na 65 %) ([55]). Hrvatska općenito uvelike ovisi o uvozu energije iz trećih zemalja, koji se povećao s 47 % u 2013. na 60 % u 2022. Kad je riječ o sektoru električne energije, Hrvatska nastoji povećati kapacitet za skladištenje plina i električne energije, zaštititi kritičnu infrastrukturu i smanjiti rizike povezane s kibersigurnošću.

Hrvatska je brzo smanjila svoju ovisnost o uvezenom ruskom plinu povećanjem vlastite proizvodnje, tj. većim korištenjem postojećeg terminala za UPP. Hrvatska je 2022. povećala kapacitet krčkog terminala za UPP s 2,6 na 2,9 milijardi kubičnih metara godišnje. Donesena je konačna investicijska odluka o povećanju uvoznog kapaciteta tog terminala za još 6,1 milijardu kubičnih metara do 2025. Kako bi se omogućila učinkovita otprema prirodnog plina iz proširenog krčkog terminala unutar regije, Hrvatska u planu za oporavak i otpornost planira do 2026 unaprijediti unutarnju transportnu infrastrukturu i interkonekcijske točke sa Slovenijom i Mađarskom.

Hrvatska proizvodi i prirodni plin i očekuje se da će se proizvodnja povećati s manje od 800 milijuna kubičnih metara 2023. na više od 900 milijuna kubičnih metara 2030. Hrvatska je od kolovoza 2022. do prosinca 2023. uspjela smanjiti potražnju za plinom za 17 % u odnosu na prosjek u prethodnih pet godina. Hrvatska ima jedan podzemni sustav skladišta plina kapaciteta 0,44 milijarde m^3, što je gotovo 18 % njezine godišnje potrošnje plina 2022. Hrvatska je ispunila svoje obveze skladištenja plina prošle zime: do 1. studenog 2023. dosegnula je popunjenost od 97 %, a na kraju zimske sezone 1. travnja 2024. popunjenost skladišta iznosila je 35,79 %.

Hrvatska u nacrtu ažuriranog NECP-a nije utvrdila odgovarajuće mjere za planirano postupno ukidanje ugljena ([56])**, unatoč obvezi preuzetoj u teritorijalnom planu za pravednu tranziciju.** U nacrtu ažuriranog NECP-a ne spominje se politička obveza postupnog ukidanja ugljena najkasnije do 2033. preuzeta 2021. u kontekstu Konferencije UN-a o klimatskim promjenama u Glasgowu (COP 26). Ta se obveza odnosi na Plomin 2 u Istri, jedinu preostalu elektranu na ugljen u Hrvatskoj.

Hrvatska je premašila svoj cilj u pogledu energije iz obnovljivih izvora, uglavnom zahvaljujući velikom hidroenergetskom kapacitetu ([57]**) u kombinaciji s velikom upotrebom drvne biomase (**[58]**), dok kapacitet iz drugih izvora i dalje ima ograničenu ulogu.** Međutim, sve češće suše i šumski požari mogli bi smanjiti proizvodnju hidroenergije i dostupnost drvne biomase, što bi moglo utjecati na konkurentnost i sigurnost opskrbe Hrvatske.

Instalirani kapacitet za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora 2023. se povećao za 11 % ([59]**).** Ukupni kapacitet energije vjetra u Hrvatskoj 2023. se povećao za 15,8 % ([60]) i dosegnuo udio od 15 % u strukturi izvora električne energije, iako Hrvatska nema odobalne vjetroelektrane.

([55]) Prema nacrtu ažuriranog hrvatskog NECP-a.

([56]) Vidjeti Komisijinu ocjenu nacrta ažuriranog NECP-a.

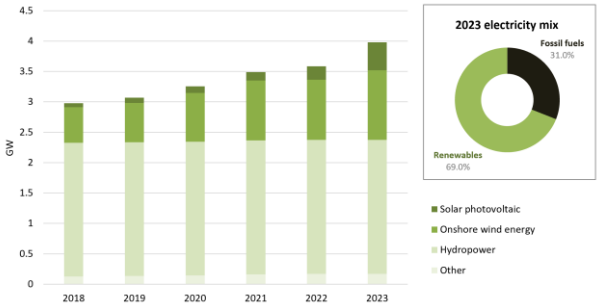
([57]) 46,5 % ukupne proizvodnje električne energije u 2023. prema godišnjim podacima o električnoj energiji skupine za strateško promišljanje Ember.

([58]) 65 % svih obnovljivih izvora energije u sektoru grijanja 2021.

([59]) Ukupni kapacitet za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora u Hrvatskoj 2022. je iznosio 3980 MW – izvješće IRENA-e za 2024.

([60]) Ukupni instalirani kapacitet energije vjetra 2023. je iznosio 1143 MW – izvješće IRENA-e za 2024.

Grafikon A7.3.: **Instalirani kapacitet za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora (lijevo) i struktura izvora električne energije u Hrvatskoj (desno)**

(1) „Ostalo" uključuje obnovljivi komunalni otpad, kruta i tekuća biogoriva i bioplin.
Izvor: IRENA, Ember

Korištenje solarne energije u 2023. ([61]) znatno se povećalo u odnosu na 2022. (za 107 %), ali je udio solarne energije u kapacitetu za proizvodnju električne energije i dalje neznatan (1 %). Hrvatska ima velik i uglavnom neiskorišten potencijal za proizvodnju solarne energije ([62]).

Hrvatska je ostvarila određeni napredak u provedbi reformi za ubrzavanje uvođenja obnovljivih izvora energije. Nakon što je 2021. donesen zakonodavni okvir za uvođenje obnovljivih izvora energije, Hrvatska je 2022. i 2023. donijela podzakonske akte kojima se smanjuju prepreke i administrativni postupci koji sprečavaju veću upotrebu obnovljivih izvora energije, uspostavila je zakonodavni okvir za pokretanje dražbi za energiju iz obnovljivih izvora i uspostavit će novi sustav za vlastitu potrošnju ([63]) (Prilog 12.). Iako 2023. nije pokrenuta nijedna dražba, jedna je objavljena u travnju 2024. Međutim, planirani tijek provedbe projekata u području energije iz obnovljivih izvora u Hrvatskoj nije jasan jer Hrvatska nije objavila dugoročni raspored dražbi za sljedećih pet ili tri godine niti je jasno i detaljno utvrdila vremenski raspored, učestalost postupaka dražbe, očekivani kapacitet i proračun i prihvatljive tehnologije.

Relativno visok udio obnovljivih izvora energije u grijanju i hlađenju u Hrvatskoj (37,2 % u 2022.) uglavnom se može pripisati upotrebi biomase, a u vrlo neznatnoj mjeri upotrebi dizalica topline. Ciljevi iz nacrta NECP-a čine se prilično neambicioznima: planira se vrlo ograničeno povećanje upotrebe dizalica topline i solarne toplinske energije te kontinuirano oslanjanje na biomasu kao primarni izvor topline iz obnovljivih izvora. Međutim, očekuje se da će buduća upotreba geotermalne energije znatno potaknuti upotrebu energije iz obnovljivih izvora u sektoru grijanja i hlađenja, na temelju mjera povezanih s geotermalnim istraživanjima koje se podupiru iz Fonda za oporavak i otpornost i projekata koji se podupiru iz Europskog fonda za regionalni razvoj.

Hrvatska planira povećati proizvodnju bioplina u odnosu na sadašnje razine (0,11 milijardi m3 2021.). Udio bioplina u opskrbi prirodnim plinom u Hrvatskoj iznosi 4,1 %. Najveći dio (0,11 milijardi m^3, tj. 99 %) koristi se za proizvodnju električne energije. Nema evidencije o proizvodnji biometana, njegovu ubrizgavanju u mrežu za prirodni plin ili njegovoj upotrebi u prometnom sektoru u 2021., iako Hrvatska nastoji postupno zamijeniti upotrebu fosilnih goriva biometanom i utvrdila je mjere za razvoj bioplina i biometana ([64]).

Hrvatska je dobro povezana sa susjednim zemljama: njezina elektroenergetska međupovezanost znatno je premašila cilj od 15 % za 2030. U skladu sa svojim planom za oporavak i otpornost Hrvatska ulaže u jačanje mreže, ali potrebna su dodatna ulaganja u projekte razvoja mreže kako bi se olakšala integracija obnovljivih izvora energije, čime bi se energetski sustav učinio učinkovitijim i izbjegli bi se gubici energije, i to obnovom postojećih vodova. U tijeku je proces modernizacije 550 km visokonaponske mreže (220/110 kV) i podmorskih kabela koji povezuju šest otoka s kopnenom mrežom.

([61]) Ukupni instalirani kapacitet solarne energije u 2023. iznosio je 461 MW. Podaci iz izvješća IRENA-e „Statistički podaci o obnovljivoj energiji za 2024." mogu se razlikovati od podataka Eurostata jer je za izračun kapaciteta za izmjeničnu i istosmjernu struju primijenjena drukčija metodologija.

([62]) Jedan od jednostavnih načina iskorištavanja solarne energije postavljanje je solarnih ploča na krovove. Osim toga, korištenje solarne energije može doprinijeti ublažavanju posljedica suša, i to postavljanjem fotonaponskih sustava u rezervoare vode i kanale kako bi se smanjilo isparavanje vode.

([63]) Cilj je osigurati jednako postupanje kad je riječ o omogućavanju pristupa distribucijskoj mreži i naknadama za mrežu te revidirati način izračuna naknade za električnu energiju koju u mrežu šalju proizvođači-potrošači.

([64]) Nacrt ažuriranog nacionalnog energetskog i klimatskog plana

Nedavno su dovršena dva projekta od zajedničkog interesa – elektroenergetski vod Slovenija-Hrvatska-Mađarska i projekt pametne električne mreže Sincro. Poboljšana elektroenergetska interkonecija Hrvatske i Slovenije povećat će interkonekciju u regiji i omogućiti učinkovitiju integraciju obnovljivih izvora energije. Provedba prioriteta iz nedavno potvrđenog Akcijskog plana CESEC-a za električnu i obnovljivu energiju ([65]) bit će ključna za brži razvoj infrastrukture i bržu integraciju tržišta.

Povećanje energetske učinkovitosti u Hrvatskoj usporilo se unatoč velikom potencijalu za postizanju boljih rezultata u tom području. Potrošnja primarne energije 2022. je bila za 0,3 % veća nego 2021. i za 1,4 % veća nego 2012. Konačna potrošnja energije smanjila se za 1,1 % u odnosu na 2021., a povećala za 3,6 % u odnosu na 2012. Najbolji rezultati 2022. ostvareni su u stambenom sektoru, u kojem se konačna potrošnja energije smanjila za 3,6 %, a najgori rezultati u prometnom sektoru, u kojem se konačna potrošnja energije povećala za 7,8 %.

Hrvatska je već provela neka i obvezala se na nova ulaganja u niz mjera energetske učinkovitosti, uz potporu nekoliko fondova EU-a ([66]). Međutim, većina programa usmjerena je na zgrade (prvenstveno javne, a u manjoj mjeri i stambene), dok su programi potpore energetskoj učinkovitosti u poduzećima prilično ograničeni.

Većina programa financiranja energetske učinkovitosti i dalje se temelji na bespovratnim sredstvima jer je upotreba financijskih instrumenata za energetsku učinkovitost još vrlo ograničena. Kad je riječ o postojećim programima financiranja za mobilizaciju ulaganja u energetsku učinkovitost, posebno obnovu zgrada, Hrvatska se uglavnom oslanja na programe financiranja na temelju bespovratnih sredstava koji se provode putem centraliziranih natječaja. Iako je za mobilizaciju privatnih ulaganja u energetsku učinkovitost ključno smanjiti regulatorne prepreke i proširiti financijske instrumente, financijska potpora niskog intenziteta pomoći će u rješavanju problema nepovoljnih tržišnih uvjeta (previsoki troškovi ulaganja u obnovu zgrada oštećenih potresom 2020.) i nefunkcioniranja tržišta te osiguravanju pristupa financijskim sredstvima financijskih institucija. U okviru programa Konkurentnost i kohezija 2021. – 2027. Hrvatska planira uvesti financijski instrument za povećanje energetske učinkovitosti u višestambenim zgradama. Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR) zadužena je za izradu programa zajmova.

Hrvatska bi trebala poraditi na mjerama u stambenom sektoru kako bi ostvarila cilj potrošnje energije u zgradama za 2030. Konačna potrošnja energije u stambenom sektoru od 2017. do 2022. povećala se za oko 5 %. Približno 80 % konačne potrošnje energije u stambenim objektima odnosi se na grijanje i hlađenje, a samo 37 % te energije potječe iz obnovljivih izvora (uglavnom biomase).

Dizalice topline izvor su tek neznatnog dijela ukupne energije kojom se opskrbljuju kućanstva, a velika većina sustava grijanja temelji se na plinskim kotlovima. Električna energija u Hrvatskoj više je nego triput skuplja od plina, što znači uštedu energije za krajnje korisnike, ali veće troškove za one koji se odluče za grijanje s pomoću dizalice topline. Hrvatska bi trebala poduzeti mjere u području oporezivanja i mrežnih naknada i pristojbi kako bi poduprla dekarbonizaciju grijanja, posebno elektrifikacijom. Time bi se potaknula upotreba dizalica topline, među ostalim u kombinaciji s pametnim digitalnim rješenjima, kako bi se maksimalno povećala vlastita potrošnja i sudjelovanje u energetskim zajednicama. Modernizacija sustava i mreža centraliziranog grijanja u Hrvatskoj kao postojećeg nacionalnog resursa prilika je za troškovno učinkovitu dekarbonizaciju grijanja zgrada, npr. upotrebom velikih dizalica topline u gusto naseljenim područjima i iskorištavanjem potencijala Hrvatske kad je riječ o velikim izvorima proizvodnje obnovljive energije.

Hrvatska očekuje da će do 2026. imati kapacitet elektrolizatora od najmanje 10 MW. Kad je riječ o vodiku, Hrvatska planira izgraditi koridore za vodik koji će omogućiti izvoz lokalno proizvedenog vodika u Sloveniju, Austriju i Mađarsku, a trebali bi biti dovršeni nakon 2040.

([65]) CESEC – Akcijski plan za električnu i obnovljivu energiju (2024.)

([66]) U okviru kohezijske politike za razdoblje 2014. – 2020. više od 10 % ukupnih sredstava dodijeljenih Hrvatskoj bilo je namijenjeno za ulaganja u obnovu (uglavnom javnih) zgrada radi povećanja energetske učinkovitosti. Za razdoblje 2021. – 2027. više od 500 milijuna EUR u okviru kohezijske politike dodijeljeno je za mjere obnove javnih i stambenih zgrada radi povećanja energetske učinkovitosti.

Međutim, na prvom popisu projekata od zajedničkog interesa i projekata od uzajamnog interesa predviđenog revidiranom Uredbom TEN-E nema projekata u kojima sudjeluje Hrvatska. Provedba prioriteta iz Akcijskog plana CESEC-a o plinu ([67]) bit će ključna za brži razvoj infrastrukture i bržu integraciju tržišta.

Hrvatska je među prvih 10 država članica po broju radnih mjesta u vrijednosnim lancima čiste energije, ali više od 66 % radnih mjesta u sektoru obnovljive energije povezano je s krutom biomasom ([68]). Trebalo bi preispitati potrebe za radnom snagom u području čistih tehnologija i potrebe za prekvalifikacijom i usavršavanjem kako bi građani imali koristi od energetske tranzicije i mogli je poduprijeti.

Osim toga, Hrvatskoj je potrebna osposobljena radna snaga za građevinske usluge i integrirane usluge obnove (uključujući instalatere uređaja za grijanje). Hrvatski javni i privatni sektor i dalje slabo ulažu u istraživanja i inovacije, što se smatra jednim od glavnih relativnih nedostataka koji utječu na ukupne rezultate Hrvatske (vidjeti Prilog 11.) ([69]).

U 2022. uloženo je 690 milijuna EUR poduzetničkog kapitala u *start-up* poduzeća u sektoru klimatskih tehnologija, i to isključivo u području niskougljične mobilnosti. U 2020. prijavljeni patenti u području čistih tehnologija odnosili su se na dvije kategorije: održivi promet i učinkovite sustave. To je manje od 0,5 kategorija patenata na milijun stanovnika, što je četrdeset puta manje od prosjeka EU-a.

Hrvatska je donekle napredovala u proizvodnji fotonaponskih modula i baterija, a proizvodnja baterija trebala bi se dodatno povećati sljedećih godina. Hrvatska ima kapacitet za proizvodnju približno milijun modula godišnje (oko 330 MW), kojim upravlja hrvatski proizvođač sa sjedištem u Varaždinu. Proizvodnja baterija odvija se na domaćem tržištu, među ostalim u Križevcima. Osim toga, sustave upravljanja baterijama osmišljava i proizvodi lokalni proizvođač automobila, koji planira pokrenuti novi odjel za stacionarne sustave za pohranu energije, čija bi masovna proizvodnja trebala započeti 2025. Hrvatska i dalje u potpunosti ovisi o uvozu komponenata rotora vjetroturbina.

([67]) Akcijski plan CESEC-a za plin (2024.)

([68]) https://www.irena.org/Renewable-Energy-Employment

([69]) https://research-and-innovation.ec.europa.eu/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard_hr#european-innovation-scoreboard-2023

Tablica A7.1.: **Glavni energetski pokazatelji**

		Croatia				EU			
		2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022
ENERGY DEPENDNCE	**Import Dependency [%]**	**56.2%**	**53.6%**	**54.5%**	**60.3%**	**60.5%**	**57.5%**	**55.5%**	**62.5%**
	of Solid fossil fuels	107.3%	106.0%	100.7%	100.9%	43.3%	35.8%	37.3%	45.8%
	of Oil and petroleum products	76.3%	73.7%	78.4%	86.8%	96.7%	96.8%	91.7%	97.7%
	of Natural Gas	66.4%	68.8%	74.5%	77.5%	89.7%	83.6%	83.6%	97.6%
	Dependency from Russian Fossil Fuels [%]								
	of Natural Gas	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	39.7%	41.3%	41.1%	21.0%
	of Crude Oil	11.9%	14.7%	8.1%	17.5%	28.8%	26.7%	26.4%	19.5%
	of Hard Coal	89.8%	76.0%	78.7%	53.1%	43.5%	49.1%	47.4%	21.5%

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
DIVERSIFICATION OF GAS SUPPLIES	**Gas Consumption (in bcm)**	**2.6**	**3.0**	**2.8**	**2.9**	**3.0**	**2.9**	**2.5**
	Gas Consumption year-on-year change [%]	3.7%	15.2%	-7.9%	5.0%	4.6%	-4.4%	-12.9%
	Gas Imports - by type (in bcm)	**1.3**	**1.8**	**1.6**	**2.0**	**2.1**	**2.3**	**3.0**
	Gas imports - pipeline	1.3	1.8	1.6	2.0	2.1	0.6	0.5
	Gas imports - LNG	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.7	2.5
	Gas Imports - by main source supplier (in bcm) (1)							
	United States	-	-	-	-	-	1.0	2.1
	Egypt	-	-	-	-	-	0.1	0.3
	Slovenia	0.1	0.2	0.3	0.5	0.6	0.2	0.4
	Qatar	-	-	-	-	-	0.2	0.1

		2019	2020	2021	2022	2023
	LNG Terminals - storage capacity m3 LNG					
	Number of LNG Terminals	0	0	1	1	1
	LNG Storage capacity (m3 LNG)	0	0	140 000	140 000	140 000
	Underground Storage					
	Number of storage facilities	1	1	1	1	1.0
	Technical Capacity (bcm)	0.5	0.5	0.5	0.5	0.4

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ELECTRICITY/ENERGY	**Gross Electricity Production (GWh) (2)**	**12 820**	**11 984**	**13 632**	**12 760**	**13 385**	**15 210**	**14 221**	-
	Combustible Fuels	4 682	5 193	4 435	5 185	5 665	5 681	6 284	-
	Nuclear	0	0	0	0	0	0	0	-
	Hydro	7 058	5 508	7 785	5 933	5 810	7 229	5 574	-
	Wind	1 014	1 204	1 335	1 467	1 721	2 062	2 138	-
	Solar	66	79	75	83	96	149	152	-
	Geothermal	0	0	2	92	94	90	73	-
	Other Sources	0	0	0	0	0	0	0	-
	Gross Electricity Production [%]								
	Combustible Fuels	36.5%	43.3%	32.5%	40.6%	42.3%	37.4%	44.2%	-
	Nuclear	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	-
	Hydro	55.1%	46.0%	57.1%	46.5%	43.4%	47.5%	39.2%	-
	Wind	7.9%	10.0%	9.8%	11.5%	12.9%	13.6%	15.0%	-
	Solar	0.5%	0.7%	0.5%	0.7%	0.7%	1.0%	1.1%	-
	Geothermal	0.0%	0.0%	0.0%	0.7%	0.7%	0.6%	0.5%	-
	Other Sources	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	-
	Net Imports of Electricity (GWh)	**5 531**	**6 954**	**5 388**	**6 133**	**4 639**	**3 961**	**4 695**	-
	As a % of electricity available for final consumption	35.2%	42.3%	32.4%	37.0%	29.8%	23.5%	28.3%	-
	Electricity Interconnection [%]		**52.0%**	**53.2%**	**50.0%**	**52.0%**	**45.6%**	**60.0%**	**29.5%**
	Share of renewable energy consumption - by sector [%]								
	Electricity	46.7%	46.4%	48.1%	49.8%	53.8%	53.5%	55.5%	-
	Heating/cooling	37.6%	36.6%	36.7%	36.8%	36.9%	38.0%	37.2%	-
	Transport	1.2%	1.2%	2.6%	5.9%	6.6%	7.0%	2.4%	-
	Overall	28.3%	27.3%	28.0%	28.5%	31.0%	31.3%	29.4%	-

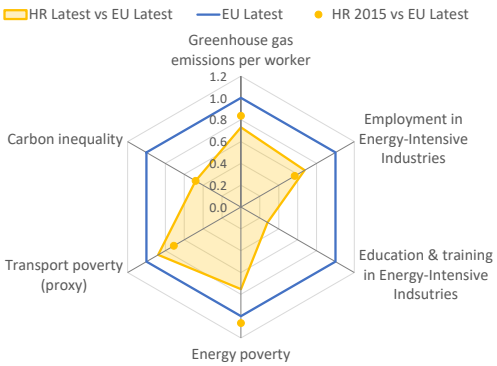
		2019	2020	2021	2022	2023
CLEAN ENERGY	**VC investments in climate tech start-ups and scale-ups (EUR Mln)**	**80.00**	**0.05**	**140.00**	**690.00**	**-**
	as a % of total VC investment (3) in Croatia start-ups and scale-ups	92.4%	0.1%	71.7%	94.3%	0.0%
	Research & Innovation spending in Energy Union R&i priorites					
	Public R&I (EUR mln)	-	-	-	-	-
	Public R&I (% GDP)	-	-	-	-	-
	Private R&I (EUR mln)	19.9	2.8	-	-	-
	Private R&I (% GDP)	0.04%	0.01%	-	-	-

(1) Poredak glavnih dobavljača temelji se na najnovijim dostupnim podacima (za 2022.).
(2) Ulaganja poduzetničkog kapitala uključuju financiranje poduzetničkim kapitalom (u svim fazama), spajanja i preuzimanja manjeg opsega i financiranje rasta privatnim vlasničkim kapitalom (za društva koja su prethodno bila dio portfelja društva za ulaganje poduzetničkog kapitala ili koja su primila „anđeosko" ulaganje ili financiranje u početnoj fazi).
Izvor: Eurostat, *Gas Infrastructure Europe* (Plinska infrastruktura u Europi), brojke JRC-a na temelju podataka iz baze podataka PitchBook (ožujak 2024.), JRC SETIS (2024.)

U ovom Prilogu prati se napredak Hrvatske u ostvarivanju pravedne tranzicije prema klimatskoj neutralnosti i okolišnoj održivosti, posebno za ranjive radnike i kućanstva. Zeleno gospodarstvo u Hrvatskoj polako raste. Broj ukupnih radnih mjesta u sektoru ekoloških dobara i usluga od 2015. do 2020. porastao je za 13,2 % (na oko 41 700) (EU: 18,2 %) i dosegnuo udio od 2,5 % u ukupnim radnim mjestima (EU: 2,7 %). Osim toga, od 2015. do 2022. intenzitet emisija stakleničkih plinova hrvatske radne snage (vidjeti grafikon A8.1. i tablicu A8.1.) smanjio se s 12 na 10,4 tone po radniku, što je ispod prosjeka EU-a (14,3 tone po radniku 2022.) ([70]) i upućuje na pozitivan trend u zelenoj tranziciji. Iako se mjerama usavršavanja i prekvalifikacije u skladu s Preporukom Vijeća o osiguravanju pravedne tranzicije prema klimatskoj neutralnosti ([71]) podupire provedba plana REPowerEU, i dalje nedostaje zelenih vještina.

Posljednjih se godina povećala zaposlenost u energetski intenzivnim industrijama. Zaposlenost u hrvatskim energetski intenzivnim industrijama 2023. je činila 2,4 % ukupne zaposlenosti (3,5 % u EU-u), što je povećanje u odnosu na 2 % 2015. Zaposlenost u sektoru rudarstva i vađenja pala je za 16 % od 2015. Na temelju intenziteta emisija stakleničkih plinova određeno je da su Sisačko-moslavačka i Istarska županija prioriteti za potporu iz Fonda za pravednu tranziciju ([72]). Hrvatska se pridružila Savezu za proizvodnju energije bez ugljena. Prema hrvatskom teritorijalnom planu za pravednu tranziciju jedina preostala elektrana na ugljen trebala bi prestati s proizvodnjom do 2033. Međutim, ta obveza još nije utvrđena u nacrtu ažuriranog nacionalnog energetskog i klimatskog plana ([73]). Stopa slobodnih radnih mjesta u građevinarstvu (vidjeti grafikon A8.2.), ključnom sektoru za zelenu tranziciju, niža je od prosjeka EU-a (1,9 % u odnosu na 3,6 % u EU-u 2023.). Međutim, 96 % malih i srednjih poduzeća (MSP-ovi) u tom sektoru izjavilo je da im nedostatak vještina otežava opće poslovanje ([74]).

Grafikon A8.1.: **Izazovi povezani s pravednom tranzicijom u Hrvatskoj**

Izvor: Eurostat, anketa EU-a o radnoj snazi, projekti Glavne uprave EMPL i JRC-a GD-AMEDI/AMEDI+ i DISCO(H) (vidjeti tablicu A8.1).

Treba više poticati usavršavanje i prekvalifikaciju u energetski intenzivnim industrijama. U energetski intenzivnim industrijama stopa sudjelovanja radnika u obrazovanju i osposobljavanju 2023. je iznosila 3,1 %, što je znatno ispod prosjeka EU-a (10,9 %). U Hrvatskoj 50 % MSP-ova smatra da vještine potrebne za ozelenjivanje poslovanja postaju sve važnije (EU: 42 %) ([74]). Ako Hrvatska ostvari svoj predviđeni doprinos EU-ovu cilju u pogledu energije iz obnovljivih izvora do 2030., u sektoru energije vjetra i solarne energije bit će potrebno između 200 i 1200 dodatnih kvalificiranih radnika ([75]). U okviru inicijative za obnovu zgrada u planu za oporavak i otpornost predviđa se objava revidiranog nacionalnog plana razvoja vještina, kojim bi se građane potaknulo na stjecanje zelenih vještina u okviru hrvatskih planova za energetsku učinkovitost i obnovu. U okviru plana za oporavak i otpornost i mehanizma za pravednu tranziciju

([70]) Brojke povezane s radnom snagom temelje se na anketi EU-a o radnoj snazi. Napomena: u izvješću za Hrvatsku za 2023. ti su pokazatelji izračunani na temelju statističkih podataka o zaposlenosti iz nacionalnih računa. Stoga je usporedivost ovog izvješća i izvješća za 2023. ograničena.

([71]) Preporukom Vijeća od 16. lipnja 2022. o osiguravanju pravedne tranzicije prema klimatskoj neutralnosti (2022/C 243/04) obuhvaćeno je zapošljavanje, vještine, sustavi poreznih olakšica i socijalne zaštite, osnovne usluge i stanovanje.

([72]) U tim bi županijama neka postrojenja u okviru EU-ova sustava trgovanja emisijama u industriji kemikalija i cementa mogla smanjiti razine emisija u skladu sa svojim postojećim planovima. Međutim, za financiranje iz Fonda za pravednu tranziciju prihvatljiva su samo ona postrojenja koja su usklađena s uredbom o tom fondu i čije su emisije „znatno niže od referentne vrijednosti" te ispunjavaju druge zahtjeve.

([73]) https://commission.europa.eu/publications/croatia-draft-updated-necp-2021-2030_hr

([74]) Eurobarometar o manjku vještina, zapošljavanju i strategijama zadržavanja radnika u malim i srednjim poduzećima.

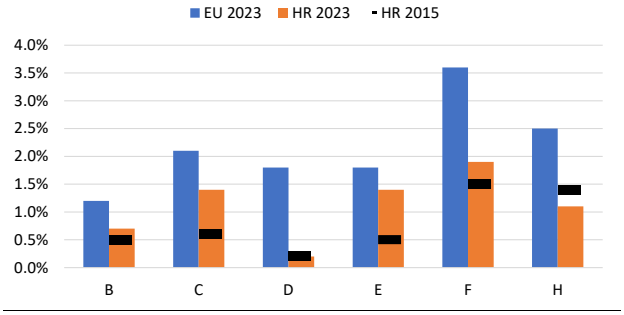
([75]) Projekt Glavne uprave EMPL i JRC-a AMEDI+.

predviđena su ulaganja za rješavanje tih pitanja. Planom za oporavak i otpornost pitanje usavršavanja i stjecanja vještina povezanih sa zelenom i digitalnom tranzicijom nastoji se riješiti uvođenjem novih aktivnih politika tržišta rada za dugotrajno nezaposlene i teže zapošljive osobe iz skupina u nepovoljnom položaju te primjenom sustava vaučera za obrazovanje odraslih. U Hrvatskoj 2,6 % sredstava iz Europskog socijalnog fonda plus doprinosi zelenim vještinama i otvaranju radnih mjesta, čime se dopunjuju ulaganja u okviru plana za oporavak i otpornost, a strukovno obrazovanje i osposobljavanje usklađuje s potrebama tržišta rada u kontekstu zelene tranzicije.

Energetsko siromaštvo u Hrvatskoj posljednjih se godina općenito smanjilo, ali treba pratiti stanje ranjivih kućanstava. Udio stanovništva koje nije u mogućnosti adekvatno zagrijati svoje domove pao je s 9,9 % u 2015. na 5,7 % u 2021., a u 2022. ponovno porastao na 7,0 %, što je ispod prosjeka EU-a (9,3 %) ([76]), jer su unatoč hitnim mjerama koje je Hrvatska poduzela porasle cijene energenata zbog ograničenja opskrbe uzrokovanih pandemijom bolesti COVID-19 i agresivnim ratom Rusije protiv Ukrajine. Konkretno, u 2022. domove nije moglo zagrijati 21,9 % stanovništva izloženog riziku od siromaštva (EU: 20,1 %) i 5,8 % kućanstava s nižim srednjim dohotkom (u decilima 4 – 5) (EU: 11,6 %). U siječnju 2023. 32,5 % stanovništva izloženog riziku od siromaštva trošilo je znatan dio svojeg proračuna (više od 6 %) na goriva za osobni prijevoz (EU: 37,1 %) ([77]).

Iako je Hrvatska počela provoditi politike za pravednu tranziciju prema klimatskoj neutralnosti, zelena tranzicija još se ne tretira kao strateško pitanje. Brojne uvedene mjere i usluge mogle bi neizravno doprinijeti postizanju pravedne tranzicije. Zbog nedostatka radne snage potrebne za zelenu tranziciju trebalo bi promicati specijaliziranije mjere za usavršavanje i prekvalifikaciju. Buduće mjere socijalnih politika trebale bi biti usmjerene na pojedince i kućanstva koji su najviše pogođeni zelenom tranzicijom.

Grafikon A8.2.: **Stopa slobodnih radnih mjesta u sektorima u preobrazbi i sektoru rudarstva i vađenja**

B – Rudarstvo i vađenje
C – Prerađivačka industrija
D – Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija
E – Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, zbrinjavanje otpada te djelatnosti sanacije okoliša
F – Građevinarstvo
H – Prijevoz i skladištenje
Izvor: Eurostat vs_a_rate_r2.

Onečišćenje zraka i dalje je velik problem i uzrok okolišnih nejednakosti u Hrvatskoj. Prosječne razine onečišćenja zraka u 2021. bile su iznad prosjeka EU-a (14,6 u odnosu na 11,4 µg/m³ $PM_{2,5}$), pri čemu 88 % stanovništva živi u regijama izloženima kritičnim razinama onečišćenja zraka ([78]). To ima velike posljedice za zdravlje ljudi i procjenjuje se da uzrokuje najmanje 3800

Tablica A8.1.: **Ključni pokazatelji za pravednu tranziciju u Hrvatskoj**

Indicator	Description	HR 2015	HR	EU
GHG per worker	Greenhouse gas emissions per worker – CO_2 equivalent tonnes	12.0	10.4 (2022)	14.3 (2022)
Employment EII	Employment share in energy-intensive industries, including mining and quarrying (NACE B), chemicals (C20), minerals (C23), metals (C24) and automotive (C29)	2.0%	2.4% (2023)	3.5% (2023)
Education & training EII	Adult participation in education and training (last 4 weeks) in energy-intensive industries	3.2% (2020)	3.1% (2023)	10.9% (2023)
Energy poverty	Share of the total population living in a household unable to keep its home adequately warm	9.9%	7.0% (2022)	9.3% (2022)
Transport poverty (proxy)	Estimated share of the AROP population that spends over 6% of expenditure on fuels for personal transport	26.4%	32.5% (2023)	37.1% (2023)
Carbon inequality	Ratio between the consumption footprint of the top 20% vs bottom 20% of the income distribution	1.3	1.3 (2021)	2.7 (2021)

Izvor: Eurostat (env_ac_ainah_r2, lfsa_egan2d, ilc_mdes01), anketa EU-a o radnoj snazi (prekid u vremenskom nizu 2021.), projekti Glavne uprave EMPL i JRC-a GD-AMEDI/AMEDI+ i DISCO(H).

([76]) Energetsko siromaštvo višedimenzionalan je koncept. Korišteni pokazatelj prvenstveno se odnosi na ishod energetskog siromaštva. Dodatni pokazatelji dostupni su na stranicama Savjetodavnog centra za energetsko siromaštvo.

([77]) Cjenovna pristupačnost goriva za osobni prijevoz jedna je od glavnih dimenzija prometnog siromaštva. Pokazatelj je razvijen u kontekstu projekata Glavne uprave EMPL i JRC-a GD-AMEDI i AMEDI+. Metodologija je objašnjena u publikaciji „Gospodarski i distribucijski učinci viših cijena energije na kućanstva u EU-u".

([78]) Dvaput veća izloženost od preporuka iz Smjernica Svjetske zdravstvene organizacije o kvaliteti zraka (godišnja izloženost od 5 µg/m³).

slučajeva preuranjene smrti godišnje ([79]) ([80]). U 2021. otisak potrošnje 20 % stanovništva s najvišim dohotkom bio je 1,3 puta veći od otiska potrošnje 20 % najsiromašnijeg stanovništva ([81]) (EU: 1,8). Za obje je skupine otisak potrošnje najveći u području hrane i stanovanja.

([79]) Europska agencija za okoliš – Procjena rizika za zdravlje povezanih s kvalitetom zraka

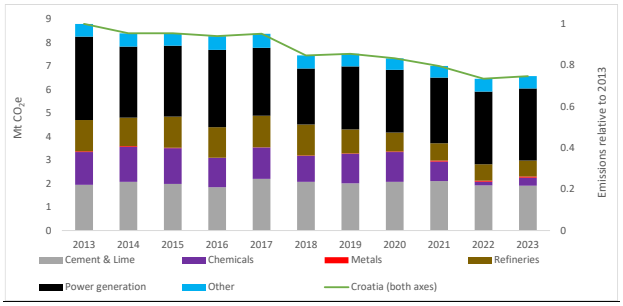
([80]) Hrvatska – Informativni članak o onečišćenju zraka po državama – Europska agencija za okoliš (europa.eu).

([81]) U kontekstu projekta Glavne uprave EMPL i JRC-a DISCO(H) (distributivni učinci otiska potrošnje u kućanstvima u EU-u).

Zelena tranzicija industrije i izgrađenog okoliša, posebno dekarbonizacija, učinkovitost resursa i kružnost, ključna je za poticanje konkurentnosti Hrvatske ([82]). U tom su kontekstu prioriteti za Hrvatsku gospodarenje otpadom i upotreba kružnih materijala u industriji i građevinarstvu.

Hrvatska nije na putu ostvarenja ciljeva akcijskog plana EU-a za kružno gospodarstvo, među ostalim i zbog neodrživog gospodarenja otpadom. Resursni otisak Hrvatske neznatno je iznad prosjeka EU-a te se 2022. povećao na 15 tona po stanovniku. Ukupna količina nastalog otpada povećala se tijekom posljednjeg desetljeća te je 2020. iznosila 1,5 tona po stanovniku. Međutim, to je i dalje znatno ispod prosjeka EU-a od 4,8 tona.

Grafikon A9.1.: **Emisije iz ETS-a po sektoru od 2013.**

Izvor: Europska komisija

Sektori obuhvaćeni sustavom EU-a za trgovanje emisijama (ETS) u Hrvatskoj ([83]) ispustili su 2023. 13 % manje stakleničkih plinova nego 2019. U 2023. oko 47 % stakleničkih plinova koje ispuštaju postrojenja obuhvaćena ETS-om u Hrvatskoj potjecalo je iz proizvodnje električne energije, što je manje od prosjeka EU-a (57 %). Od ukupnih emisija iz svih industrijskih sektora nešto više od polovine potjecalo je iz proizvodnje cementa i vapna, otprilike jedna petina iz rafinerija, 10 % iz kemijske industrije, samo 1 % iz metalne industrije i 16 % iz drugih industrija. U razdoblju od 2013. do 2019. energetski sektor postigao je smanjenja od 24 % ([84]), dok su se emisije u industrijskim sektorima smanjile samo za 8 %. U razdoblju od 2019. do 2023. emisije stakleničkih plinova iz energetskog sektora povećale su se za 14 %, a u industrijskim sektorima smanjile su se za 28 % ([85]). U razdoblju od 2013. do 2023. emisije stakleničkih plinova smanjile su se za 14 % u proizvodnji električne energije i za 33 % u industrijskim sektorima. To je u sektorima obuhvaćenima ETS-om u tom razdoblju dovelo do smanjenja emisija stakleničkih plinova za 25 %.

Još ima prostora za bolje iskorištavanje potencijala prelaska na kružno gospodarstvo kako bi se poboljšala učinkovitost i potaknula dekarbonizacija hrvatske industrije. Stopa kružnosti u Hrvatskoj raste sporije od prosjeka EU-a. U 2022. iznosila je samo 5,8 %, dok je produktivnost resursa iznosila 2,12 standarda kupovne moći po kilogramu. Poboljšanje produktivnosti resursa može pomoći u smanjenju negativnih učinaka na okoliš i ovisnosti o uvozu sirovina. Hrvatska je ovisila o uvozu 36,3 % sirovina upotrijebljenih 2022., u usporedbi s prosjekom EU-a od 22,4 %, zbog čega je relativno osjetljivija na poremećaje u lancu opskrbe.

Utjecaj industrije na okoliš mogao bi se dodatno ograničiti. Emisije lebdećih čestica iz industrije više su od prosjeka EU-a. Emisije PM2,5 u gramima po gospodarskoj proizvodnji (EUR'10) ([86]) smanjile su se s 0,21 u 2017. na 0,17 u 2021., dok je prosjek EU-a 0,06. Slično kretanje emisija PM10 iznosi 0,28 grama/EUR'10 u 2017. i 0,23 u 2021., u usporedbi s prosjekom EU-a od 0,09 grama/EUR'10 u 2020. Od 2010. do 2021. industrijski sektor smanjio je emisije CO_2, NO_x, PM10 i SO_x, ali emisije nemetanskih hlapivih organskih spojeva povećale su se za 9 %, a emisije teških metala (kadmij, olovo i živa) za 119 %. Smanjile su se emisije onečišćujućih tvari u vodu, osim teških metala.

([82]) Vidjeti i priloge 6., 7. i 12.

([83]) Ova analiza isključuje zračni prijevoz. Za više pojedinosti i izvora podataka vidjeti Weitzel, M; van der Vorst, C. (2024.), „Neujednačen napredak u smanjenju emisija u ETS-u EU-a" (*Uneven progress in reducing emissions in the EU ETS*), JRC Science for policy brief, JRC138215, Zajednički istraživački centar.

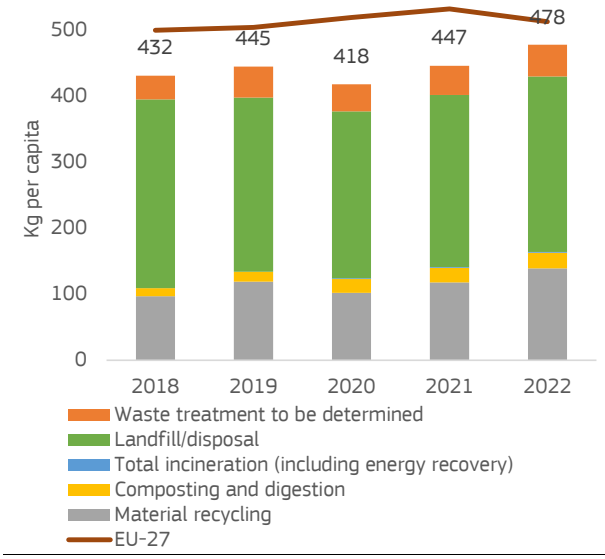
([84]) To uključuje smanjenje od oko 33 % do 2018. i postupni oporavak od 2018.

([85]) U razdoblju od 2018. do 2022. u Hrvatskoj su se emisije stakleničkih plinova u preradi metala povećale za 71 %, ali to je zbog male veličine sektora općenito imalo zanemariv učinak.

([86]) Cijene iz 2010.

Hrvatska nije na putu ostvarenja ciljeva EU-a u području gospodarenja otpadom. Hrvatska je 2022. reciklirala 34,2 % komunalnog otpada – nije ostvarila cilj recikliranja komunalnog otpada za 2020. i postoji rizik da neće ostvariti ni ciljeve za 2025. za komunalni otpad i ambalažu. Stopa recikliranja plastične ambalaže 2021. iznosila je 34,2 %, što je ispod prosjeka EU-a od 40,7 %. Hrvatska se i dalje u velikoj mjeri oslanja na odlagališta i nije na putu ostvarenja cilja da do 2035. na odlagališta odlaže najviše 10 % otpada. U okviru izmijenjenog plana za oporavak i otpornost Hrvatska se obvezala da će do kraja 2024. donijeti uredbu o naknadi zbog korištenja odlagališta.

Grafikon A9.2.: **Obrada komunalnog otpada**

Izvor: Eurostat

Poboljšanje učinkovitosti resursa ključno je za zelenu tranziciju izgrađenog okoliša. Stambene i nestambene površine po stanovniku ispod su prosjeka EU-a. Hrvatska je 2020. dostavila dugoročnu strategiju za energetsku obnovu u građevinskom sektoru radi promicanja dekarbonizacije fonda zgrada do 2050. Unatoč određenim pozitivnim trendovima, uključujući ulaganja u zelenu tranziciju i dekarbonizaciju zgrada planirana u okviru plana za oporavak i otpornost i kohezijske politike, u Hrvatskoj i dalje ima prostora za poboljšanje gospodarenja otpadom u izgrađenom okolišu.

Građevinski otpad i otpad od rušenja po stanovniku povećao se tijekom posljednjeg desetljeća. Hrvatska je uz potporu Svjetske banke izradila akcijski plan za kružno gospodarstvo za gospodarenje građevinskim otpadom i otpadom od rušenja, koji je integriran u novi plan gospodarenja otpadom (2023. – 2028.). Udio nasipavanja smanjio se od 2014. te je 2020. iznosio 12,4 %. Stopa oporabe u Hrvatskoj brzo se povećala na 89 % u 2020., čime je ostvaren cilj Okvirne direktive o otpadu za 2020. (70 %), ali se 2021. smanjila na 63,5 %. Ima prostora za smanjenje pritiska zbog ljudskih aktivnosti kako bi se postigli ciljevi EU-a. U razdoblju 2012. – 2018. neto preuzimanje zemljišta bilo je nešto ispod prosjeka EU-a i smanjilo se samo za 12 % u usporedbi s prethodnim izvještajnim razdobljem. Zbog tog trenda postoji rizik da Hrvatska neće ostvariti cilj osmog programa djelovanja za okoliš da se do 2050. postigne nulta stopa preuzimanja zemljišta.

Prostora za poboljšanje ima i u pročišćavanju otpadnih voda. U 2021. samo je 31 % hrvatskog stanovništva imalo pristup barem sekundarnom pročišćavanju otpadnih voda. Hrvatskoj bi bilo korisno dati prednost usklađivanju sa standardima EU-a i ispuniti obveze iz Direktive o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda. Prema 12. izvješću o provedbi Direktive o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda (podaci iz 2020.), stanje je provedbe u Hrvatskoj „slabo", sa stopama usklađenosti nešto iznad 70 % za prikupljanje i

Tablica A9.1.: **Pokazatelji kružnosti**

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	EU-27	Latest year
Industry								
Resource productivity (purchasing power standard (PPS) per kilogram)	1.9	1.9	1.8	2.0	2.1	-	2.5	2022
Circular material use rate (%)	5.0	5.3	5.5	5.7	5.8	-	11.5	2022
Eco-innovation index (2013=100)	75.7	79.0	83.3	86.1	88.8	-	121.5	2022
Recycling of plastic packaging (%)	37.3	35.7	34.1	34.2	-	-	40.7	2021
Cost of air emissions from industry (EUR bn)	2.4	2.0	1.8	1.7	-	-	352.7	2021
Built environment								
Recovery rate from construction and demolition waste (%)	78.0	-	89.0	63.5	-	-	89.0	2020
Soil sealing index (base year = 2006)	103.1	-	-	-	-	-	103.4	2018
Non-residential floor area (m^2 per capita)	12.2	12.5	12.7	-	-	-	18.0	2020
Waste backfilled (%)	7.9	-	12.4	-	3.2	-	9.9	2020

Izvor: Eurostat, Europska agencija za okoliš.

stopama pročišćavanja od samo 10 – 12 %. Poboljšanja se hitno moraju provesti jer je razdoblje odstupanja Hrvatske od usklađivanja s Direktivom o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda utvrđeno u Ugovoru o pristupanju isteklo 31. prosinca 2023.

Za otporno i konkurentno gospodarstvo ključna je digitalna transformacija. U skladu s programom politike za digitalno desetljeće, a posebno s njegovim ciljevima za digitalnu transformaciju do 2030., u ovom se Prilogu opisuju rezultati Hrvatske u području digitalnih vještina, digitalne infrastrukture/povezivosti i digitalizacije poduzeća i javnih usluga. U njemu se, prema potrebi, upućuje na napredak u provedbi hrvatskog plana za oporavak i otpornost. Hrvatska je za digitalizaciju namijenila 20 % ukupnog iznosa svojeg proračuna za Mehanizma za oporavak i otpornost u okviru plana za oporavak i otpornost (1,48 milijarde EUR) ([87]). U okviru kohezijske politike, za digitalnu transformaciju Hrvatske dodijeljeno je dodatnih 0,8 milijardi EUR (9 % ukupnih sredstava kohezijske politike zemlje) ([88]).

Programom politike za digitalno desetljeće utvrđen je put za uspješnu digitalnu transformaciju EU-a do 2030. U hrvatskom nacionalnom planu navode se mjere koje država namjerava poduzeti kako bi ostvarila ciljeve i ciljne vrijednosti na nacionalnoj razini. U prvom izvješću o stanju digitalnog desetljeća istaknuta je potreba za ubrzanjem i produbljivanjem zajedničkih napora za postizanje ciljeva i ciljnih vrijednosti na razini EU-a ([89]). Tako se jačanjem digitalnih vještina stanovništva doprinosi razvoju i uvođenju digitalnih tehnologija i novih poslovnih modela te povećanju produktivnosti. To dovodi i do veće uključenosti i sudjelovanja u okruženju koje sve više oblikuje digitalna transformacija ([90]). Digitalne tehnologije, infrastruktura i alati imaju ulogu u rješavanju trenutačnih strukturnih izazova, uključujući stratešku ovisnost u različitim područjima, kibernetičku sigurnost i klimatske promjene.

Hrvatska se suočava s velikim poteškoćama u zadržavanju stručnjaka za IKT. Hrvatska je ostvarila određeni napredak u području digitalnih vještina zahvaljujući projektima Hrvatske akademske i istraživačke mreže (CARNET), e-Sveučilišta i e-Škola te donošenju Nacionalnog plana razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. i Zakona o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru. Udio stručnjaka za IKT u ukupnoj radnoj snazi u Hrvatskoj i dalje je manji od prosjeka EU-a (4,3 % u odnosu na 4,8 %). Postotak stručnjakinja za IKT također je ispod prosjeka EU-a (17,4 % u odnosu na 19,4 %). Podaci Eurostata iz 2022. pokazuju da je samo 5,3 % hrvatskih MSP-ova tražilo stručnjake za IKT, u usporedbi s prosjekom EU-a od 7,8 %. Isto tako, u 2023. je oko 7,8 % poduzeća zaposlilo ili pokušalo zaposliti stručnjake za IKT u usporedbi s prosjekom EU-a od 9,5 %. Sektor IKT-a u Hrvatskoj teško se bori s konkurentskim plaćama i uvjetima koje nude strana poduzeća. Taj problem dodatno pogoršava prisutnost stranih stručnjaka za IKT koji u Hrvatskoj rade kao „digitalni nomadi" i lokalnih stručnjaka za IKT koji rade za strana poduzeća, koji često nisu vidljivi nacionalnim poreznim tijelima, čime stvaraju dodatne poteškoće za domaću industriju. U okviru plana za oporavak i otpornost Hrvatska je uvela sustav vaučera za potporu stjecanju novih vještina, posebno zelenih i digitalnih. Javni i privatni dionici mogli bi osmisliti i druge mjere kako bi se stručnjaci za IKT zadržali u Hrvatskoj i kako bi se povećao njihov broj. To bi se moglo riješiti donošenjem okvira za suzbijanje odljeva mladih i najkvalificiranijeg dijela stanovništva, što pak stvara poteškoće pri zapošljavanju kvalificiranog osoblja u školama i na sveučilištima.

Hrvatska ostvaruje neujednačene rezultate u području digitalne infrastrukture/povezivosti. Pokrivenost fiksnom mrežom vrlo velikog kapaciteta (VHCN) u stalnom je porastu, ali je i dalje znatno ispod prosjeka EU-a. Uslugama brzine od 100 Mbps pokriveno je 38,6 % hrvatskih kućanstava, što je znatno manje od prosjeka EU-a, koji iznosi 65,9 %. Hrvatska je i ispod prosjeka EU-a u pokrivenosti fiksnom mrežom vrlo velikog kapaciteta (67,8 % u odnosu na prosjek EU-a od 78,8 %). Sa 62,1 % pokrivenosti svjetlovodom do korisničkog prostora Hrvatska je neznatno ispod prosjeka EU-a od 64 %. Hrvatska je dodijelila sav

([87]) Udio dodijeljenih financijskih sredstava za digitalne ciljeve izračunan je na temelju Priloga VII. Uredbi o Mehanizmu za oporavak i otpornost.

([88]) Taj iznos uključuje sva ulaganja koja su posebno namijenjena digitalnoj transformaciji u programskom razdoblju kohezijske politike 2021. – 2027. ili joj znatno pridonose. Izvorni su fondovi Europski fond za regionalni razvoj, Kohezijski fond, Europski socijalni fond plus i Fond za pravednu tranziciju.

([89]) Europska komisija (2023.): Izvješće o stanju digitalnog desetljeća za 2023.: https://digital-strategy.ec.europa.eu/hr/library/2023-report-state-digital-decade

([90]) Vidjeti na primjer OECD (2019.): *OECD Economic Outlook, Digitalisation and productivity:* A story of complementarities, OECD Economic Outlook, Volume 2019 Issue 1 | OECD iLibrary (oecd-ilibrary.org) i OECD (2019.): Going Digital: Shaping Policies, Improving Lives – Summary, https://www.oecd.org/digital/going-digital-synthesis-summary.pdf.

spektar za 5G u pionirskim frekvencijskim pojasevima. Međutim, pokrivenost 5G mrežom iznosi 83,4 %, što je oko 6 postotnih bodova ispod prosjeka EU-a od 89,3 %. Kako bi riješila te probleme s povezivošću, Hrvatska je poboljšala postupak izdavanja dozvola, odabrala davatelja univerzalne usluge i iz Europskog fonda za regionalni razvoj programirala dodatnih 50 milijuna EUR za povezivost. Opseg ulaganja u mreže vrlo velikog kapaciteta trebalo bi pomno pratiti kako bi se provjerilo u kojoj mjeri privatna ili javna ulaganja nisu u skladu s očekivanjima i kako bi se osiguralo da se u skladu s tim poduzmu korektivne mjere. Nadalje, zbog kašnjenja u donošenju hrvatske Uredbe o prostornom planiranju elektroničke komunikacijske infrastrukture vrlo je teško povećati pokrivenost 5G mrežom, među ostalim i zbog nevoljkosti lokalnih vlasti da izdaju dozvole za izgradnju ili postavljanje stupova i krovnih antena za 5G.

Hrvatska poduzeća ostvaruju zadovoljavajuće rezultate za većinu pokazatelja indeksa gospodarske i društvene digitalizacije (DESI) u području digitalizacije poduzeća. Unatoč mnogim pozitivnim rezultatima udio MSP-ova s barem osnovnom razinom digitalnog intenziteta i dalje je 56 %, što je blizu prosjeka EU-a od 57,7 %, pri čemu su dijeljenje informacija (23,7 % u odnosu na 42 % u EU-u) i upotreba elektroničkih medija (21,9 % u odnosu na 30,6 %) također ispod prosjeka EU-a. Međutim, hrvatska poduzeća dobro iskorištavaju mogućnosti digitalnih tehnologija. Na primjer, primjena analitike podataka (51,7 % u odnosu na 33,2 % u EU-u) i usluga računalstva u oblaku (40,7 % u odnosu na 38,9 % u EU-u) iznad su prosjeka EU-a, a upotreba umjetne inteligencije odgovara prosjeku EU-a (7,9 % u odnosu na EU 8 %). Upotreba e-računa (46,2 % u odnosu na 38,6 %) i MSP-ovi koji prodaju na internetu (29,5 % u odnosu na 19,1 % u EU-u) iznad su prosjeka EU-a, dok je promet ostvaren e-trgovinom neznatno ispod prosjeka EU-a (11,3 % u odnosu na 11,9 %). Hrvatska u okviru svojeg plana za oporavak i otpornost uvodi vaučere i financijske programe kojima se podupire digitalizacija MSP-ova i velikih poduzeća, što uključuje ulaganja u digitalizaciju proizvodnih i poslovnih procesa. U 2022. je 1,3 % poduzeća u Hrvatskoj prijavilo prekid pružanja IKT usluga zbog kibernetičkih napada (npr. napadi ucjenjivačkim softverom, napadi uskraćivanjem usluga). U istoj je godini 28,7 % poduzeća razvilo ili preispitalo svoju politiku sigurnosti IKT-a u prethodnih 12 mjeseci.

Kad je riječ o digitalizaciji javnih usluga, Hrvatska je i dalje ispod prosjeka EU-a. Hrvatski su rezultati ispod prosjeka EU-a kad je riječ o dostupnosti i upotrebi digitalnih internetskih usluga za građane (67,2 u odnosu na 79,4) te posebno za poduzeća (66,2 u odnosu na 85,4). Ostali pokazatelji DESI-ja u tom području također su ispod prosjeka EU-a: unaprijed ispunjeni obrasci (49,4 % u odnosu na 70,8 % u EU-u) i transparentnost pružanja usluga (59,1 % u odnosu na 66,9 % u EU-u), ali su bolji u pogledu korisnika usluga e-uprave (88,5 % u odnosu na 75,1 % u EU-u). Međutim, Hrvatska bilježi jako dobre rezultate kad je riječ o pristupu elektroničkoj zdravstvenoj evidenciji (86 u odnosu na 79 u EU-u). Napredak u području e-zdravstva vidljiv je u razvoju centralnog zdravstvenog informacijskog sustava Republike Hrvatske (CEZIH), kojim su se uspješno digitalizirali poslovni procesi u zdravstvu, i uvođenju umjetne inteligencije za pametno zdravstvo i medicinu (AI4Health.Cro). Kad je riječ o elektroničkoj identifikaciji (eID), u Hrvatskoj je prijavljena jedna e-osobna iskaznica u skladu s Uredbom eIDAS (vidjeti Prilog 12.).

Tablica A10.1.: **Najvažniji ciljevi digitalnog desetljeća koji se prate na temelju pokazatelja indeksa gospodarske i društvene digitalizacije**

	Croatia			EU	Digital Decade target by 2030 (EU)
	2022	2023	2024	2024	
Digital skills					
At least basic digital skills	**63%**	**63%**	**59%**	**56%**	**80%**
% individuals	2021	2021	2023	2023	2030
ICT specialists ([1])	**3.6%**	**3.7%**	**4.3%**	**4.8%**	**20 million**
% individuals in employment aged 15-74	2021	2022	2023	2023	2030
Digital infrastructure/connectivity					
Fixed very high capacity network (VHCN) coverage	**52%**	**61%**	**68%**	**79%**	**100%**
% households	2021	2022	2023	2023	2030
Fibre to the premises (FTTP) coverage ([2])	**39%**	**54%**	**62%**	**64%**	**-**
% households	2021	2022	2023	2023	
Overall 5G coverage	**34%**	**82%**	**83%**	**89%**	**100%**
% populated areas	2021	2022	2023	2023	2030
Digitalisation of businesses					
SMEs with at least a basic level of digital intensity	**50%**	**NA**	**56%**	**58%**	**90%**
% SMEs	2021		2023	2023	2030
Data analytics	**NA**	**NA**	**52%**	**33%**	**-**
% enterprises			2023	2023	
Cloud	**35%**	**35%**	**41%**	**39%**	**-**
% enterprises	2021	2021	2023	2023	
Artificial intelligence	**9%**	**9%**	**8%**	**8%**	**-**
% enterprises	2021	2021	2023	2023	
AI or cloud or data analytics ([3])	**NA**	**NA**	**66%**	**55%**	**75%**
% enterprises			2023	2023	2030
Digitalisation of public services					
Digital public services for citizens	**69**	**71**	**67**	**79**	**100**
Score (0 to 100)	2021	2022	2023	2023	2030
Digital public services for businesses	**68**	**67**	**66**	**85**	**100**
Score (0 to 100)	2021	2022	2023	2023	2030
Access to e-health records	**NA**	**86**	**86**	**79**	**100**
Score (0 to 100)		2022	2023	2023	2030

([1]) The 20 million target represents about 10% of total employment.

([2]) The fibre to the premises coverage indicator is included separately as its evaluation will also be monitored separately and taken into consideration when interpreting VHCN coverage data in the Digital Decade.
([3]) At least 75 % of Union enterprises have taken up one or more of the following, in line with their business operations: (i) cloud computing services; (ii) big data; (iii) artificial intelligence.

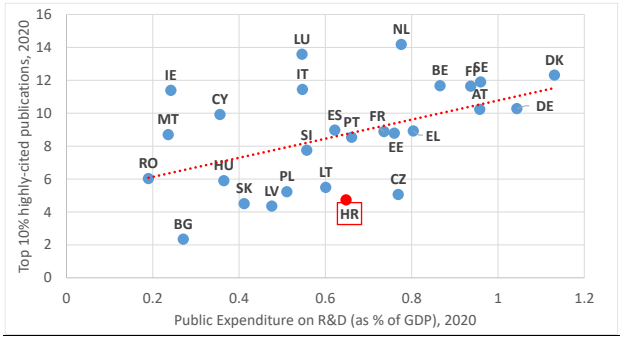
Izvor: Indeks gospodarske i društvene digitalizacije

Ovaj Prilog sadržava opći pregled uspješnosti hrvatskog sustava istraživanja i inovacija, koji je ključan za usporednu tranziciju i dugoročnu konkurentnost.

Hrvatska je „novi inovator" sa sve boljim rezultatima. U izdanju Europske ljestvice uspjeha u inoviranju za 2023 ([91]) navodi se da su rezultati Hrvatske u području inovacija rasli brže od prosjeka EU-a. To je posebno potaknuto povećanjem poduzetničkog kapitala i većim brojem zajedničkih javno-privatnih publikacija od 2016.

Znanstveni rezultati i dalje su skromne kvalitete iako se rashodi za istraživanje i razvoj povećavaju. Znanstvena izvrsnost na niskoj je razini, što pokazuje udio hrvatskih znanstvenih publikacija u 10 % najčešće citiranih znanstvenih publikacija u svijetu kao postotak ukupnih znanstvenih publikacija u zemlji, koji se povećao, ali je znatno ispod prosjeka EU-a (4,47 % u odnosu na 9,6 %). To je uzrokovano povijesno niskim ulaganjima u istraživanje i inovacije te dugotrajnom rascjepkanošću javnog istraživačkog sustava i visokih učilišta, što negativno utječe na djelotvornost i učinak javnih rashoda za istraživanje i razvoj ([92]) (vidjeti grafikon A11.1.).

Grafikon A11.1.: **10 % najčešće citiranih publikacija u vezi s javnim rashodima za istraživanje i razvoj, 2020.**

Izvor: Na temelju podataka Eurostata / Science-Metrixa.

Znatna povećanja javnih rashoda za istraživanje i razvoj tijekom posljednjih nekoliko godina (0,40 % BDP-a u 2015. u odnosu na 0,65 % u 2022.) pozitivan su signal. Daljnja ulaganja u okviru plana za oporavak i otpornost i kohezijske politike mogu pomoći da se u srednjoročnom razdoblju manjak javnih sredstava smanji na razinu prosjeka EU-a. Cilj nedavno uvedenog modela financiranja koji se temelji na uspješnosti povezati je udio financijskih sredstava za visoka učilišta i javne istraživačke organizacije s postignućima i strukturnim poboljšanjima. Iako je sam model pohvalan, njegov učinak na znanstvenu izvrsnost ovisi o pravilnoj i ambicioznoj provedbi u kombinaciji sa strogom evaluacijom učinkovitosti instrumenta ([93]). Osim toga, i dalje je ključno riješiti problem velike rascjepkanosti visokih učilišta, uključujući velik broj fakulteta, koji se dosad nije sustavno rješavao i mogao bi znatno ograničiti učinak napora koji se trenutačno ulažu u povećanje javne potrošnje za istraživanje i razvoj.

Za daljnja poboljšanja uspješnosti istraživanja i inovacija bit će potrebna bliska suradnja relevantnih vladinih aktera i jačanje administrativnih kapaciteta. Hrvatska je uspješno pojednostavnila upravljanje istraživanjem i inovacijama, među ostalim razjasnivši ulogu Nacionalnog vijeća za inovacije (NIC). Međutim, s obzirom na velik broj tekućih i budućih programa potpore istraživanju i inovacijama, provedba snažnijeg sustava suradnje među relevantnim akterima (ministarstva, agencije za financiranje i drugi) od velike je važnosti, kako je preporučeno u nedavno objavljenom izvješću ([94]). Nadalje, kako bi se nosili s brojnim tekućim inicijativama u području istraživanja i inovacija, ministarstvima i agencijama za financiranje potrebni su ljudski kapaciteti za pravodobnu i pravilnu provedbu reformi i ulaganja ([95]).

Poboljšale su se veze između poduzeća i znanosti, a dosljednost namjenskih mjera potpore od ključne je važnosti. Unatoč smanjenju u razdoblju od 2019. do 2022., udio

([91]) Europska ljestvica uspjeha u inoviranju (EIS) za 2023., profil za Hrvatsku https://ec.europa.eu/assets/rtd/eis/2023/ec_rtd_eis-country-profile-hr.pdf. Europska ljestvica uspjeha u inoviranju pruža komparativnu analizu uspješnosti u području inovacija u državama članicama EU-a, uključujući relativne prednosti i nedostatke nacionalnih inovacijskih sustava (u odnosu i na prosjek EU-a).

([92]) Vidjeti i Svjetska banka (2019.): *Analysis of the quality and coherence of the policy mix – Croatia Public Expenditure Review in STI.*

([93]) ZIC (2023.): Strateška evaluacija sustava prijenosa tehnologije i zaštite prava intelektualnog vlasništva Bugarske, Hrvatske i Rumunjske.

([94]) Ibid.

([95]) U tom se smislu mogu primjenjivati programi za potporu tim kapacitetima, kao što je projekt DIGIT Svjetske banke.

zajedničkih javno-privatnih publikacija u ukupnom broju publikacija i dalje je iznad prosjeka EU-a (8,3 % u odnosu na 7,6 %). Suradnja između poduzeća i akademske zajednice ima koristi od brojnih namjenskih programa za oporavak i otpornost i programa financiranja EFRR-a ([96]) usmjerenih na zajednička istraživanja. Smjernice za prijenos novih tehnologija i financijska potpora programima prijenosa tehnologije važni su i prijeko potrebni jer su patentne prijave podnesene na temelju Ugovora o suradnji u području patenata po milijardi BDP-a (0,46 u odnosu na prosjek EU-a od 3,4 u 2019.) vrlo niske te se i dalje smanjuju (vidjeti Prilog 12.). U budućnosti je važno osigurati stabilnost financiranja i dosljednu potporu uredima za prijenos tehnologije kako bi izgradili kapacitete, među ostalim i izvan okvira fondova EU-a ([97]). Dodatne mjere „meke" potpore, npr. događanja za umrežavanje i osposobljavanja za zajednička istraživanja, mogle bi biti korisne, za što bi se mogle upotrijebiti postojeće, ali pojačane inicijative, npr. tematska inovacijska vijeća ([98]).

Rashodi poduzeća za istraživanje i razvoj ispod su prosjeka EU-a, ali su se znatno povećali. Rashodi poduzeća za istraživanje i razvoj izraženi kao postotak BDP-a gotovo su se udvostručili od 2015., ali su i dalje znatno ispod prosjeka EU-a (0,78 % u odnosu na 1,48 % u 2022.). To je vidljivo i u malom broju istraživača zaposlenih u poduzećima na tisuću aktivnih stanovnika (1,4 u Hrvatskoj u odnosu na prosjek EU-a od 5,4 u 2021.) ([99]). Sustav poreznih poticaja za istraživanje i razvoj slabo je iskorišten ([100]); predviđena analiza sustava poreznih poticaja za istraživanje i razvoj bit će važna, a još će važnija biti provedba njezinih rezultata. Dostupnost poduzetničkog kapitala (kao % BDP-a) poboljšava se ([101]), ali je i dalje ispod prosjeka EU-a (0,034 % u odnosu na 0,085 %).

([96]) Npr. ciljani znanstveni istraživački program radi podupiranja suradničkih industrijskih istraživačkih projekata.

([97]) ZIC (2023.): Strateška evaluacija sustava prijenosa tehnologije i zaštite prava intelektualnog vlasništva Bugarske, Hrvatske i Rumunjske.

([98]) Europska komisija (2023.): Potpora instrumenta za političku podršku ranim fazama inovacija i vezama između znanstvenog i poslovnog sektora u Hrvatskoj.

([99]) Eurostat.

([100]) OECD (2023): Ekonomska istraživanja OECD-a: Hrvatska 2023.

([101]) Hrvatska *start-up* poduzeća primaju potporu i u okviru inicijative EIF-a/EFRR-a „Hrvatski poduzetnički kapital 2": Poveznica:

Tablica A11.1.: **Glavni pokazatelji inovacija**

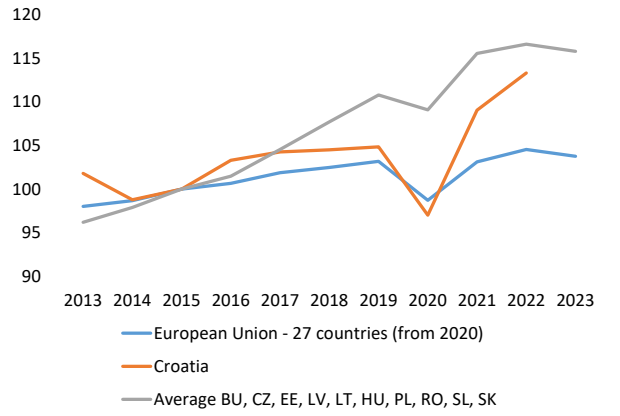
Croatia	2010	2015	2020	2021	2022	EU average (1)
Key indicators						
R&D intensity (GERD as % of GDP)	0.73	0.83	1.24	1.24	1.43	2.24
Public expenditure on R&D as % of GDP	0.41	0.4	0.65	0.66	0.65	0.73
Business enterprise expenditure on R&D (BERD) as % of GDP	0.32	0.42	0.6	0.58	0.78	1.48
Quality of the R&I system						
Scientific publications of the country within the top 10% most cited publications worldwide as % of total publications of the country	3	3.6	4.74	:	:	9.6
Patent Cooperation Treaty (PCT) patent applications per billion GDP (in PPS)	0.7	0.4	0.46	:	:	3.4
Academia-business cooperation						
Public-private scientific co-publications as % of total publications	7.5	6.9	8.7	8.7	8.3	7.6
Public expenditure on R&D financed by business enterprise (national) as % of GDP	0.03	0.033	0.030	0.026	:	0.054
Human capital and skills availability						
New graduates in science & engineering per thousand pop. aged 25-34	11.8	12.8	16.6	16.4	:	16.9
Public support for business enterprise expenditure on R&D (BERD)						
Total public sector support for BERD as % of GDP	0.013	0.005	0.053	0.066	:	0.204
R&D tax incentives: foregone revenues as % of GDP	0.031	0	0.013	0.004	:	0.104
Green innovation						
Share of environment-related patents in total patent applications filed under PCT (%)	16.7	12.8	13.7	:	:	14.7
Finance for innovation and economic renewal						
Venture capital (market statistics) as % of GDP	0.003	0.006	0.009	0.029	0.034	0.085
Employment share of high growth enterprises measured in employment (%)	:	14.55	12.3	:		12.51

(1) Prosjek EU-a za posljednju godinu za koju su podaci dostupni ili godinu s najviše podataka za Hrvatsku.
Izvor: Eurostat, OECD, GU JRC, Science-Metrix (baza podataka Scopus i EPO-ova baza statističkih podataka o patentima), Invest EU.

Konkurentnost Hrvatske postupno se poboljšava. Prema ljestvici globalne konkurentnosti instituta IMD za 2023. ([102]) Hrvatska se nalazi na 50. mjestu, što je za četiri mjesta niže u odnosu na 2022., ali za 10 mjesta više u odnosu na 2019. Prednosti Hrvatske uključuju dobre rezultate u turističkom sektoru (u 2019. izravni doprinos turizma BDP-u procijenjen je na 11,8 % ([103])), dugoročni rast zaposlenosti i stopu rasta BDP-a po stanovniku. Hrvatska je blago povećala svoj tržišni udio u svjetskom izvozu (roba i komercijalne usluge) s 0,13 % u 2018. na 0,14 % u 2022.

Produktivnost rada u Hrvatskoj dostiže prosjek EU-a, ali sporije od usporedivih zemalja. Realna produktivnost rada po zaposlenoj osobi porasla je u razdoblju od 2015. do 2022. za 13,3 % i znatno je iznad prosjeka EU-a od 4,5 % ([104]). Međutim, produktivnost rada u Hrvatskoj rasla je sporije nego u usporedivim zemljama ([105]).

Grafikon A12.1.: **Produktivnost rada po zaposlenoj osobi (indeks 100 u 2015.)**

Izvor: Eurostat

Unatoč napretku, razlika u produktivnosti u odnosu na EU i dalje je znatna. Produktivnost rada u Hrvatskoj iznosi 70 % ukupne produktivnosti rada u EU-u u 2023. ([106]). Ta razlika posljedica je slabih rezultata unutar sektora, a ne strukture hrvatskog gospodarstva. Na primjer, prema podacima Svjetske banke ([107]) produktivnost Hrvatske u proizvodnom sektoru čini samo četvrtinu one u Njemačkoj, vodećem gospodarstvu u regiji. Unatoč poboljšanjima 2021. i 2022. produktivnost u tom sektoru nije rasla u razdoblju od 2018. do 2022. (–0,1 % godišnje u odnosu na +1,63 % za EU-27). Produktivnost u građevinskom sektoru također je niska (manje od 40 % one u Njemačkoj), što je problematično zbog vrlo velikih ulaganja koja su u okviru hrvatskog plana za oporavak i otpornost predviđena za obnovu zgrada te ponovnu izgradnju zgrada oštećenih u potresima 2020. Niska produktivnost Hrvatske u tim sektorima posljedica je relativno velikog udjela poduzeća s lošim rezultatima i relativno malog broja uspješnih poduzeća ([108]). Međutim, od 2016. udio brzorastućih poduzeća u Hrvatskoj relativno je veći nego u EU-u ([109]).

Proizvodni sektor manji je nego u usporedivim zemljama, ali nudi mogućnosti za rast. Hrvatska se u velikoj mjeri oslanja na turistički sektor i ima relativno nisku razinu industrijalizacije (13 % BDP-a u odnosu na 15 % u EU-27 i 17 % u državama članicama EU-a u srednjoj i istočnoj Europi). Osim toga, proizvodnja srednje i visoke tehnologije čini manji udio dodane vrijednosti proizvodnje u Hrvatskoj nego u usporedivim zemljama (31 % u odnosu na 41 % u EU-27 i 38 % u državama članicama EU-a u srednjoj i istočnoj Europi). Međutim, Hrvatska ostvaruje visoku konkurentnost izvoza robe i ima komparativnu prednost u pogledu niskougljičnih tehnoloških proizvoda ([110]). Očekuje se da će do 2026. imati kapacitet elektrolizatora od 10 MW (vidjeti Prilog 7.). Pametna specijalizacija i politika poticanja izravnih stranih ulaganja radi širenja obećavajućih specijaliziranih sektora mogle bi pomoći u razvoju proizvodnog potencijala Hrvatske ([111]).

Cijene energije i nestašice materijala i dalje su problem, ali su manje izražene nego prošle godine. Tijekom zime 2022. – 2023. energetska kriza znatno je utjecala na poduzeća, posebno na

([102]) Ljestvice globalne konkurentnosti instituta IMD, 2023.

([103]) Eurostat, Satelitski podaci o turizmu za 2023.

([104]) Eurostat (NAMA_10_LP_ULC)

([105]) Svjetska banka, Gospodarski memorandum Hrvatske, 2022.

([106]) BDP po satu rada prema standardima kupovne moći, Europska komisija, jesenska prognoza 2023.

([107]) Svjetska banka, Gospodarski memorandum Hrvatske, 2022.

([108]) Ekonomska istraživanja OECD-a: Hrvatska, 9/2023.

([109]) Eurostat (bd_9pm_r2).

([110]) MMF, Hrvatska – izvješće na temelju članka 4., 29. lipnja 2023.

([111]) Friedrich Ebert Stiftung, *Industrial Policy for a new growth model, Country briefing Croatia*, 2023.

energetski intenzivne industrije kao što su aluminij, građevinski materijali, brodogradnja i gnojiva. Stanje se sada poboljšava zbog pada cijena energije. Poboljšava se i situacija u pogledu manjka materijala: broj industrijskih poduzeća koja su prijavila manjak materijala znatno se smanjio 2023. u odnosu na 2022. (12,2 % u odnosu na 24,8 %) (vidjeti tablicu A12.1.). Međutim, i dalje je mnogo viši nego 2019., kada je samo 4 % poduzeća u industriji prijavilo ograničenja materijala.

Nedostatak radne snage šteti inovacijama i rastu. Poduzeća smatraju da je nedostupnost kvalificiranog osoblja glavna prepreka ulaganjima ([112]). Nedostatak radne snage šteti ključnim sektorima gospodarstva kao što su građevinarstvo, turizam i industrija (vidjeti Prilog 14.). U industriji taj nedostatak teže pogađa Hrvatsku nego ostatak EU-a, pri čemu 39 % ispitanih poduzeća ima poteškoće, u usporedbi s prosjekom EU-a od 23,3 % (vidjeti tablicu A.12.1.). Nedostatak stručnih i kvalificiranih radnika u građevinskom sektoru velik je problem ([113]). Nedostatak stručnjaka utječe na uvođenje digitalnih i zelenih tehnologija u lokalna poduzeća ([114]). Udio malih i srednjih poduzeća (MSP-ovi) s barem osnovnom razinom digitalnog intenziteta iznosio je 56 % u odnosu na 58 % u EU-u u 2023. ([115]) (vidjeti Prilog 10.).

Na uspješnost Hrvatske u području inovacija negativno utječe niska razina poslovnih ulaganja u istraživanje i inovacije. Udio rashoda poduzeća za istraživanje i razvoj gotovo se udvostručio od 2015., ali je i dalje znatno ispod prosjeka EU-a (0,78 % u odnosu na 1,48 % u 2022.) (vidjeti Prilog 11.). U usporedbi s EU-om, rezultati Hrvatske u pogledu ulaganja poduzeća u istraživanje i inovacije smanjili su se za gotovo 20 postotnih bodova u razdoblju od 2016. do 2023. ([116]). Broj patenata po stanovniku jedan je od najnižih u EU-u ([117]), a Hrvatska ne sudjeluje ni u pojačanoj suradnji u području jedinstvenog patentnog sustava. Ta slaba uspješnost rezultat je nekoliko čimbenika, uključujući relativno mali broj velikih industrijskih poduzeća, disperziju javne potpore za inovacije i slabu iskorištenost programa poreznih poticaja za istraživanje i razvoj ([118]). Hrvatska ima loše rezultate i u pogledu pokazatelja ljudskih resursa, kao što su cjeloživotno učenje i broj stanovnika s visokoškolskim obrazovanjem i doktoratom, posebno u području znanosti, tehnologije, inženjerstva i matematike. Ti slabi rezultati mogu se povezati s niskom razinom osnovnih vještina izmjerenom prema OECD-ovu Programu za međunarodnu procjenu učenika (PISA), što upućuje na nedostatke u obrazovnom sustavu. Svaki treći učenik ne doseže minimalnu razinu znanja u matematici, a udio najuspješnijih učenika ispod je prosjeka EU-a za sve tri osnovne vještine (vidjeti Prilog 15.).

Pristup vlasničkom kapitalu i dalje je znatno ispod prosjeka EU-a. Udio poduzeća s financijskim poteškoćama u Hrvatskoj veći je nego u EU-u (oko 12 % u odnosu na 6 %) ([119]), a povećanje kamatnih stopa negativno utječe na ulaganja. Bankovno financiranje dominira, a pristup zajmovima iznad je prosjeka EU-a ([120]). S druge strane, pristup vlasničkom kapitalu, koji je ključan za ulaganja u mlada i inovativna poduzeća te njihov rast, znatno je ispod prosjeka EU-a. EIF-ov indeks pristupa MSP-ova financiranju za vlasnički kapital iznosio je 2022. 0,09 u Hrvatskoj u odnosu na 0,17 u EU-u (vidjeti tablicu A12.1.). To je djelomično posljedica pretjerano složenih struktura javnih tržišta vlasničkih instrumenata ([121]). Hrvatski plan za oporavak i otpornost sadržava niz mjera za poboljšanje pristupa financiranju i jačanje tržišta kapitala, za koje se očekuje da će u nadolazećim godinama ostvariti rezultate.

Razlike u plaćanjima između javnog sektora i poduzeća sve su veće. Zakašnjela plaćanja mogu povećati rizik od stečaja, posebno za MSP-ove. Razlike u plaćanjima između javnog sektora i

([112])Europska investicijska banka, *Industrial Policy for a new growth model, Country briefing Croatia*, 2023.

([113])Europski opservatorij građevinskog sektora

([114])Friedrich Ebert Stiftung, *Industrial Policy for a new growth model, Country briefing Croatia*, 2023.

([115])Europska komisija, Izvješće o digitalnom desetljeću – Hrvatska.

([116])Europska komisija, 2023., Europska ljestvica uspjeha u inoviranju

([117])Europski patentni ured

([118])Ekonomska istraživanja OECD-a za Hrvatsku, 9/2023.

([119])Europska investicijska banka, EIB-ova anketa o ulaganjima u 2023.

([120])Europski investicijski fond, Indeks pristupa MSP-ova financiranju – zajmovi.

([121])Ekonomska istraživanja OECD-a: Hrvatska, 9/2023, str. 12. i 86.

poduzeća povećale su se od 2021. i sada su nešto iznad prosjeka EU-a ([122]) (vidjeti tablicu A12.1.). Osim toga, pravodobnost plaćanja, posebno u sektorima sa znatnim brojem MSP-ova kao što su građevinarstvo, promet, distribucija i maloprodaja i dalje nije zadovoljavajuća ([123]).

Propisi i administrativno opterećenje negativno utječu na tržišno natjecanje i dinamiku. Kao što je naglasio OECD ([124]), Hrvatska ima dinamično gospodarstvo s međunarodno konkurentnim i mladim poduzećima. Međutim, ukupni rezultati u rastu produktivnosti rada ograničeni su. Jedan je od razloga činjenica da je udio niskoproduktivnih poduzeća i dalje visok, dok produktivna poduzeća često imaju poteškoća s rastom. To je vjerojatno posljedica poslovnog okruženja koje oslabljuje konkurentske pritiske među poduzećima. Prepreke tržišnom natjecanju ključan su problem u području usluga ([125]), posebno ograničenja u reguliranim profesijama. Iako je regulatorni okvir dobro osmišljen, propisi su u praksi često opterećujući, a mjere za smanjenje tog opterećenja ponekad su ugrožene manjkom stručnjaka za provedbu reformi. Hrvatska je ispod prosjeka EU-27 u pogledu učinkovitosti vlade ([126]) (vidjeti Prilog 13.). Daljnje smanjenje opterećenja uzrokovanog dugotrajnim i nepredvidivim regulatornim postupcima i povećanje administrativne učinkovitosti bit će ključni za poticanje rasta produktivnosti ([127]).

Unatoč nedavnim reformama više je zanimanja izloženo većim regulatornim ograničenjima nego u drugim državama članicama EU-a ([128]). Ograničenja su posebno velika za odvjetnike, arhitekte, porezne savjetnike, inženjere i turističke vodiče. Konkurentnost u inženjerskim profesijama ograničena je, među ostalim, kombinacijom skupog obveznog članstva u Komori (uključujući obvezu zasebne registracije za svaku specijalizaciju), polaganja dodatnog stručnog ispita nakon diplome, određivanja preporučenih cijena i velike rascjepkanosti isključivih prava. Odvjetnike ograničavaju pravni oblik, pravila o nespojivosti i multidisciplinarna ograničenja, koji mogu utjecati na potencijal tog sektora za inovacije i uvođenje digitalnih rješenja i novih poslovnih modela. Hrvatska je 2022. donijela izmjene Zakona o odvjetništvu kako bi uklonila neke prepreke, ali one i dalje postoje. Kad je riječ o turističkim vodičima, različiti regionalni propisi kojima se uređuje zanimanje turističkog vodiča otežavaju pristup tržištu, što utječe na nacionalne pružatelje usluga i prekogranično pružanje usluga. Kako bi se uklonile regulatorne prepreke u uslugama, u planu za oporavak i otpornost predlažu se ambiciozne reforme za liberalizaciju tržišta usluga ([129]). Hrvatska mora dovršiti reforme do kraja 2024.

Hrvatska ostvaruje određeni napredak u smanjenju regulatornog opterećenja. Reformama u okviru plana za oporavak i otpornost rješavaju se izazovi u području digitalne uprave, pružanja javnih usluga, oblikovanja politika, teritorijalne rascjepkanosti i državne službe. Ti napori već ostvaruju rezultate. Udio poduzeća koja ograničavajuće poslovne propise smatraju velikom preprekom dugoročnim ulaganjima znatno se smanjio od 2018. (vidjeti tablicu A12.1.). Međutim, i dalje je iznad prosjeka EU-a (29,0 % u usporedbi s prosjekom EU-a od 22,2 %) ([130]).

Hrvatska pojednostavnjuje postupke izdavanja dozvola za uvođenje energije iz obnovljivih izvora. Ulaganje u infrastrukturu za energiju iz obnovljivih izvora otežano je zbog dugotrajnih administrativnih postupaka izdavanja dozvola, posebno za kopnene vjetroelektrane i solarne fotonaponske sustave postavljene na tlu ([131]). U okviru Radne skupine za osiguravanje primjene pravila jedinstvenog tržišta Hrvatska je potvrdila postojanje više prepreka izdavanju dozvola i radi na njihovu uklanjanju. One uključuju zbunjujući i složen pravni okvir, nedostatno praćenje procesa, nejasne korake u procesu i manjak kvalificiranog osoblja u relevantnim tijelima. Hrvatska je 2022. u okviru svojeg plana

([122])https://www.dnb.com/en-ch/knowledge/study/payment-study-2023-download3.html

([123])*Dun & Bradstreet Payment study* 2022

([124])Ekonomska istraživanja OECD-a: Hrvatska, 9/2023.

([125])Svjetska banka, Gospodarski memorandum Hrvatske, 2022.

([126])Svjetski pokazatelji upravljanja, 2022.

([127])Ekonomska istraživanja OECD-a: Hrvatska, 9/2023.

([128])Komunikacija o ažuriranju preporuka za reformu regulative u području profesionalnih usluga, COM(2021) 385.

([129])Reforma C1.1.1. R2 – Plan za oporavak i otpornost Hrvatske

([130])Europska investicijska banka, Istraživanje EIB-a – pregled rezultata koje je ostvarila Hrvatska, 2023.

([131])Europska komisija, Izvješće o tehničkoj potpori za politiku obnovljivih izvora energije, 4/2023.

za oporavak i otpornost ([132]) uklonila nekoliko administrativnih prepreka kojima se potrošačima vlastite energije ograničavalo korištenje energije iz obnovljivih izvora (vidjeti Prilog 7.). Međutim, Hrvatska je izvijestila da zasad nema planova za uvođenje jedinstvene kontaktne točke za izdavanje dozvola za energiju iz obnovljivih izvora.

Pokazatelji u Pregledu stanja jedinstvenog tržišta pokazuju relativno dobre rezultate. Prosječno kašnjenje Hrvatske u prenošenju direktiva u 2023. iznosilo je 16,8 mjeseci ([133]). To je kašnjenje kraće od prosjeka EU-a (18,3 mjeseca), ali se povećalo od 2021., kad je iznosilo samo 10,1 mjesec. Pozitivno je da su nedostatno prenošenje direktiva u nacionalno zakonodavstvo i deficit sukladnosti u Hrvatskoj u skladu su s prosjekom EU-a i poboljšavaju se (vidjeti tablicu A12.1.). Kad je riječ o povredama, Hrvatska ostvaruje dobre rezultate. Broj neriješenih predmeta ispod je prosjeka, a trajanje postupaka zbog povrede najkraće je u EU-u. Hrvatska je riješila 93,3 % od 15 predmeta SOLVIT koje je obradila kao nadležni centar, što je iznad prosjeka EU-a od 88,3 %. Međutim, zapošljavanje osoblja i dalje je problem.

Hrvatska poduzeća sve više profitiraju od mogućnosti koje nudi jedinstveno tržište. U posljednjih se nekoliko godina trgovinska integracija Hrvatske u jedinstveno tržište povećala i sada je oko prosjeka EU-a (vidjeti tablicu A12.1.). Udio MSP-ova koji se bave elektroničkom prodajom u ostatak svijeta znatno je iznad prosjeka EU-a (8,1 % u odnosu na 4,9 %) ([134]). Uvođenje eura 2023. dodatno je olakšalo trgovinu s kupcima i dobavljačima iz drugih zemalja europodručja.

Hrvatska je u međufazi uvođenja komponenata potrebnih za povezivanje s tehničkim sustavom koji se temelji na načelu „samo jednom" (OOTS) ([135]). U okviru Uredbe o jedinstvenom digitalnom pristupniku ([136]) sustav će omogućiti automatiziranu prekograničnu razmjenu dokaza među nadležnim tijelima, čime će se poboljšati internetski pristup informacijama, administrativni postupci i pomoć unutar EU-a. Uključivanje hrvatskih nadležnih tijela ključno je za neometano funkcioniranje sustava i smanjenje administrativnog opterećenja.

([132])Ključna etapa 37 plana za oporavak i otpornost Hrvatske

([133])Europska komisija, Pregled stanja jedinstvenog tržišta – Hrvatska

([134])Europska komisija, Pregled uspješnosti MSP-ova 2022./2023. – Hrvatska, 6/2023.

([135])Provedbena uredba (EU) 2022/1463

([136])Uredba (EU) 2018/1724

Tablica A12.1.: **Jedinstveno tržište i industrija**

Croatia							
POLICY AREA	**INDICATOR NAME**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**EU27 average***
HEADLINE INDICATORS							
Economic Structure	Net Private investment, level of private capital stock, net of depreciation, % GDP[1]	3,6	2	3,1	4,2	2,7	**3,8**
	Net Public investment, level of public capital stock, net of depreciation, % GDP[1]	0,9	1,8	1,2	0,6	2,2	**1,2**
	Real labour productivity per person in industry (% yoy)[2]	-2	-5,5	10,6	1,3	-	**-1,24**
Cost competitiveness	Nominal unit labour cost in industry (% yoy)[2]	0,4	3,6	-4,7	8,8	:	**9,83**
SINGLE MARKET							
Single Market integration	EU Trade integration, % (Average intra-EU imports + average intra EU exports)/GDP[2]	38,0	34,6	38,6	45,0	41,4	**42,9**
Compliance	Transposition deficit, % of all directives not transposed[3]	0,2	1,2	1,4	1,1	0,6	**0,7**
	Conformity deficit, % of all directives transposed incorrectly[3]	1,9	1,8	1,4	1,2	1,1	**1,1**
	SOLVIT, % resolution rate per country[3]	89,5	100,0	100,0	92,9	93,0	**88,3**
	Number of pending infringement proceedings[3]	18	26	26	22	22	**25,9**
Restrictions	EEA Services Trade Restrictiveness Index[4]	-	-	-	-	-	**0,05**
Public procurement	Single bids, % of total contractors[3]	17	25	21	23	22	**28,6**
	Direct Awards, %[3]	8	7	6	5	5	**8,1**
ECONOMIC STRUCTURE							
Shortages	Material Shortage (industry), firms facing constraints, %[5]	4,3	8,4	13,3	24,8	12,2	**17,2**
	Labour Shortage using survey data (industry), firms facing constraints, %[5]	29,8	13,5	17,9	34,0	39,0	**23,3**
	Vacancy rate, % of vacant posts to all available ones (vacant + occupied)[2]	1,425	1,0	1,5	1,6	1,5	**2,5**
Strategic dependencies	Concentration in selected raw materials, Import concentration index based on a basket of critical raw materials[6]	0,13	0,15	0,14	0,15	0,16	**0,22**
	Installed renewables electricity capacity, % of total electricity produced[2]	62,7	66,9	67,5	70,8	0,0	**50**
BUSINESS ENVIRONMENT - SMEs							
Investment obstacles	Impact of regulation on long-term investment, % of firms reporting business regulation as major obstacle[7]	45,4	38,8	38,7	27,0	29,0	**22,2**
Business demography	Bankruptcies, Index (2015=100)[2]	201,9	145,0	197,7	215,4	167,2	**105,6**
	Business registrations, Index (2015=100)[2]	153,2	114,3	140,0	153,9	170,5	**120,2**
Late payments	Payment gap - corporates B2B, difference in days between offered and actual payment[8]	-	16	12	13	13	**15**
	Payment gap - public sector, difference in days between offered and actual payment[8]	-	24	10	15	17	**16**
	Share of SMEs experiencing late payments in past 6 months, %[9]	50,2	50,7	48,0	39,5	32,6	**48,7**
Access to finance	EIF Access to finance index - Loan, Composite: SME external financing over last 6 months, index values between 0 and 1[10]	0,57	0,50	0,43	0,68	-	**0,49**
	EIF Access to finance index - Equity, Composite: VC/GDP, IPO/GDP, SMEs using equity, index values between 0 and 1[10]	0,09	0,05	0,12	0,09	-	**0,17**

Izvor: (1) AMECO, (2) Eurostat, (3) Pregled stanja jedinstvenog tržišta, (5) ECFIN BCS, (6) COMEXT i izračuni Komisije, (7) EIB-ova anketa o ulaganjima, (8) Intrumovo izvješće o plaćanju, (9) istraživanje SAFE, (10) EIF-ov indeks pristupa MSP-ova financiranju
* Vlastiti izračuni Komisije za prosjek EU-27

Javna uprava u Hrvatskoj ključna je za konkurentnost gospodarstva, osobito zato što stvara uvjete za dvostruku tranziciju i povoljno poslovno okruženje. Općenito, percepcija stanovnika Hrvatske o učinkovitosti vlade ispod je prosjeka EU-a ([137]). Reformama u okviru plana za oporavak i otpornost rješavaju se izazovi u području digitalne uprave, pružanja javnih usluga, oblikovanja politika, teritorijalne rascjepkanosti i državne službe.

Oblikovanje politika u Hrvatskoj suočava se s određenim izazovima. Ne postoje formalni mehanizmi za sustavno uključivanje dokaza u političke odluke, što dovodi do ograničenja transparentnosti i koordinacije između vlade i organizacija koje stvaraju znanje. Novim zakonodavnim okvirom izrađenim u okviru plana za oporavak i otpornost nastoje se ujednačiti i poboljšati instrumenti politike za bolju regulativu, posebno planiranje zakonodavnih aktivnosti, procjena regulatornog učinka, evaluacije propisa i javna savjetovanja ([138]). Donošenje zakona putem hitnih postupaka povećalo se 2022.: 53,7 % zakonodavstva doneseno je ubrzanim postupkom, čime su oslabljena načela transparentnosti, odgovornosti i sudjelovanja javnosti ([139]).

Hrvatska je ispod prosjeka EU-a kad je riječ o zadovoljstvu pružanjem javnih usluga, pri čemu je pozitivnu ocjenu dalo samo 42 % ispitanika ([140]). Jedan je od mogućih razloga organizacijska i teritorijalna rascjepkanost središnje i lokalne vlasti. Aktualna reforma plana za oporavak i otpornost kojom se rješava problem rascjepkanosti lokalnih vlasti ima ograničene rezultate. Određene općine pokazale su interes za zajedničko pružanje odabranih usluga. Međutim, suradnja među općinama trenutačno je ograničena na zajedničko pružanje administrativnih usluga bez suradničke koordinacije općinskih politika. Osim toga, od 428 općina, manje od polovine iskazalo je interes za takvo „spajanje funkcija" unatoč poticajima i pravnoj mogućnosti uvedenoj 2015. Nadalje, interes za stvarna spajanja, tj. ne samo spajanja funkcija nego spajanja dvije općine u jednu, i dalje je ograničen.

Hrvatska provodi niz mjera za rješavanje dugotrajnih izazova s kojima se suočavaju državne službe. Novi modeli plaća i rada uključeni su u plan za oporavak i otpornost. Novim zakonodavnim okvirom utvrđuje se sustav nagrađivanja koji se temelji na uspješnosti te se uvodi hibridni model rada. Izmijenjenim zakonodavnim okvirom za centralizirani sustav selekcije državnih službenika nastoji se povećati transparentnost zapošljavanja u javnom sektoru i olakšati mobilnost osoblja. I dalje postoji velika razlika u sudjelovanju državnih službenika u obrazovanju odraslih: 10,3 % u 2022. u Hrvatskoj u odnosu na prosjek EU-a od 17,9 % (tablica A13.1 i grafikon A13.1).

U pravosudnom sustavu i dalje postoje znatni problemi u pogledu učinkovitosti ([141]). Broj neriješenih predmeta i trajanje postupaka i dalje su među najvišima u EU-u, unatoč tomu što je u 2021. vrijeme potrebno za donošenje odluke u građanskim i parničnim predmetima na prvostupanjskim sudovima palo sa 655 dana na 559 dana. Povećala se upotreba alata za elektroničku komunikaciju, a visina naknade za suce, državne odvjetnike i sudsko osoblje povećala se, a očekuje se i donošenje zakonodavstva kojim će se utvrditi objektivni kriteriji za naknadu. Kad je riječ o neovisnosti pravosuđa, nisu prijavljeni sustavni nedostaci.

Opsežne reforme, ubrzane planom za oporavak i otpornost, mogle bi znatno poboljšati sustav upravljanja javnim ulaganjima ([142]). Nova dugoročna strategija, nacionalna razvojna strategija do 2030., pokrenuta je 2017. i popraćena je jasnim postupkom praćenja. U siječnju 2024. na snagu je stupila nova standardizirana metodologija za ocjenjivanje projekata za sve proračunske i izvanproračunske

([137])Svjetski pokazatelji upravljanja, 2022.

([138])Europska komisija, European Public Administration Country Knowledge: Evidence-informed policymaking, Ured za publikacije EU-a, 2024. (u pripremi).

([139])Europska komisija, European Public Administration Country Knowledge: Country Brief 2023 Croatia, Ured za publikacije EU-a, 2024. (u pripremi).

([140])Europska komisija, Standardno istraživanje Eurobarometra br. 99, 2023.

([141])Za detaljniju analizu uspješnosti hrvatskog pravosudnog sustava vidjeti Pregled stanja u području pravosuđa u EU-u za 2024. (u pripremi) i poglavlje za Hrvatsku u Komisijinu Izvješću o vladavini prava za 2024. (u pripremi).

([142])Belu Manescu, C. (2022.), „Novi dokazi o kvaliteti upravljanja javnim ulaganjima u EU-u" (*New evidence on the quality of public investment Management in the EU*), European Economy Discussion Paper (Dokument za raspravu o europskom gospodarstvu) br. 177, Europska komisija.

Tablica A13.1.: **Pokazatelji javne uprave**

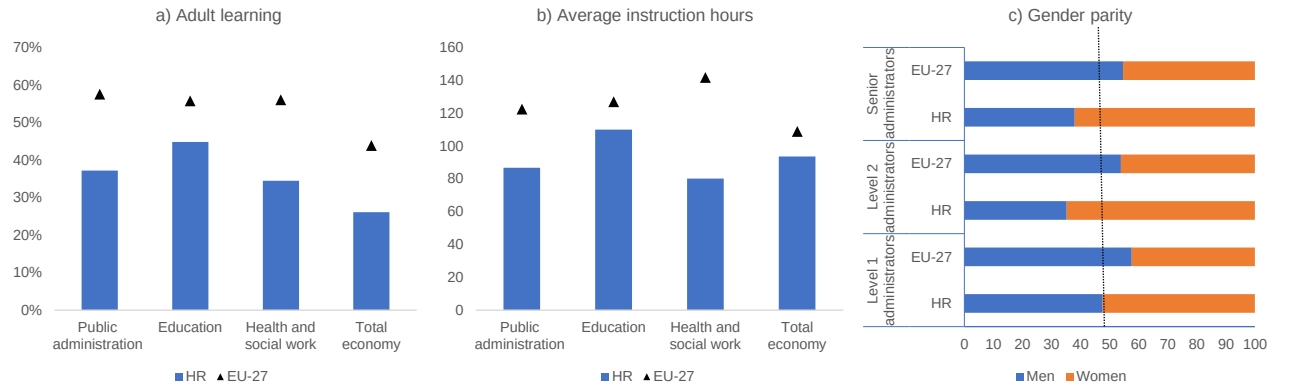
HR	Indicator ([1])	2019	2020	2021	2022	2023	EU-27([2])
E-government and open government data							
1	Share of internet users within the last year that used a public authority website or app	n/a	n/a	n/a	68.7	88.5	75.0
2	E-government benchmark overall score ([3])	n/a	60.6	60.6	63.2	66.9	75.8
3	Open data and portal maturity index	0.7	0.8	0.8	0.7	0.6	0.8
Educational attainment level, adult learning, gender parity and ageing							
4	Share of public administration employees with higher education (levels 5-8, %)	49.7	49.3	49.9 (b)	47.8	50.0 (b)	52.9
5	Participation rate of public administration employees in adult learning (%)	3.4 (u)	3.7 (u)	8.0 (bu)	5.5 (u)	10.3 (b)	17.9
6	Gender parity in senior civil service positions ([4])	9.4	14.2	15.2	18.4	24.0	9.2
7	Ratio of 25-49 to 50-64 year olds in NACE sector O	1.7	1.8	1.6 (b)	1.5	1.6	1.5
Public financial management							
8	Medium-term budgetary framework index	0.5	0.5	0.6	0.7	n/a	0.7
9	Strength of fiscal rules index	1.2	1.2	1.2	1.2	n/a	1.4
Evidence-based policy making							
10	Regulatory governance	n/a	n/a	1.75	n/a	n/a	1.7

([1]) Visoke vrijednosti upućuju na dobre rezultate, osim za pokazatelj br. 6. ([2]) U vrijednosti iz 2023. Ako nije dostupna, prikazana je najnovija dostupna vrijednost. ([3]) Mjeri se usmjerenost na korisnike (među ostalim za prekogranične usluge) i transparentnost digitalnih javnih usluga te postojanje ključnih čimbenika za pružanje tih usluga. ([4]) Definirano kao apsolutna vrijednost razlike između postotka muškaraca i žena na višim položajima u državnoj službi.
Oznake: (b) označava prekid vremenskog niza; (d) različite definicije; (u) niska pouzdanost.
Izvor: Korištenje pojedinaca uslugama e-uprave putem internetskih stranica, Eurostat (# 1); Komparativno izvješće o e-upravi (br. 2); Izvješće o zrelosti otvorenih podataka (br. 3); Eurostatovo istraživanje o radnoj snazi (br. 4, 5, 7); Europski institut za ravnopravnost spolova (br. 6); Baza podataka o fiskalnom upravljanju (br. 8, 9); OECD, pokazatelji regulatorne politike i upravljanja (br. 10).

korisnike, koju na središnjoj razini prati Ministarstvo financija. Provedba je ojačana i novim smjernicama za izvješćivanje za resorna ministarstva i digitalnim sustavom praćenja koji dijele sva resorna ministarstva.

Ukupna zrelost usluga e-uprave i dalje je ispod prosjeka EU-a, ali se poboljšava (tablica A13.1**).** Strategijom Digitalna Hrvatska utvrđen je okvir za ulaganja u digitalnu tranziciju do 2032. Koordinacija je i dalje slaba te nisu utvrđeni kriteriji za određivanje prioriteta, odabir, provedbu i evaluaciju IKT/digitalnih projekata.

Grafikon A13.1.: **Obrazovanje odraslih: a) stopa sudjelovanja u s poslom povezanom obrazovanju i osposobljavanju koje financira poslodavac (lijevo); b) prosječan broj nastavnih sati koje sudionici provedu u obrazovanju i osposobljavanju po sektoru (u sredini); c) udio žena i muškaraca na rukovodećim položajima u javnoj upravi (desno)**

Izvor: Eurostat, Istraživanje o obrazovanju odraslih iz 2022. (dijagrami a i b); Europski institut za ravnopravnost spolova (dijagram c).

PRILOG 14.: ZAPOŠLJAVANJE, VJEŠTINE I SOCIJALNE POLITIKE U KONTEKSTU EUROPSKOG STUPA SOCIJALNIH PRAVA

Europski stup socijalnih prava kompas je za uzlaznu konvergenciju prema boljim radnim i životnim uvjetima u EU-u. Ovaj Prilog sadržava pregled napretka Hrvatske u provedbi 20 načela tog stupa te glavnih EU-ovih i nacionalnih ciljeva za 2030. u pogledu zapošljavanja, stjecanja vještina i smanjenja siromaštva.

Tablica A14.1.: **Pregled socijalnih pokazatelja za Hrvatsku**

Policy area	Headline indicator	
Equal opportunities and access to the labour market	Adult participation in learning (during the last 12 months, excl. guided on the job training, % of the population aged 25-64, 2022)	23.3
	Early leavers from education and training (% of the population aged 18-24, 2023)	2
	Share of individuals who have basic or above basic overall digital skills (% of the population aged 16-74, 2023)	59.0
	Young people not in employment, education or training (% of the population aged 15-29, 2023)	11.8
	Gender employment gap (percentage points, population aged 20-64, 2023)	7.8
	Income quintile ratio (S80/S20, 2022)	4.6
Dynamic labour markets and fair working conditions	Employment rate (% of the population aged 20-64, 2023)	70.7
	Unemployment rate (% of the active population aged 15-74, 2023)	6.1
	Long term unemployment (% of the active population aged 15-74, 2023)	2
	Gross disposable household income (GDHI) per capita growth (index, 2008=100, 2022)	126.9
Social protection and inclusion	At risk of poverty or social exclusion (AROPE) rate (% of the total population, 2022)	19.9
	At risk of poverty or social exclusion (AROPE) rate for children (% of the population aged 0-17, 2022)	18.1
	Impact of social transfers (other than pensions) on poverty reduction (% reduction of AROP, 2022)	20.35
	Disability employment gap (percentage points, population aged 20-64, 2022)	36
	Housing cost overburden (% of the total population, 2022)	3.8
	Children aged less than 3 years in formal childcare (% of the under 3-years-old population, 2022)	27.5
	Self-reported unmet need for medical care (% of the population aged 16+, 2022)	1.3

Critical situation | To watch | Weak but improving | Good but to monitor | On average | Better than average | Best performers

(1) Ažurirano 27. listopada 2023. Države članice razvrstane su u pregledu socijalnih pokazatelja u skladu s metodologijom dogovorenom s Odborom za zapošljavanje i Odborom za socijalnu zaštitu. Pojedinosti o metodologiji potražite u Prilogu Zajedničkom izvješću o zapošljavanju za 2024.
Izvor: Eurostat

Hrvatsko tržište rada nastavlja rasti, unatoč kontinuiranoj neusklađenosti vještina koje se traže i nude, manjku radne snage i otežanom zapošljavanju za skupine u nepovoljnom položaju. Stopa zaposlenosti u Hrvatskoj dosegla je 70,7 % u 2023., ali je i dalje znatno ispod prosjeka EU-a od 75,3 %. U Hrvatskoj je u listopadu 2023. zabilježen manjak radne snage gotovo dvostruko veći od prosjeka EU-a u građevinarstvu (60 % u odnosu na 28 %) i industriji (39 % u odnosu na 22 %) i nešto veći u sektoru usluga (37 % u odnosu na 30 %). Kako bi riješila problem trajnog manjka radne snage u nekim sektorima, Hrvatska nastoji privući radnu snagu izvan EU-a, pa se broj izdanih radnih dozvola udvostručio od 2020. Zahvaljujući poboljšanom zakonodavstvu o tržištu rada kojim se stvara bolji pravni okvir i novim aktivnim mjerama politike tržišta rada, Hrvatska nastoji uključiti neaktivne ljude na tržište rada i potaknuti prijelaz s neprijavljenog na prijavljeni rad.

Žene, stariji i niskokvalificirani radnici, osobe s invaliditetom i mladi koji ne rade, nisu u sustavu redovitog obrazovanja te nisu u sustavu obrazovanja odraslih (NEET-ovi) teško dolaze do kvalitetnih radnih mjesta. Razlika u zaposlenosti zbog invaliditeta u 2023. iznosila je 39,2 postotna boda (povećanje u odnosu na 36 postotnih bodova 2022., što je već bilo iznad prosjeka EU-a od 21,4 postotna boda), a od 2021. povećala se za 10,5 postotnih bodova. Stopa zaposlenosti žena (66,8 % u 2023.) znatno je ispod prosjeka EU-a (70,2 %). Stopa zaposlenosti niskokvalificiranih radnika (39,2 % u 2023.) znatno zaostaje za stopama zaposlenosti srednjekvalificiranih (69 %) i visokokvalificiranih radnika (86,6 %). Stopa zaposlenosti starijih radnika u 2023. iznosila je 51,7 %, što je znatno niže nego u EU-u (63,9 %). Stopa mladih koji ne rade, nisu u sustavu redovitog obrazovanja te nisu u sustavu obrazovanja odraslih (u dobi od 15 do 29 godina) i dalje je malo iznad prosjeka EU-a (11,8 % u odnosu na 11,2 % u 2023.) i uključuje sve veći broj neaktivnih mladih. Time se naglašava važnost boljeg usmjeravanja aktivnih politika tržišta rada kako bi se postigao nacionalni cilj stope zaposlenosti od 75 % do 2030.

Ulaganjima i reformama u području obrazovanja i osposobljavanja na različitim razinama nastoji se poboljšati ponuda kvalificiranih radnika i potaknuti zapošljavanje. Udio djece mlađe od tri godine u formalnoj skrbi smanjio se s 33,3 % u 2021. na 29,6 % u 2023. (što je blago povećanje s 27,5 % u 2022. u odnosu na prosjek EU-a od 35,9 %). Ulaganjima u okviru plana za oporavak i otpornost i kohezijske politike mogao bi se povećati upis djece u formalnu skrb, iako i dalje brine nedostatak odgojitelja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Hrvatska nastavlja modernizirati strukovno osposobljavanje i obrazovanje i usklađuje programe s potrebama tržišta rada. Učenje kroz rad i dalje je ograničeno te se ulaže trud u njegovo povećanje. U ta se područja ulažu znatna sredstva iz Mehanizma za

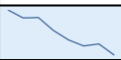
oporavak i otpornost, programa ESF+ i Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR). ESF+ usmjeren je na povezivanje kurikuluma s potrebama tržišta rada, povećanje ponude i kvalitete strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te podupiranje učenika u ranjivom položaju pružanjem asistenata u nastavi.

Neusklađenost vještina gorući je izazov na tržištu rada, koje je trenutačno obilježeno manjkom radne snage. Hrvatska ulaže u usavršavanje i prekvalifikaciju u okviru plana za oporavak i otpornost i fonda ESF+, među ostalim radi stvaranja individualnih računa za učenje. Zasad je obrazovanje odraslih vrlo ograničeno: samo 23,3 % odraslih Hrvata sudjelovalo je u obrazovanju u prethodnih 12 mjeseci, u usporedbi s 39,5 % u EU-u 2022. To zajedno s demografskim i drugim izazovima negativno utječe na potencijal Hrvatske da poveća svoju gospodarsku konkurentnost. Da bi se ostvario nacionalni cilj od najmanje 55 % svih odraslih osoba koje sudjeluju u osposobljavanju svake godine do 2030. (u odnosu na polaznu vrijednost od 26,9 % u 2016.), trebat će povećati ulaganja u individualne račune za učenje.

Učinak socijalnih transfera na smanjenje siromaštva i dalje je nizak i opada. Učinak je u 2023. bio 20,9 % (blago povećanje s 20,3 % u odnosu na prosjek EU-a od 35,04 % u 2022.), ali ispod prosjeka EU-a u pogledu smanjenja siromaštva djece (33,2 %). Unatoč nedavnim reformama, nacionalni sustav minimalnog dohotka nema kapacitet za smanjenje siromaštva zbog ograničenog obuhvata i niske novčane vrijednosti naknade. Slično tome, naknade za nezaposlenost otpuštenim radnicima ne pružaju odgovarajuću sigurnosnu mrežu. Stopa primanja naknada vrlo je niska za samozaposlene osobe i radnike s ugovorima o radu na određeno vrijeme. Mirovine su niske u usporedbi s dohotkom od rada; ukupna stopa zamjene bila je 36 % u odnosu na 58 % u EU-u 2022.

I dalje postoje znatni nedostaci u sustavu socijalne zaštite. Ukupni udio stanovništva izloženog riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti (AROPE) u Hrvatskoj zabilježio je godišnje povećanje na 20,7 % u 2023. (u odnosu na 19,9 % u 2022. u usporedbi s prosjekom EU-a od 21,6 %). Međutim, rizik od siromaštva u starijoj dobi znatno je veći (34,8 % u 2023. i 32,4 % u 2022. u odnosu na 17,3 % u EU-u 2022.), posebno u usporedbi sa stopom siromaštva radno sposobnog stanovništva u Hrvatskoj (14,5 %). Stopa AROPE za osobe s invaliditetom povećala se 2023. na 37,5 % (s 35,3 % u 2022.) te je i dalje znatno viša nego za osobe bez invaliditeta (razlika od 22,6 postotnih bodova 2023., što je povećanje u odnosu na 21,5 postotnih bodova 2022.).

Tablica A14.2.: **Stanje u Hrvatskoj u pogledu ciljeva zapošljavanja, stjecanja vještina i smanjenja siromaštva do 2030.**

Indicators	Latest data	Trend (2016-2023)	2030 target	EU target
Employment[1] (%)	70.7 (2023)		75	78
Adult learning[2] (%)	23.3 (2022)		55	60
Poverty reduction[3] (thousands)	-89 (2022)		-298	-15 000

(1) Istraživanje o obrazovanju odraslih, posebni izvadak: odrasli koji su se obrazovali u prethodnih 12 mjeseci, posebni izvadak koji ne uključuje praktično osposobljavanje na radnom mjestu.
(2) Promjene broja osoba izloženih riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti (AROPE), referentna godina 2019.
Izvor: Eurostat, GU EMPL.

Dostupnost i primjerenost socijalnih usluga, posebno dugotrajne skrbi, zabrinjavajuća je u kontekstu negativnih demografskih trendova. Dugotrajna skrb jedan je od najnerazvijenijih dijelova hrvatskog sustava zdravstvene i socijalne skrbi. Nekvalitetna je, rascjepkana, visoko institucionalizirana, manjka osoblja i financijskih sredstava (samo 0,5 % BDP-a u odnosu na prosjek EU-a od 1,7 % u 2022.) ([143])). Broj formalnih radnika u području dugotrajne skrbi vrlo je nizak zbog nekonkurentnih plaća. Uz niske mirovine i visoke stope siromaštva to osobito utječe na sve veći broj starijih osoba u Hrvatskoj. Hrvatska razvija nacionalni strateški okvir za dugotrajnu skrb. Za uspješnu provedbu tog budućeg strateškog okvira bit će potrebno znatno pojačati napore za integraciju socijalne i zdravstvene skrbi kako bi se osigurala kvalificirana radna snaga u području dugotrajne skrbi i ubrzala deinstitucionalizacija tih usluga.

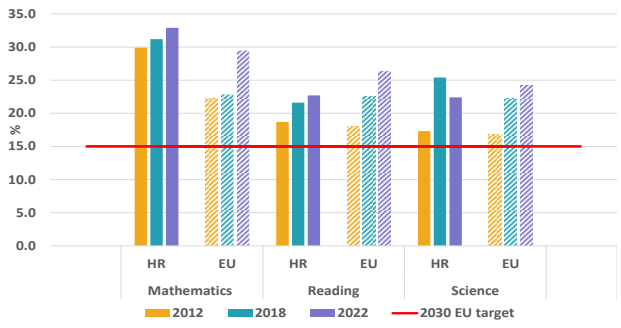
([143])Europska komisija i Odbor za ekonomsku politiku, 2024., Izvješće o starenju stanovništva za 2024. – Gospodarska i proračunska predviđanja za 27 država članica EU-a (2022.–2070.) (*The 2024 Ageing Report– Economic and budgetary projections for the 27 EU Member States (2022-2070)*), Ured za publikacije Europske unije, Luksemburg.

Proces deinstitucionalizacije suočava se s izazovima zbog sporog napretka u razvoju socijalnih usluga izvan ustanova socijalne zaštite i organiziranog stanovanja. Sve veća potražnja za institucionalnom skrbi, posebno za djecu, ukazuje na nedostatke u razvoju usluga koje se pružaju u obitelji i zajednici te u osiguravanju uvjeta za samostalan život, u skladu sa Zakonom o socijalnoj skrbi. Ulaganjima iz ESF-a plus i EFRR-a doprinosi se smanjenju popunjenosti tih institucija i mogućem zatvaranju ustanova za dugotrajni boravak.

U ovom se Prilogu opisuju glavni izazovi hrvatskog sustava obrazovanja i osposobljavanja na temelju rezultata Pregleda obrazovanja i osposobljavanja za 2023. i rezultata OECD-ova Programa za međunarodnu procjenu učenika (PISA) za 2022.

Visok udio slabih rezultata u matematici i nizak udio najboljih rezultata predstavljaju rizik za konkurentnost. Rezultati OECD-ova istraživanja PISA 2022. pokazuju relativno stabilne rezultate učenika unatoč poremećajima povezanima s pandemijom bolesti COVID-19. Udio slabih rezultata u matematici visok je (32,9 % u odnosu na 29,5 % u EU-u), pri čemu svaki treći učenik ostvaruje slabe rezultate, ali je ispod prosjeka EU-a za čitanje (22,7 % u odnosu na 26,2 %) i prirodoslovlje (22,4 % u odnosu na EU 24,2 %). Udio najboljih rezultata u sva tri područja niži je od prosjeka EU-a (npr. u matematici 5,9 % u odnosu na 7,9 % u EU-u). Slabi rezultati vjerojatno su povezani s malim brojem nastavnih sati i nedostatkom kvalificiranih nastavnika matematike i fizike. To bi moglo negativno utjecati na konkurentnost, inovacije i usavršavanje. Poboljšali su se rezultati u prirodoslovlju: slabi rezultati smanjili su se za 2,9 postotnih bodova, a udio najuspješnijih učenika povećao se za 1,8 postotnih bodova ([144]). Udio osoba koje su rano napustile obrazovanje i osposobljavanje iznosio je 2,8 % u 2023. i najniži je u EU-u.

Grafikon A15.1.: **Stope slabih rezultata po područjima, PISA 2012., 2018. i 2022.**

Izvor: OECD (2023).

Nastavlja se provedba reformi u obrazovanju. U tijeku su pripreme za prijelaz na škole s jednom smjenom ([145]) i cjelodnevnom nastavom. Izgradnja i obnova potrebne školske infrastrukture financiraju se iz nacionalnog plana za oporavak i otpornost i Europskog fonda za regionalni razvoj, provedene su zakonodavne promjene potrebne za reformu ([146]), a u rujnu 2023. 62 škole uključile su se u pilot-projekt u okviru kojeg testiraju novi model cjelodnevne nastave, koji bi trebao obuhvatiti sve škole u razdoblju od 2027. do 2028. ([147]). Pilot-projekt uključuje stručno usavršavanje nastavnika, profesionalnih suradnika i ravnatelja ([148]).

Nedostaje nastavnika u sektoru ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja te u fizici i matematici. Prema planu za oporavak i otpornost, za postizanje cilja sudjelovanja na razini EU-a do 2030. bilo bi potrebno dodatnih 5 658 nastavnika u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju ([149]). Od svibnja 2022. mogu se zaposliti nastavnici iz osnovnih škola koji u roku od dvije godine završe program prekvalifikacije na visokom učilištu ([150]). Međutim, ti programi još nisu uspostavljeni, a primjena mjere se ne prati jer je rani i predškolski odgoj i obrazovanje u nadležnosti lokalnih tijela. Manje plaće (samo 80 % plaća u primarnom obrazovanju 2021. ([151])) i visok udio ugovora na određeno vrijeme (19,7 %) ([152]) smanjuju privlačnost profesije. Povećanjem privlačnosti profesije i broja osoba s diplomom u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju pridonijelo bi se smanjenju nedostatka i održavanju kvalitete ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Otprilike šestina nastavnog osoblja za matematiku i fiziku nije kvalificirana za

([144]) OECD (2023.), PISA 2022 Results (svezak I.): *The State of Learning and Equity in Education, PISA, OECD Publishing*, Paris, https://www.oecd.org/publications/pisa-2022-results-volume-i-53f23881-en.htm.

([145]) Škole u kojima se nastava odvija u jednoj smjeni.

([146]) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_12_156_2387.html

([147]) https://mzo.gov.hr/javni-poziv-osnovnim-skolama-za-podnosenje-prijava-za-sudjelovanje-u-eksperimentalnom-programu-osnovna-skola-kao-cjelodnevna-skola-uravnotezen-pravedan-ucinkovit-i-odrziv-sustav-odgoja-i-obrazovanja/5407

([148]) https://mzo.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Obrazovanje/OsnovneSkole/Cjelodnevna-skola//Eksperimentalni-program-Osnovna-skola-kao-cjelodnevna-skola.pdf

([149]) https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/recovery_and_resilience_plan_for_croatia_hr.pdf

([150]) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_05_57_805.html

([151]) https://podaci.dzs.hr/2022/en/29061.

([152]) Ur. Ivšić, I., Jaklin, K. (2020.), Raditi u dječjim vrtićima: Rezultati istraživanja uvjeta rada u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju, Sindikat obrazovanja, medija i kulture Hrvatske (SOMK), Zagreb. http://idiprints.knjiznica.idi.hr/932/1/Raditi%20u%20dje%C4%8Djim%20vrti%C4%87ima.pdf

Tablica A15.1.: **Ciljevi na razini EU-a i drugi kontekstualni pokazatelji u strateškom okviru za europski prostor obrazovanja**

				2012		2018		2023	
Indicator			Target	Croatia	EU-27	Croatia	EU-27	Croatia	EU-27
[1]Participation in early childhood education (age 3+)			96%	67.6% 2013	91.8% 2013	76.3%	92.2%	77.8% 2021	92.5% 2021,d
[2]Low-achieving 15-year-olds in:		Reading	< 15%	18.7%	18.0%	21.6%	22.5%	22.7% 2022	26.2% 2022
		Mathematics	< 15%	29.9%	22.1%	31.2%	22.9%	32.9% 2022	29.5% 2022
		Science	< 15%	17.3%	16.8%	25.4%	22.3%	22.4% 2022	24.2% 2022
Early leavers from education and training (age 18-24)	[3]Total		< 9 %	5.1%	12.6%	3.3%	10.5%	2.0% bu	9.5%
	[3] By gender	Men		5.7%	14.5%	3.5% u	12.1%	2.8% bu	11.3%
		Women		4.4% u	10.6%	3.1% u	8.7%	1.2% bu	7.7%
	[4] By degree of urbanisation	Cities		4.4% bu	11.2%	1.5% u	9.4%	: bu	8.6%
		Rural areas		6.8% b	14.0%	4.7% u	11.0%	2.6% bu	9.9%
	[5] By country of birth	Native		5.1%	11.3%	3.3%	9.2%	1.9% bu	8.2%
		EU-born		: u	26.2%	: u	22.4%	: bu	21.0%
		Non EU-born		: u	30.1%	: u	23.0%	: bu	21.6%
[6]Socio-economic gap (percentage points)				29.6	:	26.9	29.5	32.0 2022	37.2 2022
[7]Exposure of VET graduates to work-based learning			≥ 60% (2025)	:	:	:	:	39.5%	64.5%
Tertiary educational attainment (age 25-34)	[8]Total		45%	23.6%	34.1%	35.4%	38.7%	38.7% b	43.1%
	[8] By gender	Men		18.0%	29.1%	28.3%	33.3%	28.8% b	37.6%
		Women		29.4%	39.2%	42.8%	44.2%	49.2% b	48.8%
	[9] By degree of urbanisation	Cities		32.8% b	43.5%	49.7%	49.0%	50.5% b	53.3%
		Rural areas		15.8% b	24.8%	26.0%	27.7%	29.8% b	31.7%
	[10] By country of birth	Native		23.7%	35.4%	36.2%	39.7%	38.5% b	44.2%
		EU-born		37.5% u	29.3%	50.1% u	36.7%	36.8% bu	40.2%
		Non EU-born		18.6% u	24.2%	22.8% u	31.0%	41.0% b	37.1%
[11]Participation in adult learning (age 25-64)			≥ 47% (2025)	:	:	26.9% 2016	37.4% 2016	23.3% 2022	39.5% 2022
[12]Share of school teachers (ISCED 1-3) who are 55 years or over				19.1% 2013	22.7% 2013	17.4%	23.8%	18.3% 2021	24.5% 2021

Napomene: b = prekid vremenskog niza; d = različite definicije; e = procjena; p = privremena vrijednost; u = niska pouzdanost; : = nema podataka.
Izvor: 1, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 12 = Eurostat; 11 = Eurostat, Istraživanje o obrazovanju odraslih; 2,6 = OECD (PISA).

predmete koje podučava. To se trenutačno rješava privlačnim stipendijama za nastavne smjerove studija prirodoslovlja, tehnologije, inženjerstva i matematike (vidjeti Izvješće za Hrvatsku za 2023.).

Sudjelovanje u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju je nisko i razlikuje se među regijama. U 2021. iznosilo je 77,8 % (u usporedbi s 92,5 % u EU-u) za djecu stariju od tri godine. Postoje znatne regionalne razlike. 55 općina u 2022. nije imalo objekt za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, a najbliži je bio udaljen 0,5 – 11,5 km ([153]). Prema studiji UNICEF-a iz 2020. 69 % djece živi na područjima na kojima participacija nije povezana s dohotkom kućanstva, a 47 % na područjima na kojima čak i primatelji socijalne pomoći moraju plaćati punu cijenu. UNICEF je razvio kalkulator za prilagodbu participacija dohotku kućanstva ([154]).

Državno sufinanciranje ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja trebalo bi pomoći u smanjenju nejednakosti i poboljšanju sudjelovanja. Vlada od 1. listopada 2023. sufinancira operativne troškove objekata za rani i predškolski odgoj i obrazovanje na temelju broja djece u njima i razvojne kategorije općina (do 50 % za najnerazvijenije općine) ([155]). Ta se sredstva mogu upotrijebiti kao dodatni izvor financiranja dostupnosti, održivosti i cjenovne pristupačnosti ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

Stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja je niska, a rodne i regionalne razlike su znatne. U 2023. iznosila je 38,7 %, što je ispod prosjeka

([153])https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiYTliOTk5MmYtMWE2Yi00N2NkLTg1YmUtNWIwMzA0ZjQzZDllIiwidCI6IjJjMTFjYmNjLWI3NjEtNDVkYi1hOWY1LTRhYzc3ZTk0ZTFkNCIsImMiOjh9

([154])https://www.unicef.org/croatia/kalkulator-za-izracun-ekonomske-cijene-vrtica

([155])https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2023_09_109_1562.html

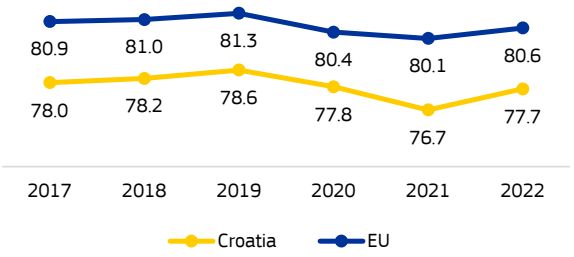
EU-a od 43,1 % ([156]). Razlika među spolovima u korist žena, koja iznosi 20,4 postotna boda, jedna je od najviših u EU-u i gotovo se udvostručila od 2012. (s 11,4 postotna boda). Stopa u Gradu Zagrebu (54,6 %) više je nego dvostruko veća od stope panonske regije (26,1 %) ([157]).

([156])Podaci iz nacionalnog popisa stanovništva pokazuju drugačiji trend u pogledu stjecanja visokog tercijarnog obrazovanja.

([157])Eurostat: edat_lfse_04.

Zdravo stanovništvo te učinkovit, pristupačan i otporan zdravstveni sustav preduvjeti su održivog gospodarstva i društva. Ovaj Prilog sadržava pregled zdravlja stanovništva i zdravstvenog sustava u Hrvatskoj.

Grafikon A16.1.: **Očekivani životni vijek pri rođenju, u godinama**

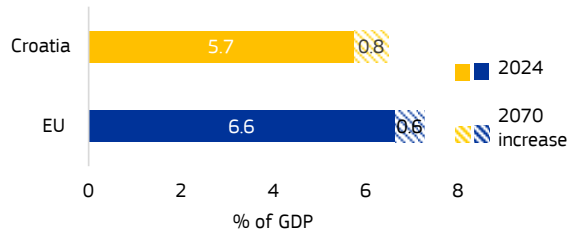

Izvor: Eurostat

Očekivani životni vijek u Hrvatskoj kontinuirano se povećavao prije pandemije bolesti COVID-19, ali je i dalje ispod **prosjeka EU-a.** Očekivani životni vijek smanjio se za gotovo dvije godine 2020. i 2021., uglavnom zbog pandemije bolesti COVID-19. Unatoč povećanju smrtnosti od bolesti COVID-19 od 2021. do 2022. ([158]), očekivani životni vijek djelomično se oporavio, iako ne na razine prije pandemije. Bolesti krvožilnog sustava („kardiovaskularne bolesti") i dalje su bile glavni uzrok smrti 2021., nakon čega slijede rak i COVID-19. Stope smrtnosti od uzroka koji se mogu spriječiti i liječiti u Hrvatskoj su daleko iznad prosjeka EU-a. Visoke stope pušenja, loša prehrana, nedovoljna tjelesna aktivnost te visoka i rastuća pretilost pridonose smrtnim slučajevima uzrokovanima ishemijskim bolestima srca koje se mogu spriječiti, a koje su 2021. bile vodeći pojedinačni uzrok smrti u gotovo jednom od sedam smrtnih slučajeva (13,0 %). Stopa smrtnosti od raka dušnika, dušnica i pluća druga je najviša u EU-u. U Hrvatskoj su za to djelomično odgovorne povijesno slabe politike protiv pušenja. Porezi na cigarete i dalje su preniski, nema dovoljno mjesta bez duhanskog dima i nema dovoljno medijskih kampanja protiv konzumacije duhana. U ruralnim područjima zabilježene su relativno visoke razine nezadovoljenih potreba za zdravstvenom skrbi. To može biti povezano s prosječnom udaljenosti od zdravstvenih ustanova u tim područjima, koja premašuje prosječnu udaljenost prijavljenu za EU. S druge strane, dolazi do dupliciranja usluga jer neke bolnice blizu jedna drugoj nude iste vrste usluga.

Rashodi za zdravstvo u odnosu na BDP u Hrvatskoj su 2021. bili ispod prosjeka EU-a. Te su godine izdaci Hrvatske za zdravstvo po stanovniku iznosili manje od polovine prosjeka EU-a. Najveći udio u ukupnim rashodima za zdravstvo otpada na izvanbolničku skrb, nakon čega slijede bolnička skrb i potrošnja na farmaceutske proizvode. U 2021. su se ukupni rashodi za zdravstvo povećali na 8,1 % BDP-a sa 7,7 % BDP-a u 2020. Potrošnja za javno zdravstvo kao udio ukupnih izdataka za zdravstvo veća je od prosjeka EU-a (85,5 % u odnosu na 81,1 % u 2021.). Na temelju dobnog profila hrvatskog stanovništva predviđa se da će se potrošnja za javno zdravstvo do 2070. povećati za 0,8 postotnih bodova BDP-a, u usporedbi s 0,6 postotnih bodova za cijeli EU (vidjeti grafikon 16.2. i Prilog 21.).

Grafikon A16.2.: **Predviđeno povećanje javnih rashoda za zdravstvenu zaštitu u razdoblju 2024.–2070.**

Osnovni scenarij
Izvor: Europska komisija / EPC (2024.)

Rashodi za prevenciju u Hrvatskoj 2021. iznosili su 4,4 % ukupnih rashoda za zdravstvo, u usporedbi sa 6,0 % ukupnih rashoda za EU. Od 2019. do 2021. rashodi za prevenciju povećali su se za 49 %, što je znatno manje od povećanja za cijeli EU (106 %). Udjeli proračuna za prevenciju u cijelom EU-u razmjerno su se povećali, najviše za programe hitnog odgovora, otkrivanja bolesti i imunizacije. U Hrvatskoj je povećanje potrošnje za preventivnu skrb 2021. uglavnom posljedica povećanja potrošnje za programe imunizacije za 342 %.

Hrvatska je imala manje liječnika i medicinskih sestara nego mnoge druge

([158])Na temelju podataka koje su države članice izravno dostavile Europskom centru za sprečavanje i kontrolu bolesti u okviru Europskog sustava nadzora.

Tablica A16.1.: **Glavni zdravstveni pokazatelji**

	2018	2019	2020	2021	2022	EU average (latest year)
Treatable mortality per 100 000 population (mortality avoidable through optimal quality healthcare)	133,1	128,3	130,8	139,7	NA	93.3 (2021)
Cancer mortality per 100 000 population	323,9	311,0	303,9	308,2	NA	235.4 (2021)
Current expenditure on health, % GDP	6,7	6,8	7,7	8,1	NA	10.9 (2021)
Public share of health expenditure, % of current health expenditure	82,0	81,9	84,2	85,5	NA	81.1 (2021)
Spending on prevention, % of current health expenditure	3,1	3,0	3,1	4,4	NA	6.0 (2021)
Available hospital beds per 100 000 population	561	566	566	568	NA	525 (2021)
Doctors per 1 000 population	3,4	3,5	3,5	3,7	NA	4.1 (2021)*
Nurses per 1 000 population	1,7	1,8	1,9	2,2	NA	7.9 (2021)
Total consumption of antibacterials for systemic use, daily defined dose per 1 000 inhabitants per day ***	18,8	18,8	15,7	18,2	20,2	19.4 (2022)

Napomena: Prosjek EU-a ponderira se za sve pokazatelje, osim za liječnike i medicinske sestre na 1 000 stanovnika, za koje se upotrebljava jednostavan prosjek EU-a. Podaci o broju liječnika odnose se na aktivne liječnike u svim zemljama osim Grčke, Portugala (licencija za obavljanje djelatnosti) i Slovačke (profesionalno aktivni). Podaci o broju medicinskih sestara odnose se na aktivne medicinske sestre u svim zemljama osim Irske, Francuske, Portugala, Slovačke (profesionalno aktivne) i Grčke (samo bolnice).

Izvor: baza podataka Eurostata: osim: * OECD, ** Zajednički upitnik o nemonetarnim statističkim podacima o zdravstvenoj skrbi, *** ECDC, **** Preporuka Vijeća o jačanju djelovanja EU-a za borbu protiv antimikrobne otpornosti u okviru pristupa „Jedno zdravlje".

države članice EU-a. Prema definiciji koju je Eurostat prethodno primjenjivao, Hrvatska je 2021. imala 7,5 medicinskih sestara na 1000 stanovnika (prosjek EU-a: 7,9) i 3,7 liječnika na 1000 stanovnika (prosjek EU-a: 4,1). Međutim, Eurostat je izmijenio definiciju medicinskih sestara u svojem skupu podataka u skladu s Direktivom EU 2005/36/EZ o priznavanju stručnih kvalifikacija, tj. „Medicinske sestre (kvalifikacije priznate u EU-u)". Zbog toga je brojka za Hrvatsku pala na 2,2 medicinske sestre na 1 000 stanovnika. Nadalje, prema istraživanju o radnoj snazi, od prvog tromjesečja 2020. do drugog tromjesečja 2023. broj osoblja u aktivnostima u području zdravlja ljudi smanjio se za 16 %. Pozitivno je da je broj diplomiranih medicinskih sestara na 100 000 stanovnika u Hrvatskoj iznad prosjeka EU-a, a omjeri liječnika i medicinskih sestara i stanovništva povećali su se u razdoblju od 2013. do 2021., unatoč početnoj zabrinutosti zbog učinaka pristupanja Hrvatske EU-u 2013.

Povijesne razine ulaganja u zdravstvo mjerene kao bruto investicije u kapital u Hrvatskoj su niske, ali fondovi EU-a pružaju znatnu potporu. U okviru plana za oporavak i otpornost Hrvatska planira uložiti 353 milijuna EUR (3,5 % ukupne vrijednosti plana za oporavak i otpornost) u zdravstvo. Hrvatska predlaže pet reformi koje se odnose na: i. učinkovitost, kvalitetu i dostupnost zdravstvenog sustava; ii. model skrbi za ključne zdravstvene izazove; iii. strateško upravljanje ljudskim resursima u zdravstvu; iv. financijsku održivost zdravstvenog sustava; i v. e-zdravstvo. Predloženo je ukupno 26 ulaganja (24 u zdravstvenu komponentu i dva koja su povezana sa zdravljem, ali dolaze iz drugih komponenti). U okviru fondova kohezijske politike u razdoblju 2021. – 2027. planiraju se i dodatna ulaganja u vrijednosti većoj od 226 milijuna EUR. Ulaganja će biti usmjerena na razvoj i obnovu zdravstvene infrastrukture, medicinske opreme, mobilne zdravstvene opreme, digitalizaciju zdravstvene skrbi te mjere za poboljšanje dostupnosti, učinkovitosti i otpornosti zdravstvenog sustava ([159]).

Hrvatska je posljednjih godina provela reforme u nekoliko područja, no napredak u provedbi nije ujednačen. Nacionalna razvojna strategija za razdoblje 2020. – 2030. mogla bi pružiti potreban okvir za te reforme. Najavljene mjere reforma uključuju prijenos vlasništva nad bolnicama s regija na središnje vlasti, uspostavu centara izvrsnosti, povećanje učinkovitosti bolničkih akreditacija i plaćanja te uvođenje modernih praksi upravljanja i nabave. Tim se mjerama može promijeniti način rada bolnica i pomoći im da izbjegnu dugove koje mogu otplatiti samo uz financijsku potporu iz državnog proračuna. Sustavi za praćenje kvalitete nisu dovoljno razvijeni, ali dostupni pokazatelji kvalitete skrbi upućuju na zaključak da ima mnogo prostora za poboljšanje ubrzavanjem provedbe reformi bolničke i primarne skrbi te poboljšanjem kvalitete skrbi.

([159])Podaci o kohezijskoj politici EU-a odražavaju stanje na dan 13. svibnja 2024.

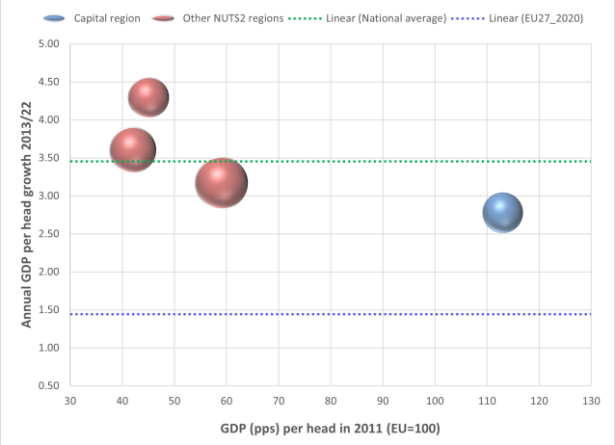
Prilog 17. prikazuje gospodarsku i socijalnu regionalnu dinamiku u Hrvatskoj. U njemu se izlaže analiza gospodarske, socijalne i teritorijalne kohezije u hrvatskim regijama te se procjenjuju nove potrebe za ulaganjima i podnacionalnim reformama kako bi se potaknuli gospodarski rast, socijalni razvoj i konkurentnost u zemlji.

Pregled gospodarskih i socijalnih rezultata na regionalnoj razini

U Hrvatskoj postoje znatne regionalne razlike. I dalje postoje znatne razlike u produktivnosti rada, ulaganjima i zapošljavanju između regije glavnoga grada i drugih regija. Regija glavnoga grada, Grada Zagreba, imala je 2022. BDP po stanovniku (prema standardu kupovne moći) koji je iznosio 134 % prosjeka EU-27; gotovo dvostruko veći od Jadranske Hrvatske (70 %), gotovo 2,5 puta veći od Sjeverne Hrvatske (59 %) i gotovo trostruko veći od Panonske Hrvatske (46 %).

U razdoblju od 2013. do 2022. sve su hrvatske regije zabilježile snažan rast sa stopom razvoja znatno iznad prosjeka EU-27. U istom su razdoblju Sjeverna Hrvatska i najbogatija regija Grad Zagreb rasle po višoj stopi od prosjeka zemlje, dok je Panonska Hrvatska narasla po manjoj stopi. To je obilježje procesa unutarnje konvergencije za regiju Sjevernu Hrvatsku, koji prati sustizanje rezultata EU-27. Unatoč tome, utvrđeno je da je regija Panonska Hrvatska bila u razvojnoj zamci u razdoblju 2003. – 2021.

Grafikon A17.1.: **BDP po stanovniku (2012.) i rast BDP-a (2013.–2022.), Hrvatska**

Izvor: Izračuni Glavne uprave REGIO na temelju podataka Zajedničkog istraživačkog centra (ARDECO) i Eurostata

Zabilježena razlika u razini BDP-a po stanovniku između regije glavnoga grada i slabije razvijenih regija povezana je s razlikama u produktivnosti rada. Nacionalna produktivnost rada mjerena bruto dodanom vrijednošću (BDV) po radniku prema standardu kupovne moći u 2022. iznosila je 73 % prosjeka EU-27. Regija glavnoga grada bilježi najveću produktivnost od 87 % prosjeka EU-27, Jadranska Hrvatska 73 %, Sjeverna Hrvatska 68 %, a Panonska Hrvatska 58 %.

Razlike u produktivnosti neznatno su se smanjile od 2011., uglavnom zbog sustizanja Sjeverne Hrvatske. Međutim, u kontekstu je stopa rasta produktivnosti općenito niža u usporedbi s prethodnim desetljećem (Prilog 12.). Takva spora dinamika rasta produktivnosti upućuje na to da se proces konvergencije BDP-a po stanovniku na nacionalnoj razini s državama EU-27 posljednjih godina možda neće biti podržan dostatnim endogenim kapacitetom za održavanje konkurentnosti.

Ljudski kapital i specijalizacija u visokotehnološkim sektorima ključni su čimbenici produktivnosti. Na nacionalnoj razini u 2022. udio stanovništva u dobi od 30 do 34 godine sa završenim tercijarnim obrazovanjem bio je 8,6 postotnih bodova niži nego u EU-27 (34,2 % u usporedbi s 42,8 %), ponovno uz znatne teritorijalne razlike: za Grad Zagreb 17 postotnih bodova iznad prosjeka EU-27 (60,1 %), dok je Panonska Hrvatska bila za više od 20 postotnih bodova ispod prosjeka. Kad je riječ o udjelu zaposlenosti u visokotehnološkim sektorima, Hrvatska je 2022. bila ispod prosjeka EU-27: 4,1 % u usporedbi s 4,9 %, što je stalno smanjenje od 2019. Regionalni raspon ponovno je bio očit, u rasponu od 9,7 % u Gradu Zagrebu do samo 1,8 % u Jadranskoj Hrvatskoj zbog strukturne specijalizacije u turizmu i 1,9 % u Panonskoj Hrvatskoj.

Hrvatska bilježi negativna demografska kretanja, uz znatne razlike između regije glavnog grada i ostatka zemlje. Od 2013. do 2021. u cijeloj je zemlji zabilježen znatan pad broja stanovnika, s prosječnom godišnjom stopom smanjenja od –10,9 na 1000 stanovnika. Trendovi depopulacije u kratkoročnom razdoblju mogu dovesti do manjka ljudskih resursa u nekim djelatnostima, posebno u najmanje razvijenim regijama. Dugotrajno smanjenje broja stanovnika dugoročno može utjecati i na ukupan kapacitet

Tablica A17.1.: **Odabrani pokazatelji na regionalnoj razini u Hrvatskoj**

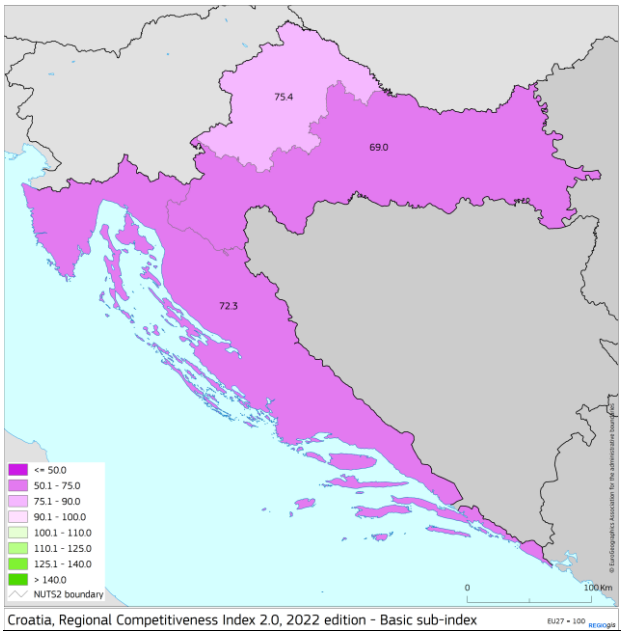
NUTS region name	GDP per head (PPS)	Productivity (GVA (PPS) per person employed)	GDP per head growth	Population growth	At-risk-of-poverty or social exclusion	Employment rate, ages 20-64	R&D expenditure	Greenhouse Gas Emissions	EU Regional Competitiveness Index 2.0 - 2022 edition
	Index, EU27 = 100 (2022)	Index, EU27 = 100 (2022)	Average % change on the preceding year (2013-2022)	Average annual change per 1000 residents (2013/20-2021)	% of population (2022)	% of population aged 20-64 (2023)	% of GDP (2021)	Percent change per head (%) (1990-2022)	Index, EU27 = 100
European Union (27 MS)	100	100	1.44	1.9	21.6	75.3	2.3		100
Hrvatska	73	72.9	3.45	-10.9	19.9	70.7	1.2	-16.9	80.7
Panonska Hrvatska	46	58.3	3.6	-22.5	27.8	62.8	0.4	-12.2	71
Jadranska Hrvatska	70	73.2	3.17	-9.2	20.5	70.6	0.6	-17.9	77
Grad Zagreb	134	87.4	2.78	-27	11.2	78	2.2	-7	90
Sjeverna Hrvatska	59	67.9	4.29	-18.2	17.3	73.6	1.2	-8.5	90

Izvor: Eurostat, baza podataka EDGAR

rasta zemlje, pa čak i na mogućnost nošenja s izazovima koje donosi starenje stanovništva.

Ukupni rashodi za istraživanje i razvoj na nacionalnoj razini 2021. bili su ispod prosjeka EU-27 (1,2 % u odnosu na 2,3 %) i ponovno su neravnomjerno raspoređeni po regijama. Iznosili su samo 0,4 % u Panonskoj Hrvatskoj i 0,6 % u Jadranskoj Hrvatskoj te 1,2 % u Sjevernoj Hrvatskoj i 2,2 % u regiji glavnog grada. Svi ti čimbenici dosljedno upućuju na smanjenu sposobnost zemlje, a posebno njezinih slabije razvijenih regija, da uhvati korak s trendovima rasta u dinamičnim i naprednim sektorima. To se odražava i u Indeksu regionalne konkurentnosti 2.0, koji je 2022. za Hrvatsku iznosio 81 % prosjeka EU-27.

Karta A17.1.: **Indeks regionalne konkurentnosti 2.0, izdanje za 2022. Osnovni podindeks – Hrvatska**

Izvor: GU REGIO, JRC

Uvjeti na tržištu rada općenito su se poboljšali nakon pandemije bolesti COVID-19. Stopa nezaposlenosti u Hrvatskoj 2023. iznosila je 6,1 %, što je nešto više od prosjeka EU-27. Međutim, u Panonskoj Hrvatskoj stopa nezaposlenosti iznosila je gotovo 10 %. Stopa zaposlenosti (dobna skupina od 20 do 64 godine) u 2023. kretala se od razina blizu prosjeka EU-27 (75,3 %) u Sjevernoj Hrvatskoj (73,6 %) i čak više u Gradu Zagrebu (78 %) do razina od 5 do 15 postotnih bodova ispod prosjeka EU-27 u Jadranskoj Hrvatskoj (70,6 %) i Panonskoj Hrvatskoj (62,8 %). Za dvije hrvatske regije, Kontinentalna Hrvatska i Jadranska Hrvatska, može se utvrditi da su nedavno ušle u „zamku nedovoljnog razvoja talenata".

Buduće potrebe za ulaganjima i podnacionalnim reformama

Potrebno je kontinuirano raditi na razvoju administrativnih kapaciteta na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini. Konkretno, regionalne i lokalne vlasti ne bi trebale imati samo odgovarajući apsorpcijski kapacitet, nego i ključnu ulogu u rješavanju ključnih novih potreba za ulaganjima i u potpunom iskorištavanju instrumenata financiranja. To je iznimno važno s obzirom na to da će se znatni dijelovi programa kohezijske politike za razdoblje 2021. – 2027. i plana za oporavak i otpornost provesti na regionalnoj i lokalnoj razini. Nadalje, potrebno je uložiti napore na svim razinama kako bi javna tijela postala privlačniji poslodavci te uspjela privući i zadržati kvalificirano osoblje.

Pristup cjenovno pristupačnom stanovanju sve je veći izazov u Hrvatskoj. Sve veće cijene stambenih nekretnina, najamnine i troškovi energije apsorbiraju sve veći udio dohotka kućanstava, a ulazak na tržište stambenih nekretnina sve je teži, posebno kupcima prve nekretnine. Tekući program subvencija koji je započeo 2017. i usmjeren je na kupce prve nekretnine, pridonio je povećanju cijena te nije popravio situaciju. Učinkovitije upravljanje nekretninama u državnom vlasništvu moglo bi tu imovine pretvoriti u cjenovno pristupačna stambena rješenja, čime bi se poboljšalo opće blagostanje lokalnih zajednica. Nedostatak cjenovno pristupačnog stanovanja također otežava urbani razvoj i uravnoteženo poboljšanje socioekonomskih uvjeta u svim regijama. Za učinkovito suočavanje s tim izazovom ključan je strateški i sveobuhvatan pristup na nacionalnoj i lokalnoj razini kojim bi se rješavali i izazovi energetskog siromaštva.

Aktivnosti istraživanja i razvoja uglavnom su koncentrirane u regiji glavnoga grada Zagreba. Stoga bi bilo korisno dodatno regionalizirati potporu radi povećanja javno-privatne suradnje, čime bi se ojačali kapaciteti za prijenos tehnologije i udio inovativnih MSP-ova na tržištu. Potrebno je nastaviti pomno pratiti napore za daljnje jačanje regionalnih istraživačkih i razvojnih ekosustava.

Unatoč postojećem pravnom okviru, i dalje postoje izazovi u području čiste energije i klimatske tranzicije te uspostave zajednica (obnovljive) energije. U tom bi pogledu daljnje promicanje stvaranja takvih energetskih zajednica i podupiranje sudjelovanja građana na lokalnoj razini u kontekstu prelaska na čistu energiju bilo ključno za postizanje decentralizacije proizvodnje energije.

Hrvatska bi mogla imati koristi od olakšavanja ulaganja u proizvodnju tehnologija s nultom neto stopom emisija. Hrvatska je pokazala da ima komparativnu prednost u niskougljičnim tehnološkim proizvodima. Mogla bi iskoristiti mogućnosti Platforme za strateške tehnologije za Europu daljnjim jačanjem razvoja potrebnih vještina, tehnologija i infrastruktura te poticanjem sudjelovanja u novim strateškim lancima vrijednosti, kao što su industrijska proizvodnja s nultom neto stopom emisija i dekarbonizacija energetski intenzivnih industrija.

Prikupljanje otpada i gospodarenje otpadom na lokalnoj razini s pristupačnim cijenama i dalje je ključan izazov za Hrvatsku, u kombinaciji s poteškoćama u postizanju potpune usklađenosti s Okvirnom direktivom o otpadu i Direktivom o ambalažnom otpadu na nacionalnoj razini. Među ostalim, bolja informiranost stanovništva moglo bi dovesti do povećanja stope recikliranja krutog otpada. Odgovor politike ne bi trebao biti usmjeren samo na jačanje uspješnosti sektora na strateškoj razini, već i na povećanje kapaciteta lokalnih vlasti za provedbu ulaganja u odvajanje, prikupljanje i obradu otpada te na veća ulaganja u prelazak Hrvatske na kružno gospodarstvo tijekom cijelog životnog ciklusa proizvoda.

Potrebno je ukloniti prepreke ulaganjima na podnacionalnoj razini kako bi se olakšala ulaganja i reforme utvrđeni u planu za oporavak i otpornost. Ključni je element jačanje uloge regionalnih i lokalnih uprava u pripremi i provedbi podnacionalnih strategija i programa ulaganja. To bi se moglo postići uvođenjem ili jačanjem inovativnijih mehanizama sudjelovanja s pristupom „odozdo prema gore". Neke mjere koje bi mogle pomoći u postizanju tog cilja.

Kontinuirana izgradnja kapaciteta kako bi se osigurala bolja provedba postojećih teritorijalnih alata (npr. integrirana teritorijalna ulaganja, nacionalni alati za otoke) u skladu s načelima integriranog teritorijalnog razvoja i partnerstva. Uvođenje

novih teritorijalnih alata (npr. lokalni razvoj kojim upravlja lokalna zajednice u programima kohezijske politike) ili različitih modela upotrebe postojećih alata (npr. integrirana teritorijalna ulaganja za različite vrste teritorija) kako bi se preciznije odgovorilo na izazove određenih područja.

Jačanje uloge regionalnih razvojnih agencija kao regionalnih koordinatora koje regionalnim i lokalnim korisnicima pružaju stručnu pomoć u pripremi i provedbi ulaganja u okviru kohezijske politike. To bi se moglo postići ciljanim naporima za zapošljavanje i izgradnju kapaciteta, u kombinaciji s dodjelom dodatnih odgovornosti regionalnim koordinatorima u vezi s prikupljanjem teritorijalnih doprinosa za programiranje kohezijske politike i upravljanjem provedbom teritorijalnih instrumenata. Važna uloga regionalnih koordinatora u programiranju i provedbi Fonda za pravednu tranziciju u Hrvatskoj pokazuje važnost aktivnog sudjelovanja uprava na razini županija. U dugom roku ti bi se napori trebali nadovezivati na postojeće pozitivne primjere i dovesti do još snažnijeg teritorijalnog pristupa programiranju ulaganja u regionalni razvoj.

PRILOG 18.: GLAVNA KRETANJA U FINANCIJSKOM SEKTORU

Hrvatski bankarski sektor vrlo je koncentriran i uglavnom je u stranom vlasništvu. Ukupna imovina bankarskog sektora iznosila je 106,1 % BDP-a u 2023. Pet najvećih banaka u Hrvatskoj čini 82,7 % ukupne imovine bankarskog sektora. Banke u stranom vlasništvu čine oko 89 % ukupne imovine bankarskog sektora. Hrvatska tržišta kapitala i dalje su slabije razvijena od prosjeka EU-a, ali reforme su u tijeku. Tržišna kapitalizacija burzi u Hrvatskoj iznosila je 27,3 % BDP-a u 2022. (prosjek EU-a: 65,6 %). Nacionalni plan za oporavak i otpornost uključuje reforme za diversifikaciju tržišta kapitala i poboljšanje dostupnosti alternativnog financiranja. Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA) uspostavila je 2019. regulatorni Inovacijski hub za poticanje financijskih inovacija.

Hrvatski bankarski sektor i dalje je profitabilan i otporan. Profitabilnost bankarskog sektora ostala je visoka u trećem tromjesečju 2023., s ostvarenim povratom na kapital od 17,9 % (prosjek EU-a: 9,9 %), uglavnom potaknuta rastućim kamatnim maržama i oslobađanjem rezervacija za kreditne gubitke koji su se posljednjih godina akumulirali zbog neizvjesnosti u pogledu gospodarskih posljedica pandemije. Hrvatske banke i dalje su dobro kapitalizirane. Stopa adekvatnosti kapitala iznosila je 21,7 % u trećem tromjesečju 2023. (prosjek EU-a: 19,6 %), čime se naglašava stabilnost bankarskog sektora, s omjerom redovnog osnovnog kapitala od 21,0 % u trećem tromjesečju 2023., što je znatno iznad prosjeka EU-a (16,1 %). Bankarski je sustav iznimno likvidan jer je koeficijent likvidnosne pokrivenosti u trećem tromjesečju 2023. iznosio 235,4 %. Kako bi dodatno ojačala otpornost kreditnih institucija, Hrvatska središnja banka (HNB) povećala je stopu protucikličkog zaštitnog sloja kapitala koja se primjenjuje na izloženost lokalnih banaka riziku s 0,5 % na 1 % od 31. prosinca 2023. te je najavila dodatno povećanje na 1,5 % od 30. lipnja 2024. Pristupanje europodručju 1. siječnja 2023. znatno je smanjilo valutni rizik i ublažilo moguće učinke povećanja kamatnih stopa zbog rastuće inflacije.

Hrvatske banke nastavile su smanjivati udio neprihodonosnih kredita. Udio neprihodonosnih kredita dodatno se smanjio na 2,5 % u trećem tromjesečju 2023., što je najniža razina od 2015. (prosjek EU-a: 1,8 %). Kvaliteta imovine poboljšala se i za poduzeća i za kućanstva. Slično tome, stopa pokrivenosti neprihodonosnih kredita iznosila je 68,6 % u trećem tromjesečju 2023. (prosjek EU-a: 43,7 %), što odražava sposobnost banaka da pokriju sve buduće gubitke. Međutim, neispunjavanje obveza plaćanja možda će se u budućnosti povećati jer će rast kamatnih stopa i smanjenje raspoloživog dohotka potaknuto inflacijom vjerojatno negativno utjecati na kapacitet dužnika za servisiranje duga.

Kreditiranje kućanstava nastavilo se povećavati, dok je korporativno kreditiranje i dalje slabo. Kreditiranje nefinancijskih poduzeća usporilo se na godišnju stopu rasta od 6,7 % u prosincu 2023., što je velik pad u odnosu na isti mjesec prethodne godine (20,9 %), kad je rast vjerojatno bio potaknut optimizmom tržišta zbog uvođenja eura 2023. Kreditiranje kućanstava povećalo se za 9,5 % u odnosu na prethodnu godinu u prosincu 2023., s tim da je većina rasta potaknuta hipotekarnim kreditima, što odražava novu seriju državnih subvencija ([160]).

U prosincu 2021. Europski odbor za sistemske rizike (ESRB)([161]) uputio je Hrvatskoj upozorenje o srednjoročnim slabostima na tržištu stambenih nekretnina koje su potencijalni rizik za financijsku stabilnost. ESRB je smatrao da su glavne slabosti: i. znakovi precijenjenosti stambenih nekretnina; ii. ubrzan rast cijena stambenih nekretnina; iii. visoke stope rasta hipotekarnih kredita; i iv. znakovi slabljenja standarda kreditiranja. ESRB je u svojem izvješću o daljnjem postupanju iz veljače 2024. procijenio da su trenutačne mjere politike djelomično primjerene i djelomično dostatne. ESRB je Hrvatskoj preporučio da prati slabosti i aktivaciju ili pooštravanje mjera koje su usmjerene na zajmoprimce te preporučio strukturne promjene hipotekarnih kredita i sektora stambenih nekretnina (rješavanjem nedostatka odgovarajuće stambene ponude i državnih subvencija za hipotekarne kredite) ([162]).

([160])Hrvatska Narodna Banka, studeni 2023., *Bulletin 287*, HNB.hr

([161])Europski odbor za sistemske rizike, veljača 2022., ESRB.europa.eu

([162])Europski odbor za sistemske rizike, veljača 2024., ESRB.europa.eu

Tablica A18.1.: **Pokazatelji financijske stabilnosti**

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	EU	Median
Total assets of the banking sector (% of GDP)	115,1	112,0	107,4	127,2	118,3	115,4	106,1	257,0	184,6
Share (total assets) of the five largest banks (%)	72,8	79,4	79,8	80,5	81,2	82,7	-	-	69,6
Share (total assets) of domestic credit institutions (%)[1]	9,2	9,4	8,9	8,9	8,9	10,3	10,6	-	62,9
NFC credit growth (year-on-year % change)	3,7	2,0	4,6	6,6	1,8	20,8	6,3	-	2,4
HH credit growth (year-on-year % change)	3,7	5,6	7,7	2,6	4,6	5,7	9,5	-	1,4
Financial soundness indicators:[1]									
- non-performing loans (% of total loans)	8,8	7,3	5,2	5,3	4,2	3,0	2,5	1,8	1,8
- capital adequacy ratio (%)	21,4	21,1	22,5	23,2	24,4	22,8	21,7	19,6	20,1
- return on equity (%)[2]	5,9	8,8	9,1	4,7	7,7	9,4	17,9	9,9	13,2
Cost-to-income ratio (%)[1]	52,1	50,7	50,3	51,5	51,2	52,8	39,5	52,8	44,9
Loan-to-deposit ratio (%)[1]	82,1	82,1	82,3	78,8	75,4	69,1	73,5	93,3	80,2
Central bank liquidity as % of liabilities	0,4	0,6	0,5	1,2	0,7	0,6	0,6	-	0,7
Private sector debt (% of GDP)	96,1	92,3	88,4	97,2	86,8	79,3	-	133,0	118,4
Long-term interest rate spread versus Bund (basis points)	245,0	177,6	154,0	134,4	82,1	155,3	136,2	107,7	104,2
Market funding ratio (%)	53,7	53,9	54,9	53,6	54,1	48,7	-	50,8	39,8
Green bonds outstanding to all bonds (%)[3]	-	-	-	-	-	-	-	4,0	2,7

1-3 **4-10** **11-17** **18-24** **24-27** Colours indicate performance ranking among 27 EU Member States.

(1) Najnoviji podaci: treće tromjesečje 2023.
(2) Podaci na godišnjoj razini.
(3) Podaci dostupni samo za zemlje europodručja, prosjek EU-a odnosi se na europodručje.
Izvor: ESB, Eurostat

Nekretnine u Hrvatskoj predstavljaju rizik za financijsku stabilnost zbog stalnog povećanja cijena i porasta hipotekarnog kreditiranja. Rast cijena stambenih nekretnina iznosio je 10,9 % u trećem tromjesečju 2023. (u odnosu na prethodnu godinu) ([163]), potaknut prekomjernom likvidnošću u bankarskom sustavu, kupnjom nekretnina od strane stranih državljana i vladinim programima subvencioniranja stambenih kredita. Cijene stambenih nekretnina i dalje su rasle brže od dohotka u odnosu na prethodnu godinu, čime se dodatno smanjila ionako niska cjenovna pristupačnost stambenih nekretnina. U 2023. broj transakcija kupnje i prodaje stambenih nekretnina smanjio se u odnosu na prethodnu godinu.

Zaduženost kućanstava blago se smanjila. Prema Eurostatu, dug kućanstava smanjio se s 34 % BDP-a u 2021. na 30,7 % BDP-a u 2022 ([164]). Taj se dug uglavnom sastoji od hipotekarnih kredita i trenutačno se smanjuje i ublažava rizike. Udio kredita s fiksnim kamatnim stopama relativno je visok, dok postoji pravno obvezujuće ograničenje promjenjivih kamatnih stopa na stambene kredite. Programima državnih subvencija za nove stambene kredite smanjuje se između 30 i 50 % troškova servisiranja duga prihvatljivih zajmoprimaca.

Hrvatska je ostvarila napredak i u sprečavanju pranja novca u okviru obveza koje je preuzela pri pristupanju tečajnom mehanizmu II i uvođenju eura. U lipnju 2023. Stručna skupina za financijsko djelovanje provela je ocjenu učinkovitosti svojeg okvira za SPNFT u odnosu na međunarodne standarde, što je rezultiralo preporučenim akcijskim planom koji trenutačno provodi.

Hrvatski sektor osiguranja relativno je malen i usmjeren na neživotno osiguranje. Ukupna imovina svih osiguratelja jednaka je 8,7 % BDP-a, što je relativno nisko (prosjek EU-a: 56,1 %). Stopa sektorske solventnosti iznosila je 229 % u rujnu 2023. ([165]) Posljednjih godina sektor osiguranja obilježen je trendom smanjenja udjela prihoda od premija životnog osiguranja i povećanja udjela neživotnog osiguranja. To je posljedica negativnog trenda na tržištu životnog osiguranja u nedavnom razdoblju i visokog udjela obveznog osiguranja od odgovornosti za motorna vozila koje pokriva gotovo trećinu ukupnih premija osiguranja. Nadalje, EIOPA-a je u svojem pregledu nedostatne pokrivenosti osiguranjem za prirodne katastrofe ocijenila je da je Hrvatska europska zemlja s trećom najvećom nedostatnom pokrivenosti osiguranjem za prirodne katastrofe (posebno za poplave, potrese i šumske požare).

([163])Eurostat

([164])Eurostat

([165])HANFA, studeni 2023., Hanfa.hr

Ovaj prilog donosi pregled hrvatskog poreznog sustava koji se temelji na pokazateljima. Sadržava informacije o poreznoj strukturi (vrstama poreza od kojih Hrvatska ostvaruje većinu prihoda), poreznom opterećenju za radnike te progresivnosti i učinku preraspodjele poreznog sustava. Pruža i informacije o naplati poreza i poreznoj disciplini.

Kombinacija poreza u Hrvatskoj relativno je povoljna za rast i radna mjesta. Ukupni porezni prihodi iznosili su 37 % BDP-a u 2022., što je gotovo nepromijenjeno u odnosu na 36,7 % u 2021., i nešto ispod ukupne vrijednosti EU-a od 40,2 %. Oporezivanje rada, koje može opteretiti zaposlenost, činilo je 12,6 % BDP-a u 2022., što je znatno ispod ukupne vrijednosti EU-a od 20,3 %. Porezi na kapital činili su samo 5,8 % BDP-a u 2022., što je znatno manje od udjela na razini EU-a (8,9 %). Prosječna efektivna porezna stopa na dobit usmjerena na budućnost u 2022. iznosila je 16,5 %, što je više pogodovalo rastu i ulaganjima od 19,0 % na razini cijelog EU-a. S druge strane, Hrvatska se snažno oslanjala na poreze na potrošnju, koji su 2022. iznosili 18,5 % (11,0 % na razini EU-a) i koji se općenito smatraju manje štetnima za rast. Međutim, periodično oporezivanje imovine, koje se također smatra jednim od izvora poreznih prihoda koji su najmanje štetni za rast i koje je lakše naplatiti, činilo je samo 0,6 % BDP-a u 2022. (1,0 % na razini EU-a).

Područje primjene poreza za zaštitu okoliša moglo bi se proširiti. Hrvatska je uvela određene poreze na onečišćenje i resurse (tj. poreze na emisije NOx i onečišćenje otpadnim vodama) i zabilježila prihode iznad prosjeka EU-a, ali možda ima prostora za jačanje primjene načela „onečišćivač plaća" (na primjer u pogledu poreza na zbrinjavanje otpada, uključujući odlaganje otpada na odlagališta). Stope recikliranja i odlaganja otpada na odlagališta u 2022. iznosile su samo 34 % i 55 %. Izmijenjeni plan za oporavak i otpornost Hrvatske uključuje mjere za ulaganje u infrastrukturu za otpadne vode i smanjenje odlaganja otpada na odlagališta, među ostalim poboljšanjem razvrstavanja i recikliranja otpada te donošenjem Uredbe o porezu na odlagališta otpada do prosinca 2024. Osim toga, porezi na promet vozila smanjuju se ovisno o starosti vozila, a vlasnici vozila starijih od 10 godina ne plaćaju taj porez. Uzimanje u obzir emisija vozila pri utvrđivanju i primjeni tog oporezivanja tijekom cijelog životnog ciklusa vozila moglo bi poticaje i poreze na promet bolje uskladiti s okolišnim aspektima.

Porezni klin za dohodak od rada sličan je prosjeku EU-a na raznim razinama dohotka, ali je učinak preraspodjele sustava poreznih olakšica ograničen. Porezni klin za dohodak od rada u 2023. bio je sličan prosjeku EU-a i za samce s raznim razinama dohotka i za sekundarne hranitelje koji su primali 67 % prosječne plaće, čiji

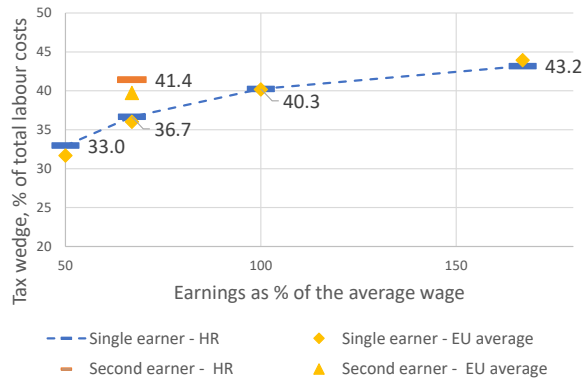
Tablica A19.1.: **Porezni pokazatelji**

		Croatia					EU-27				
		2010	2020	2021	2022	2023	2010	2020	2021	2022	2023
Tax structure	Total taxes (including compulsory actual social contributions) (% of GDP)	36.4	37.7	36.7	37.0		37.9	40.0	40.4	40.2	
	Labour taxes (as % of GDP)	15.0	13.8	12.8	12.6		20.0	21.3	20.7	20.3	
	Consumption taxes (as % of GDP)	17.3	18.7	19.1	18.5		10.8	10.7	11.2	11.0	
	Capital taxes (as % of GDP)	4.1	5.2	4.8	5.8		7.1	8.0	8.6	8.9	
	Of which, on income of corporations (as % of GDP)	1.9	2.3	2.2	3.2		2.4	2.5	3.0	3.4	
	Total property taxes (as % of GDP)	1.0	1.1	1.0	0.9		1.9	2.3	2.2	2.1	
	Recurrent taxes on immovable property (as % of GDP)	0.6	0.7	0.6	0.6		1.1	1.2	1.1	1.0	
	Environmental taxes as % of GDP	3.8	4.1	3.9	3.3		2.4	2.2	2.3	2.0	
Progressivity & fairness	Tax wedge at 50% of average wage (Single person) (*)	na	31.3	31.3	31.3	33.0	33.9	31.7	32.1	31.8	31.7
	Tax wedge at 100% of average wage (Single person) (*)	na	39.7	38.7	39.4	40.3	41.0	40.1	39.9	40.0	40.2
	Corporate income tax - effective average tax rates (1) (*)		16.5	16.5	16.5			19.5	19.0	19.0	
	Difference in Gini coefficient before and after taxes and cash social transfers (pensions excluded from social transfers) (2) (*)	9.2	6.5	6.8	6.2		8.6	8.1	8.2	7.9	
Tax administration & compliance	Outstanding tax arrears: total year-end tax debt (including debt considered not collectable) / total revenue (in %) (*)		15.4	11.8				40.9	35.5		
	VAT Gap (% of VAT total tax liability, VTTL)(**)		5.8	5.7	5.5			9.7	5.4		

(1) Efektivna porezna stopa usmjerena na budućnost (OECD).
(2) Veća vrijednost upućuje na snažniji učinak preraspodjele oporezivanja.
(*) Jednostavni prosjek EU-27.
(**) Predviđena vrijednost za 2022., ako je dostupna. Za više pojedinosti o jazu PDV-a vidjeti: Europska komisija, Glavna uprava za oporezivanje i carinsku uniju, 2023., *Jaz PDV-a u EU-u*, https://data.europa.eu/doi/10.2778/911698.
Za više podataka o poreznim prihodima i primijenjenoj metodologiji vidjeti internetsku stranicu Informacije o oporezivanju https://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation_en.
Izvor: Europska komisija i OECD.

bračni drugovi zarađuju prosječnu plaću (vidjeti grafikon A19.2.). Istodobno je porezni klin za sekundarne hranitelje bio očito viši od poreznog klina za samce s istom razinom plaće, što upućuje na manje poticaje za rad za primatelje drugog dohotka. Iako je progresivnost oporezivanja rada bila slična prosjeku EU-a, činilo se da sustav poreznih olakšica dohodovnu nejednakost smanjuje manje značajno nego što je prosjek EU-a. Smanjenje dohodovne nejednakosti izmjerno Ginijevim koeficijentom 2022. iznosilo je 6,2 postotna boda, što je ispod prosjeka EU-a od 7,9 postotnih bodova (vidjeti tablicu A19.1.).

Grafikon A19.1.: **Porezni klin za radnike samce i sekundarne hranitelje kao postotak ukupnih troškova rada, 2023.**

Porezni klin za sekundarne hranitelje pretpostavlja da osoba koja ostvaruje prvi dohodak prima 100 % prosječne plaće i da nema djece. Za metodologiju poreznog klina za sekundarne hranitelje vidjeti publikaciju OECD-a iz 2016., *Taxing Wages 2014 – 2015* (Oporezivanje plaća u razdoblju 2014. – 2015.).
Izvor: Europska komisija

Uvedeno je nekoliko izmjena poreznog sustava čija je svrha pojednostavniti porezni sustav i povećati gospodarsku konkurentnost. Od listopada 2023. porez po odbitku na kamate, dividende i licencije isplaćene nekooperativnim jurisdikcijama povećan je s 20 % na 25 %, dok je izuzeće za porezne rezidente u EU-u prošireno na Europski gospodarski prostor. Osim toga, porezi po odbitku više se ne primjenjuju na istraživanje tržišta, porezne usluge i usluge poslovnog savjetovanja te naknade za reviziju. Nekoliko promjena odnosi se na poreze na dobit: Gradovi i općine mogu odrediti pojedinačne stope poreza na dohodak unutar utvrđenih raspona na temelju standardnih poreznih stopa od 20 % za donji razred i 30 % za gornji razred. Time se gradovima nastoji pomoći da ublaže utjecaj ukidanja gradskog poreza na proračun. Povećani su razredi i neoporezivi osobni odbitak, što bi trebalo pomoći u kompenzaciji rasta skrivenog povećanja poreza zbog inflacije. Osnovica za mirovinske doprinose smanjena je kako bi se povećao neto dohodak osoba s niskim primanjima. Porezne stope na dohodak od kapitala, dohodak od imovine i dohodak od samozapošljavanja, među ostalim, blago su povećane. Osim toga, najviša stopa poreza na kuće za odmor koju općine mogu odabrati više je nego udvostručena. Ostale odredbe uključuju promjene poreznog tretmana neobveznog izdavanja dionica društava s ograničenom odgovornošću.

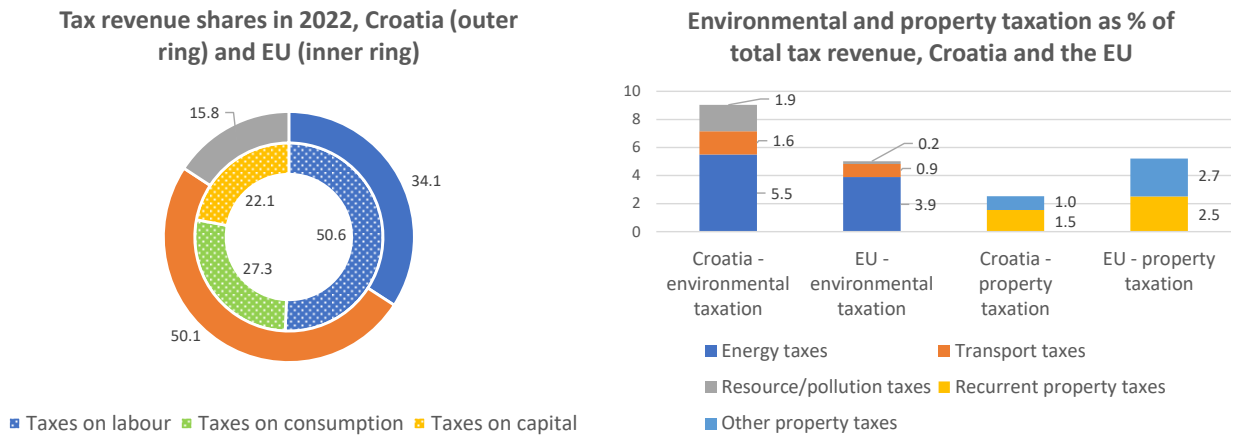
Reforma poreznih doprinosa i doprinosa za socijalno osiguranje imala je zanemariv učinak na dohodovnu nejednakost. Simulacije EUROMOD-a pokazuju da su se porezi na osobni dohodak i doprinosi za socijalno osiguranje smanjili za sve decile raspodjele dohotka, ali više nego razmjerno za srednje decile. Iako se procjenjuje da su se stope rizika od siromaštva za alternativne granice siromaštva smanjile, učinak na dohodovnu nejednakost bio je zanemariv.

Iako Hrvatska ostvaruje relativno dobre rezultate u području porezne discipline i porezne uprave, možda će se pojaviti dodatne prilike za pojednostavnjenje postupaka usklađivanja. Porezni dugovi u 2021. smanjili su se na 11,8 % ukupnih poreznih prihoda, što je znatno ispod prosjeka EU-a. Jaz PDV-a u Hrvatskoj 2020. bio je ispod jaza na razini EU-a (5,8 % u odnosu na 9,7 %), dok je 2021. bio nešto veći (5,7 % u odnosu na 5,4 %). Trebalo bi dodati da je većina država članica EU-a 2021. zabilježila smanjenje neispunjavanja obveza u pogledu PDV-a, što je barem djelomično posljedica gospodarske krize uzrokovane pandemijom bolesti COVID-19. Međutim, složena porezna pravila i postupci usklađivanja mogli bi destimulirati vlasnička ulaganja i ograničiti likvidnost i razvoj tržišta kapitala. ([166])

Hrvatski plan za oporavak i otpornost uključuje mjere čiji je cilj poboljšati poreznu disciplinu, spriječiti prijevare u vezi s PDV-om i pojednostavniti poreznu upravu. Prvo, Hrvatska se obvezala ubrzati digitalizaciju porezne uprave uvođenjem novog informacijskog sustava i osiguravanjem znatne stope digitalizacije

([166])Izvješće organizacije CFA Society Croatia. Podloga za strategiju razvoja tržišta kapitala u Hrvatskoj, https://www.cfacroatia.org/_files/ugd/449b16_0111b5f5cc274d33931dd6bca55200ac.pdf

Grafikon A19.2.: **Prihodi od poreza iz različitih vrsta poreza, % ukupnog prihoda**

Izvor: Europska komisija

postupaka naplate poreza. Drugo, plan za oporavak i otpornost uključuje mjeru za poticanje sustava bezgotovinskog plaćanja izdavanjem e-računa. U tom kontekstu Hrvatska planira do kraja 2024. uvesti novi sustav elektroničkog izdavanja računa i stalne kontrole transakcija u okviru projekta Fiskalizacija 2.0.

Tablica A20.1.: **Glavni gospodarski i financijski pokazatelji**

							forecast	
	2004-07	2008-12	2013-20	2021	2022	2023	2024	2025
Real GDP (y-o-y)	4.7	-1.8	0.9	13.0	7.0	3.1	3.3	2.9
Potential growth (y-o-y)	.	0.3	1.6	2.6	3.7	4.1	3.6	3.2
Private consumption (y-o-y)	3.9	-1.8	0.9	10.6	6.7	3.0	4.3	2.7
Public consumption (y-o-y)	4.8	0.6	1.8	3.1	2.7	6.6	3.1	2.6
Gross fixed capital formation (y-o-y)	4.8	-5.8	2.8	6.6	0.1	4.2	3.1	3.4
Exports of goods and services (y-o-y)	6.2	-1.7	2.0	32.7	27.0	-2.9	2.6	3.1
Imports of goods and services (y-o-y)	6.2	-4.3	4.0	17.3	26.5	-5.3	3.4	2.9
Contribution to GDP growth:								
Domestic demand (y-o-y)	4.6	-2.4	1.4	8.4	4.4	4.0	3.8	2.8
Inventories (y-o-y)	0.6	-0.7	0.4	-0.5	3.1	-2.6	0.0	0.0
Net exports (y-o-y)	-0.6	1.1	-0.8	5.2	-0.5	1.7	-0.5	0.1
Contribution to potential GDP growth:								
Total Labour (hours) (y-o-y)	.	-0.4	0.1	0.1	1.1	1.6	1.2	0.9
Capital accumulation (y-o-y)	.	0.9	0.5	0.7	0.8	0.9	0.9	0.9
Total factor productivity (y-o-y)	.	-0.2	1.0	1.8	1.8	1.7	1.6	1.4
Output gap	3.6	-0.6	-2.2	0.4	3.6	2.5	2.2	1.8
Unemployment rate	11.9	11.8	11.5	7.6	7.0	6.1	5.8	5.6
GDP deflator (y-o-y)	3.7	2.5	0.9	2.1	8.6	8.5	5.5	2.2
Harmonised index of consumer prices (HICP, y-o-y)	2.8	2.9	0.4	2.7	10.7	8.4	3.5	2.2
HICP excluding energy and unprocessed food (y-o-y)	2.7	2.3	0.9	1.8	9.1	9.5	3.8	2.9
Nominal compensation per employee (y-o-y)	4.8	2.0	0.2	6.4	11.4	11.3	9.4	4.7
Labour productivity (real, hours worked, y-o-y)	2.6	0.3	-0.1	11.6	4.5	0.3	1.2	1.5
Unit labour costs (ULC, whole economy, y-o-y)	2.1	1.8	0.8	-4.8	6.5	10.9	8.0	3.1
Real unit labour costs (y-o-y)	-1.6	-0.7	-0.1	-6.7	-1.9	2.2	2.4	1.0
Real effective exchange rate (ULC, y-o-y)	1.4	-0.9	-0.8	-4.9	2.5	3.2	3.0	0.6
Real effective exchange rate (HICP, y-o-y)	1.5	-0.2	-0.2	0.5	0.9	2.3	.	.
Net savings rate of households (net saving as percentage of net disposable income)	-1.6	-2.2	1.6	1.6	1.0	.	.	.
Private credit flow, consolidated (% of GDP)	14.6	3.8	0.4	2.9	5.6	3.9	.	.
Private sector debt, consolidated (% of GDP)	85.8	117.0	99.5	85.3	77.8	73.3	.	.
of which household debt, consolidated (% of GDP)	32.2	40.1	35.6	33.8	30.6	29.9	.	.
of which non-financial corporate debt, consolidated (% of GDP)	53.6	76.9	63.9	51.6	47.3	43.5	.	.
Gross non-performing debt (% of total debt instruments and total loans and advances) (1)	.	.	8.6	3.7	2.7	.	.	.
Corporations, net lending (+) or net borrowing (-) (% of GDP)	-4.7	1.2	2.2	4.1	-0.9	.	.	.
Corporations, gross operating surplus (% of GDP)	18.3	20.3	20.5	22.1	22.6	.	.	.
Households, net lending (+) or net borrowing (-) (% of GDP)	1.0	0.3	2.9	1.6	0.4	.	.	.
Deflated house price index (y-o-y)	9.8	-4.9	2.9	4.9	3.2	3.7	.	.
Residential investment (% of GDP)	3.7	3.5	2.7	3.6	3.4	3.5	.	.
Current account balance (% of GDP), balance of payments	-7.4	-3.6	1.9	1.0	-2.8	1.1	0.9	0.9
Trade balance (% of GDP), balance of payments	-8.6	-4.2	-0.9	-2.7	-6.1	-2.0	.	.
Terms of trade of goods and services (y-o-y)	1.4	0.6	0.3	-2.1	-4.8	4.2	0.8	-0.3
Capital account balance (% of GDP)	0.0	0.1	1.2	2.4	2.4	2.9	.	.
Net international investment position (% of GDP)	-70.0	-77.6	-59.0	-32.3	-25.3	-21.6	.	.
NENDI - NIIP excluding non-defaultable instruments (% of GDP) (2)	-32.5	-38.6	-19.5	10.7	13.4	16.5	.	.
IIP liabilities excluding non-defaultable instruments (% of GDP) (2)	75.1	74.4	77.0	65.1	59.7	72.9	.	.
Export performance vs. advanced countries (% change over 5 years)	.	.	6.6	8.3	15.9	19.5	.	.
Export market share, goods and services (y-o-y)	-0.1	-5.8	1.2	15.0	10.3	-4.0	-0.9	-0.5
Net FDI flows (% of GDP)	-4.8	-2.9	-2.3	-5.1	-5.3	-1.9	.	.
General government balance (% of GDP)	-3.2	-5.8	-2.3	-2.5	0.1	-0.7	-2.6	-2.6
Structural budget balance (% of GDP)	.	.	-1.4	-2.7	-1.2	-1.8	-3.6	-3.4
General government gross debt (% of GDP)	39.1	55.2	78.6	77.5	67.8	63.0	59.5	59.1

(1) Domaće bankarske grupacije i samostalne banke, društva kćeri i podružnice u stranom vlasništvu u EU-u i izvan EU-a.
(2) Neto stanje međunarodnih ulaganja (NIIP), osim izravnih i portfeljnih vlasničkih ulaganja.
Izvor: Eurostat i ESB, od 17. svibnja 2024., ako je dostupno; podaci Europske komisije o prognozama (Proljetna prognoza 2024.)

U ovom se prilogu ocjenjuju rizici za fiskalnu održivost Hrvatske u kratkoročnom, srednjoročnom i dugoročnom razdoblju. Primijenjen je višedimenzionalni pristup kao u Izvješću Europske komisije o održivosti duga iz 2023., koje je ažurirano na temelju Komisijine proljetne prognoze 2024.

1 – Rizici za fiskalnu održivost u kratkoročnom su razdoblju niski. Komisijin pokazatelj ranog otkrivanja (S0) ne upućuje na velike kratkoročne fiskalne rizike (tablica A21.2) ([167]). Očekuje se da će državne bruto potrebe za financiranjem iznositi oko 9 % BDP-a u razdoblju 2024.–2025. (tablica A21.1., tablica 1.). Percepcija rizika države na financijskim se tržištima posljednjih godina nastavila poboljšavati, što potvrđuje i razlika u prinosu u odnosu na njemačke obveznice, koja se smanjila na slične razine kao u usporedivim državama europodručja u srednjoj i istočnoj Europi. Sve tri velike agencije za kreditni rejting Hrvatskoj su 2023. dodijelile investicijski kreditni rejting, a izgledi su iz stabilnih promijenjeni u pozitivne.

2 – Rizici za fiskalnu održivost u dugoročnom se razdoblju čine niskima.

Prema osnovnom scenariju analize održivosti duga u srednjoročnom se razdoblju očekuje povećanje udjela državnog duga na oko 71 % BDP-a u 2034. (grafikon 1., tablica 1.) ([168]). Povećanje duga temelji se na pretpostavci strukturnog primarnog deficita od 2,0 % BDP-a od 2024. To se prema povijesnim podacima čini izglednim. Naime, u prošlosti je 59 % fiskalnih pozicija bilo strože od one pretpostavljene u osnovnom scenariju (tablica A21.2.) ([169]). Dug se povećava unatoč još uvijek povoljnom, ali u apsolutnom smislu sve manjem efektu grude snijega od oko –0,6 % BDP-a godišnje u prosjeku za razdoblje od 2025. do 2034.

Osnovna predviđanja testiraju se na stres u odnosu na četiri alternativna deterministička scenarija kako bi se procijenio učinak promjena ključnih pretpostavki u odnosu na osnovno predviđanje (grafikon 1.). Prema *povijesnom scenariju strukturnog primarnog salda* (tj. strukturni primarni saldo se vraća na svoj povijesni 15-godišnji prosjek od –0,4 % BDP-a) udio duga bio bi u 2034. za oko 13 postotnih bodova manji nego u osnovnom scenariju. Međutim, u *nepovoljnom scenariju razlike između kamatne stope i stope rasta* (tj. *razlika između kamatne stope i stope rasta smanjuje* se za jedan postotni bod u odnosu na osnovni scenarij) udio duga bio bi u 2034. za oko pet postotnih bodova veći nego u osnovnom scenariju. Prema *scenariju financijskog stresa* (tj. kamatne stope privremeno se povećavaju za jedan postotni bod u odnosu na osnovni scenarij) udio državnog duga bio bi u 2034. veći za 0,5 postotnih bodova. Naposljetku, u *scenariju nižeg strukturnog primarnog salda* (tj. predviđeno pogoršanje strukturnog primarnog salda od 2023. do 2024. povećano za 50 %) udio duga bio bi u 2034. za oko devet postotnih bodova veći nego u osnovnom scenariju.

Stohastička predviđanja ukazuju na srednji rizik, što upućuje na umjerenu osjetljivost tih projekcija na moguće nepredviđene događaje ([170]). Te stohastičke simulacije pokazuju da je vjerojatnost 47 % da će udio duga 2028. biti veći nego 2023., što upućuje na srednje rizike. Osim toga, neizvjesnost osnovnih predviđanja

([167])S0 je kompozitni pokazatelj kratkoročnog rizika od fiskalnog stresa. Temelji se na širokom rasponu pokazatelja fiskalne i financijske konkurentnosti koji su se u prošlosti pokazali dobrim prediktorom novog fiskalnog stresa.

([168])Pretpostavke na kojima se temelji Komisijin osnovni scenarij „nepromijenjene fiskalne politike" konkretno uključuju: i. strukturni primarni deficit prije troškova zbog starenja stanovništva, od 2,0 % BDP-a od 2024. nadalje; ii. inflaciju koja se linearno približava stopi inflacije iz desetogodišnjih unaprijednih ugovora o zamjeni za 10 godina unaprijed (što se odnosi na desetogodišnja inflacijska očekivanja 10 godina unaprijed); iii. nominalne kratkoročne i dugoročne kamatne stope na novi i refinancirani dug koje linearno konvergiraju sa sadašnjih vrijednosti na tržišne nominalne stope u terminskim transakcijama za T+10; iv. stope rasta realnog BDP-a iz Komisijine proljetne prognoze 2024., a zatim EPC/OGWG T+10 metodološka predviđanja između T+3 i T+10 (u prosjeku 2,0 %); v. troškove zbog starenja u skladu s Izvješćem o starenju stanovništva 2024. (Europska komisija, *Institutional Paper 279*, travanj 2024.) Za informacije o metodologiji vidjeti Izvješće o održivosti duga za 2023. (Europska komisija, *Institutional Paper 271*, ožujak 2024.).

([169])Ta se procjena temelji na pokazatelju prostora za fiskalnu konsolidaciju, kojim se mjeri učestalost pojave fiskalnog položaja strožeg od pretpostavljenog u određenom scenariju u prošlosti. To se tehnički sastoji od razmatranja percentilnog ranga predviđenog strukturnog primarnog salda u okviru raspodjele strukturnih primarnih saldâ u prošlosti u zemlji, uzimajući u obzir sve dostupne podatke od 1980. do 2023.

([170])Stohastička predviđanja prikazuju kombinirani učinak na dug koji je posljedica 10 000 različitih šokova koji utječu na stanje državnog proračuna, gospodarski rast, kamatne i tečajne stope. To obuhvaća 80 % svih simuliranih kretanja duga, bez događaja male učestalosti.

duga (mjerena razlikom između 10. i 90. percentila distribucije duga, koji za pet godina doseže oko 29 % BDP-a) upućuje na srednje rizike (grafikon 2.).

3 – Rizici za fiskalnu održivost u dugoročnom razdoblju općenito se čine niskima. Ta se procjena temelji na kombinaciji dvaju pokazatelja fiskalnog jaza, koji obuhvaćaju fiskalni napor potreban za stabilizaciju duga (pokazatelj S2) i njegovo povećanje na 60 % BDP-a u dugom roku (pokazatelj S1) ([171]). Ta je procjena potaknuta relativno nepovoljnim početnim stanjem proračuna koje je djelomično neutralizirano predviđenim smanjenjem troškova zbog starenja stanovništva.

Pokazatelj S2 upućuje na niske rizike za fiskalnu održivost. Pokazuje da bi se, u odnosu na osnovno predviđanje, strukturni primarni saldo trebao poboljšati za 1,5 postotnih bodova BDP-a kako bi se osigurala dugoročna stabilizacija duga. Taj se rezultat temelji na relativno nepovoljnom početnom stanju proračuna (doprinos od 2,5 postotna boda), koji je djelomično neutraliziran predviđenim smanjenjem troškova zbog starenja stanovništva (doprinos od –1 postotnih bodova). Kretanja troškova zbog starenja stanovništva potaknuta su predviđenim smanjenjem javnih rashoda za mirovine (–1,3 postotna boda) i rashoda za obrazovanje (0,4 postotna boda), što je djelomično neutralizirano predviđenim povećanjem rashoda za zdravstvenu skrb (0,6 postotnih bodova) i rashoda za dugotrajnu skrb (0,1 postotni bod) (tablica 21.1., tablica 2.).

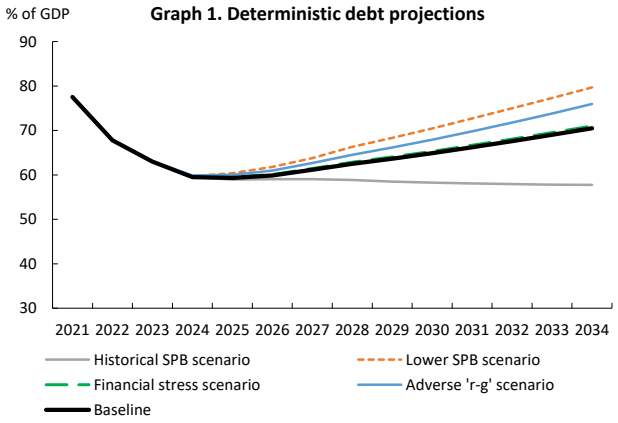
Pokazatelj S1 upućuje na niske rizike za fiskalnu održivost. Pokazuje da zemlja treba poboljšati svoj fiskalni položaj, s početnom prilagodbom strukturnog primarnog salda od 1,3 postotna boda BDP-a, kako bi do 2070. smanjila svoj dug na 60 % BDP-a. Taj se rezultat uglavnom temelji na relativno nepovoljnom početnom stanju proračuna (doprinos od 2,1 postotna boda), koji je djelomično neutraliziran predviđenim smanjenjem javne potrošnje zbog starenja stanovništva (–0,7 postotnih bodova) (tablica 21.1., tablica 2.).

4 – Naposljetku, u procjeni je potrebno razmotriti nekoliko dodatnih čimbenika rizika. S jedne strane, čimbenici koji povećavaju rizik odnose se na nedavno povećanje kamatnih stopa, relativno visoke razine kratkoročnih kredita s promjenjivom kamatnom stopom, relativno slabu primjerenost mirovina u Hrvatskoj i negativno neto stanje međunarodnih ulaganja (NIIP). Udio neprihodonosnih kredita znatno se smanjio posljednjih godina, ali je u usporedbi s drugim državama članicama EU-a i dalje znatan. Sveukupno, čini se da su rizici od nepredviđenih obveza povezani s bankarskim sektorom ograničeni s obzirom na visoku kapitalizaciju i rezervacije. S druge strane, čimbenici smanjenja rizika uključuju prije svega pristupanje zemlje europodručju i financijske zaštitne mehanizme, čime je učinkovito uklonjena većina valutnog rizika i smanjeni troškovi zaduživanja. Osim toga, NIIP koji isključuje instrumente bez rizika neispunjavanja obveza nastavio se poboljšavati te je 2023. dosegnuo +16,5 % BDP-a. Nadalje, izvori financiranja bili su relativno stabilni i dodatno su diversificirani uvođenjem narodnih obveznica. Bila bi korisna dodatna izdanja državnih obveznica izravno za male ulagače, među ostalim obveznica s duljim dospijećem (vidjeti poglavlje 1.).

([171])Pokazateljem fiskalne održivosti S2 mjeri se trajna prilagodba strukturnog primarnog salda u 2025. koja bi bila potrebna za dugoročnu stabilizaciju javnog duga na neodređeno vrijeme. Nadopunjuje se pokazateljem S1, kojim se mjeri trajna prilagodba strukturnog primarnog salda u 2025. kako bi udio duga do 2070. bio 60 %. Utjecaj pokretača S1 i S2 može se razlikovati zbog komponente neodređenog vremena iz pokazatelja S2. Za pokazatelje S1 i S2 procjena rizika ovisi o potrebnoj fiskalnoj konsolidaciji: „visok rizik" ako potrebni napor premašuje 6 % BDP-a, „srednji rizik" ako je između 2 % i 6 % BDP-a te „niski rizik" ako je napor negativan ili manji od 2 % BDP-a. U sveukupnoj klasifikaciji dugoročnog rizika kombiniraju se kategorije rizika koje proizlaze iz S1 i S2. S1 može povisiti kategoriju rizika izvedenu iz S2 ako signalizira veći rizik nego u S2. Za dodatne pojedinosti vidjeti Izvješće o održivosti duga za 2023.

Tablica A21.1.: **Analiza održivosti duga – Hrvatska**

Table 1. Baseline debt projections	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Gross debt ratio (% of GDP)	**77.5**	**67.8**	**63.0**	**59.5**	**59.3**	**59.9**	**61.2**	**62.5**	**63.7**	**64.9**	**66.2**	**67.6**	**69.0**	**70.5**
Changes in the ratio	-8.6	-9.7	-4.8	-3.5	-0.2	0.6	1.3	1.3	1.2	1.2	1.3	1.4	1.4	1.5
of which														
Primary deficit	1.0	-1.5	-1.0	1.0	1.1	1.3	1.7	1.9	1.9	1.9	1.8	1.8	1.7	1.7
Snowball effect	-10.0	-9.3	-5.5	-3.6	-1.3	-0.8	-0.4	-0.5	-0.7	-0.6	-0.5	-0.4	-0.3	-0.2
Stock-flow adjustments	0.5	1.1	1.8	-0.9	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Gross financing needs (% of GDP)	14.7	6.1	11.5	8.7	9.8	10.4	11.0	11.5	11.9	12.2	12.6	12.9	13.3	13.6

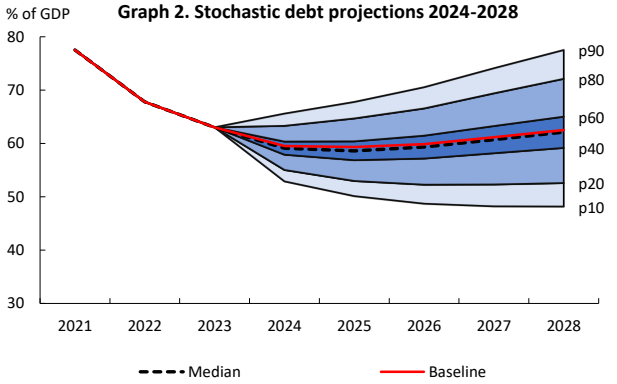

Table 2. Breakdown of the S1 and S2 sustainability gap indicators

	S1	S2
Overall index (pps. of GDP)	**1.3**	**1.5**
of which		
Initial budgetary position	2.1	2.5
Debt requirement	0.0	
Ageing costs	-0.7	-1.0
of which Pensions	-0.9	-1.3
Health care	0.5	0.6
Long-term care	0.1	0.1
Others Education	-0.4	-0.4

Izvor: službe Komisije.

Tablica A21.2.: **Toplinska karta rizika za fiskalnu održivost – Hrvatska**

Short term	Medium term - Debt sustainability analysis (DSA)								Long term		
			Deterministic scenarios								
Overall (S0)	Overall		Baseline	Historical SPB	Lower SPB	Adverse 'r-g'	Financial stress	Stochastic projections	S2	S1	Overall (S1 + S2)
LOW	MEDIUM	Overall	MEDIUM	LOW	MEDIUM	MEDIUM	MEDIUM	MEDIUM	LOW	LOW	LOW
		Debt level (2034), % GDP	70.5	57.8	79.7	75.9	71.0				
		Debt peak year	2034	2024	2034	2034	2034				
		Fiscal consolidation space	59%	48%	78%	59%	59%				
		Probability of debt ratio exceeding in 2028 its 2023 level						47%			
		Difference between 90th and 10th percentiles (pps. GDP)						29.4			

(1) Debt level in 2034. Green: below 60% of GDP. Yellow: between 60% and 90%. Red: above 90%. (2) The debt peak year indicates whether debt is projected to increase overall over the next decade. Green: debt peaks early. Yellow: peak towards the middle of the projection period. Red: late peak. (3) Fiscal consolidation space measures the share of past fiscal positions in the country that were more stringent than the one assumed in the baseline. Green: high value, i.e. the assumed fiscal position is plausible by historical standards and leaves room for corrective measures if needed. Yellow: intermediate. Red: low. (4) Probability of debt ratio exceeding in 2028 its 2023 level. Green: low probability. Yellow: intermediate. Red: high (also reflecting the initial debt level). (5) the difference between the 90th and 10th percentiles measures uncertainty, based on the debt distribution under 10000 different shocks. Green, yellow and red cells indicate increasing uncertainty. (For further details on the Commission's multidimensional approach, see the 2023 Debt Sustainability Monitor)

Izvor: službe Komisije